

მანანა ტაბიძე, მიხეილ ლაბაძე, სოფიო კეკუა, კესო გეჯუა, ფევი ჩელები,
მაკა სალია

ქართველურ-თურქულ სამეტყველო კოდთა შერევის კანონზომიერებები
ქართველურენოვანი მუჭაჯირების შთამომავალთა მეტყველების მიხედვით
(FR-18-14869)

ბურსას ილის ქართველურენოვან მუჭაჯირთა ქართველური
მეტყველების ნიმუშები

2022 წელი

სარჩევი:

ინეგოლის ილჩეს სოფლები	3
ქალაქები: ინეგოლი და ბურსა.....	62

ინეგოლის ილჩეს სოფლები

1. ჩვენაც ინეგოლში ვართ, აქ უჭდივართ

ოცდაათი და ხუთი ხანე არი, ოთუზ ბემ ხანე დანე, შუანდა. პილაჲ სამოცი ხანე იყო, ახლა დაცოტავდენ, სუ ყველამ აქეთ-იქით წავდენ. ჩვენაც ინეგოლში ვართ, აქ უჭდივართ დანე. ზაფხულში აქ ვართ, ზამთარში იქ ვართ. სოიადი: აჯარ, აჯარია - აჯარადან მოსული, ნწრენ, მეთაფლეოლლი, ბალჯიოლლი, იქ მეთაფლეოლლი ლაღაბი ყოფილა აქ სევიჩი სოიადი აქვენ, ამა იქ მეთაფლეოლლები ყოფილან, იქ კიდო იმათი სულალე ყოფილა იქ. აქ სულალე ბევრია: ყაიოლლები არიან, იქაც ყოფილან მესელა, ბოგალები. ჩაქველი არ ვარ, ჩაქველი ჰასანფაშა და მურათბეია. ჩვენ აჯარადან ვართ. იმათი ლაპარაკი და ჩვენი ლაპარაკი ერთი არ არი იანე.

აქ სუყველაჲ გურჯიჯა ლაპარიკობენ ამა მარტო ბაღვები - მენაც ციციები მყავს გათხოვებული - ვერ ილაპარაკებენ ამა, ხდენულობენ დანე. ე ბადიშებმა ჰიჩ არ იციან, სუ თურქია იციან.

ბინ სექიზ ვე სექსან სექიზ¹ დე გელმიშ, დოქსან უჩ ჰარბინდა სონრა, რაფრათ მოტდენ: პილლაი ყასაბაში მოსულან - ქვედთ, ინეგოლში, იქ ატაყოფობა ყოფილა, სირვისინე² გიბე ბევრი ყოფილა იქა, სგთმა ყოფილა, იქ ზნთენ ტყეში ყოფილან მემლექეთში, სოფელი ასე, ამოსულან აქა დაღამებულა, დამჯდარან, დარჩენილან აქა.

სგთმა:³ ცუნცველაჲ რომ გიკბენს, ავად გახდები, ათეშლენიორ, სიცხე, თურქჩე სგთმა ეტყვიან.

გულბაღჩე ჰიდან მოსულა და, აქ მერლი სოფლები არიან, აქაური, ხუთასი-ექვსასი წლის პილლაჲ მოსული ისნები არიან, აქზე სოფელი ზეიდან დიდი ვაკეა, იქ გოლი ყოფილა პილლაჲ. აქაური მერლები გოლბაღჩეს იტყოდენ. იქიდან იგი გოლი გამხმარა, გახდა გულბაღჩე. ჩვენ თურქებ ვეტყვით აქაურ მერლებს, ჰალა გობაღჩეს იტყვიან, გულბაღჩეს არ იტყვიან. სულ გურჯი, აქ სხვა არვინ არ არი. ე თარაფში თურქები არიან, ზეით ბოშნაკები არიან, ძუგოსლაფადან მოსული. აბა რა, სულ ბოშნაკა ლაპარაკობენ დიდვანები, პაწაწუანები არა. კიდენ იმას იქით ერთი ბათალი სოფელია, ჩვენებურია ისიც.

გოლბაჰჩე

2. გურჯიჯა საჭმელები რა იქნება

¹ 78

² ცუნცველაჲ

³ ცხრო

ენნი კად გურჯიჯა საჭმელი მაღახთოდა, მაღახთო. იცი თუ? მაღახთოს დეშილ ლობიადანაც ვაკეთებთ, კაკალ ლობიადანაც ვაკეთებთ. ხმელი, გაახმოზენ. ახლა ნედლი ლობიად არი-და, იმა აასხმენ, გაახმოზენ დეშილა, მემრე ზამთარში გააკეთებენ. იქშიც კიდო ქინძი, კიდო ჟავე, კარჭალი, ზოგი კაკალი ჩვენ კარჭალი ვეტყვით. ნიგოზი ისიც კარჭალია, ჰაირიელები ნიგოზ იტყვიან.

ყანა-ბაღა გვაქ, ლობიად, სიმინდი, დომათა, ბიბერი - ჩვენებურა პილპილადს ვეტყვით. სიმინდიდან ფქვილ დავაფქვევებთ წისქვილში, ჰად გავაკეთებთ. ხორციდან ყაურმა გავაკეთებთ. ძალილის გავაკეთებთ, იაღლის ვეტყვით ქემუქლი ხორცი იქნება, იმა მოხარშვენ, შიან ბიბერ, ხახვი... მეძხარშვის, იჭმება დანე. ჰაშლამა დაჰა დიდვანი ქემუქები იქნება, ესე ყარტოფ დადებენ, იმა ჰაშლამას ეტყვიან. ამა, ჩვენ იაღლი ერთპირად მეიხარშვის, დადნება რომ მეიხარშვის.

თენჯერაში ჩაჰყრიან, ოჯალზე დადებენ მეიხარშვის. პილლა ბუხარები იყო სახლებში, ასე ბუხარი იყო, აქზე შეშა დავანთობდით, საჯა იაღ ვეტყვით, დემირიდან, ზედან თენჯერეს დადებდენ ისე მოხარშევდენ. ნარცხ ვეტყოდით პილლაი ძროხებისთვინ ნარცხ გააკეთებდენ, ჩამოკიდებდენ იქზე დემირზე, გეგე⁴ ქონდა, რკინა.

გაულბაჰჩე

3. დედები გემით მოსულან

დედები გემით მოსულან. დოქსანურ, დოქსან ჰარბი აქ მოსულან. აქ არა... იქ, ზემოთ წასულან, ისტანბულ. ისტანბულ წასულან უთხრობიან, რომეო: აგზე ჩუენი იქაურობას არა ჰგავსო. იქეთა თექარ გემით შელემდე მოსულან. შილეს მოსულან. შილედან ფეხით ამგენისკენ მოსულან. მაშინ იერები ტყიეები იყო.

აქაი სოფელი ყოფილა ნაზინზეი ყოფილა, ნაზინზეიქოი სოფელი, სახლები ქონებიან. ისინი გუუდევნიან. ჩვენებს უთხრობიან, ეგირჯისტან რა სოი დავდექით, რა სოი, მელენი, დენიზი... იქა რა სოი არი, აქაც აინი დუუნახიათ. თამამ. დამდგარან. აინი,აინი... იქაურობა რაცხაა.

დიდვანებმა, აქა იქეთგან მოველით და ფალანჯი იერიდან მოველითო, არ იძახენ. ზათენ ახლანდელი, დედები მოკდნენ, იუზ იუზ ირმი ოთუზ სენე გერი. იმან მისი ბაღანას უთხრამ, მისი ბაღანამ მისი ბაღანას არ უთხრამ. იმან ზათენ, დედეს ბაღანამ, დიდი დედეს ბაღანა აქ რომე, დუნიია გელდი, იმან არ იცის. მისი ბაბამ იცის მარტვეი. მისი ბაბამ იქეთამ მოსულან მისი ბაბამ იცის. იქეთგან ზათენ ჩემი დედე ჰუსეინ დედეი და მუსტაფა დედეი მოსულან. მუსტაფა დედეი პაწაი ყოფილა.

აჰმეთ დედეი ჩემი დიდი დედეი, დედეს ბაბაი დიდი კაცი ყოფილა. მოსულა მაშინ აქა ბაღნები ქი ქნია... სამი ბიჭი, ორიცა - გოგო. იმის უკან ზათენ სონი ბიჭი მისი ნენეს მუცელში ყოფილა, ალიაი... ჩანაქქალეს წასულა. ჰემენ, ის იქ დარჩომილა. ბინ დოქუზიუზ ონსეკიზ იმის ნენენეის იმის ნენეი იქიდან მოუყვანია გურჯისტანიდან. მისი ნენესაც ვერ დოუნახია. მოსულა მაშინ მაშინ შიერობა იყო: ფარა იოქ, ბირშეი იოქ,

⁴ კაუჭი

მალე მოკტარა მისი ნენეი. ორი იეთიმი დარჩენილა. ის პაწაი ძმას ჰარფში არ წასულან. პაწაი ყოფილა ჰარფში არ აუწევინ უთხრომიან რომე ამან ასკერობა ვერ იქმსო. უთხრობია კი და ი, აქ დარჩომილა. ი ელიდოქუზდე მოკტა. მეზარი აქ აქვან. ამა ჩემი დიდი დედეს ბაბაი ჩანაქალე იქ დარჩა, იქ დარჩა.

ოღლათი

2. ამის აბი ბოვრი წევიდა გურჯისტან

აი ამან, ოზგანმა რო გითხრა, ამის აბი არი-მა, ამის აბი ბოვრი წევიდა გურჯისტან. იქეთან ისნები მეიყვანა, ხალლი, დაა - თხილი მოკრეფისტეინ. სამი-ოთხი წელიწადი მეიყვანა. გეიგე-თუ? იმან ბოვრი წევიდა იქა. ერთი ჩემი ბიბიას ბაღანა არი ისმაილი, იგიც იქ მიდი-მოდის.

სოდადი არ ვიცი. ოღლიც ა ვიცი. გურჯუჯე არ ვილაპაიკოთ ისიცა დამავიწყდონა. ჩუენ ახლა აქა მოედით... ჩუენ ოსმანი გავხდით, დანი. ესაა გურჯუჯე, ტელევიზიონში გურჯუჯე კანალს ვხსნიოთ - ბაზიქერე ვერ ვაგნებოთ ჩუენ. ი გურჯუჯე ა ვიცით ჩუენ. აქა დიდვანებმა მეიტანეს... ეხლა ნენემ ილაპაიკა, ბაბამ ილაპაიკა, მას უსმინევით, იმიდან დავისწავლენით. იქა მეკითხემ მაშინ შენზე კაი გურჯუჯე ვილაპაიკებდი. აა ვიცი ბათუმი. ისიც აა ვიცი. ბააზები ვერ ვაგნებ. აქა გამეიცვალა.

აქა ათათურქმა ლათინჯედან თურქე გამეიყვანა ალიფბე. წინზე ყველამ მისი ენა ლაპაიკობდა. ახლა ჩემი ბაღანაი გურჯუჯე ვერ ლაპაიკობს. ერთი ბიჭი მყავა, ერთი გოგო. ცოლმაც არ იცის - ისიც გურჯი არაა.

აბაზები არიან, ეიმ გაღმა, აბაზები არიან. აბაზები იქაც კომში ვიყავით. კავკასია... ისინიც ჩვენთან აქ მოვდენ. ჩვენთან ერთხელ მოიდნენ. კომში ვართ იედიფუზ მეტრე იქეთა.

ჩერქეზები დუზჯეს არიან, აქა - არა. ჩერქეზ იქა ბოვრი არი. ესმიანიმი არი მაღლა სოფელი, ამათი კოლია, აბაზების კოლია. გოგო მიუცემია, გოგო აურთმევია იჩეჩექ გამხდარა.

აბაზები ჩვენი კომში არიან აქა. კავკასიონიდან მოსულან ამა სოიადი ა ვიცი. ჩვენი სოდადი დამაბიწყდენ ჩუენ, და!..

საადეთი

3. შენ გურჯებიდან ხარ-თუ?

(დიდვანი სარიოღლი ფეეზი ჩელების ერთად)

- შენ გურჯებიდან ხარ თუ? სოფელიდან ხარ და გარეთ ხარ...
- ახლა ინეგოლში ვცხოვრობ, ხანდახანდა სოფელში ვარ.
- ჩვენ იქ გურჯისტანში ბევრი გვაქ ხისიმ-აკრაბალარი... აქანა დაჯექი, ჩვენებურა დეილაპარაკევ.
- მე მგონია ჩვენებურა არ ვისით... ჩვენი გვარი - სარი. სარიოღლები ვართ ჩუენ. სარიოღლები იქ ბევრი არიან., გურჯისტან, ბათომში. გამოდიან აქა... ჩვენი იმთე ორი ძმა მოსულა. ორი იქ დარჩენილა ზამანინდა. ჩვენ გვიძახიან სულ იქდა, არ

მივალთ. წევდეთ ერთიო ამა მე დავბერდი. აქ ვართ, ზამთარში წევალთ ყესაბაში, ზაფხულში აქ ვართ. ბაღვები იქ არიან. იშთე ასეა. მოგწონდა აქაურობა, კაია? სუყველაფერი მოა აქ: ლობიაი, ფოთათესი, კიტრი, სუყველაი, ჰერშეი ვიჯებით. თურქჩესი ვურევთ. ყველამფერი მოდის.

შიირ, შელოსვები... სუყველაფერი ვისოდი ამა ახლა ბირაზ ცოტა ავად ვარ, რათ გინდა?

კარი რატომ დუზარით?

- რუია ვნახე წუხელი, მომკვდარები ვნახენი, აგზე მოედი და უთხარი აგზე მისაფირები უნდა მოიდნენ და ისე იცოდენ დედემ. თქვენ მოხვედით იშთე. ღმერთმა დაგანახვია სიზმარში... შენ ლაპარიკობ ძალიან მე ვერ ვხდომილობ... თავის წამალი, თვალის, გურჯუჯე არ ვისი, თურქჩე ვისი... თვალის ცემის. არაფრები ვიცი. ქორწილები ლამაზი იყო: ღელეს მიჰქონდა ვაშლი ნათალი, ჩამომეგება, ჩამონათვალი - ისე ვიტყოდით წინ-წინ. მაყარი ჰო, ჰო, ჰოს იტყოდა. მაგიწყდება. ვერ ვიარები, ფეხი მტკივა... ველარ ვიგონებ. დღეს რა ცქენი ხვალ აღარ ვიცი. ჩემიანებმა პაწახანია მოკდნენ და მე კიდო ყანაში ჩევალ, მოვკრეფ, დავთეს... მე იქაური ვარ, ემეკლი ორეთმენი ვარ. ინეგოლის კავკასში გულიდან ვსაქმობ. ახლა მეგობარებს ვეხმარები, ერთად ვართ. ერთად ვიარებით.
- დოხტორები არ ხართ?
- არა, უნივერსიტეში ორეთმენი არიან.
- ძალვან ლამაზი.

ფეხზე

4. ჩვენები სულ ფეხით მოსულან აქ

ჩვენები სულ ფეხითა მოსულან აქა, დამჯდარან. მემრე ერთი ძმა აქედან ქუეით ემეში დამჯდარა, იქ დალაგებულა. სხვა სოფელია. ახლა, ზოგი იქ არიან ჩუბენები, ზოგი - აქ. ამა სუყველა ბადიშები, ბაღვები მეისწრეს, ახლა.. ჰეფთენ ერთმანეთს არ ვსნობილობთ. იყოს ამდონეთი!

ერთ დღეს იქ წეველით - მემლექეთში, მევიარეთ ღორჯომი. თაზე აველით. აბა, რა... ერთიც მე რომ ახლად გარიგდნენ რუსია და გურჯისტანი ახალი დევლეთი გახდენ, მემრე აქ დეიწყეს მოსვლა, ეძებეს სუყველაი, ვნახეთ ერთმიეთები. იქიდან მემრე ბაღვმა, აჯარადან - ბათომიდან, ბაღვმა ოხული საკითხველად წამოიდნენ სულ პილელაი, სულ პილელაი აქ ყასაბაში, ინეგოლში ოსმან თათაროღლუ იყო, მოკდა იმან, იმისი ბაღვია ახლა - აბდულაჰ თათაროღლუ ისის ჩემი არქადაშია. იქითდან მათ სულაალედან ორი სხვა მეზობლებიდან სამი ბაღვი მეიყვანა, სულ პილელაი, მარტვე სამი, ღორჯომიდან სულ პილელაი აქ გამოსული სამი ბაღვი.

აქ ინეგოლში დავასვენეთ ისინი, მეს ჩვენებურა ვისი - მივალ იმათ ვასწავლი, მეორე ბაღვიც არია, ამა სულ ბევრი იმათ ვასწავლი. ერთმა წევდა, არ ქნა, ორმა... ერთ წელიწადს იმათ ვაკითხვიე. რესმი არადა, ერთი ბელგე მივეცით. აქედან იკითხესო. მესა თერჯუმე ვქენი. ორსა ისე მივეცით. მემრე მე მისნობენ. ისტამბულ

წევედი...წასვლა-მოსვლა დაჰა გაადვილდა მოდიან იქიდან... მეს ალაგი მქონდა ბავშვების ალაგი, ონ-ონზე კიში მოიღწენ ჩემთან ორ წელიწადი ისინიც ვაკითხვით... დეისწავლეს. მათი სახელები აქ უცხო არ იქნასო გადმოვაფერე აქაურობულა. ცეცხლამე -ათეშოღლუ...

აბდულამ ჩვენებურა ლამაზად იცის, მე არვიცი, მე ვილაპარაკებ, ამა ძალიან ლამაზად ვერ დავწერ, ვერ ვიკითხავ. დეისწავლა... ჩუენ არ დეგვისწავლია. იმან აქედან ერთი-ორზე იმა ქნა - კაცები წაიყვანა, გევიგონე, მეს მოალ... ძმას წვეიყვანე, ორმა მოელით. წვეელით ერთი არაბა. მიველით, ვიყავით, ცვენმა ბაღვებმა, ხისიმებმა მოიღწენ, ჩუენ ჩემი თავი აგვართვეს იქიდან წვეიყვანეს მათ სოფელში, მათ სახში, იქაურობა მევიარეთ ემას უკან ღორჯომი დიდი ალაგია, ძალიან დიდია... იმათმე ალაგზე დადგენ, ჩუენ მათ სახი გადავედით. მემრე ბათუმშინა ერთმანეთებშინა მევილაგეთ. იმფრათ იყო. იქიდან მეორე დღეს მათი თა იაილები ყოფილა გუნვარმიშ, წელიწედში ერთხელ იქნება, სუყველა თაში არიან და იმ ერთ დღეს სუყველაი მეიყრებიან იქა (შუამთობა). იქ წვეიყვანეს, პილველაი იქ წვეიყვანოთო, ერთ დღე იმ თაზე ვიყავით. მათმა ისამეს, მათჩი ქნეს, ცხენებით იარიში ქნეს, ონრა სონრა ვჰამეთ, სვით ლამაზი ერთი დღე იყო. ბერები დევინახეთ, გენჯები დევინახეთ. კაი იქნა. მემრე საღამოხან იქიდან ჩამოედით ბათუმში, მემრე იქიდან მეორეებმა ჩამოიღწენ, მევიყარეთ, იქიდანაც უკან მოვბრუნდით. ამდონეთი.

...ღორჯომელის აქაური ტელეფონია. დრო რომ გედეიარა, დარჩა. უნივერსიტეში წასაკითხველი ბაღვები იყვნენ ბოვრი. აქ მოდიოდნენ. ერთი ადაფაზარ ილაილეთ კითხულობდა აქ ბაღვები იყვნენ ხანდახან აქ გადმოვიდოდნენ. ინეგოლში გადმოიდოდნენ, ბურსაში გადმოვიდოდნენ. მემრე მომსვლე ბაღვებმა გადმოვიდნენ ხან იქ ხან იქ ერთმანეთზე მეიყრებოდნენ. ახლა გაბევრდნენ...

წასვლა-მოსვლა კაია, ძუელად ძალვან ჩათინი იყო: ვინ არი? ჰადნა წავიდეს? ჰადნა მოიდეს? სუ ყველას ვერ გეენდობი. ეხლა კაია. იმ ორ-სამ წელიწად ჩეთინი იყო. მაშინ თქვენშიც ძალიან დამჯდარი არ იყო სისტემი. ჩვენიდან ამფრათ იყო. ამას უკან ჩუენებმა ილაპაიკონ... ეს ჩემი ჯიმადაა, ჯიმადაა იცით თქუენ?

ფეეზიე

5. ჩემი დედები დღვანადან მოსულან

ჩემი დედები აჰარადან, დღვანადან მოსულან. ბინ სექიზიუზ ეთმიშექიზ-იეთმიშდოქუზ. ანასი ბაბაი ჰვანადან ა[რ]ი. ანასი დედეი ჰვანადან მოსული და ბაბასი დედეიც დღვანადან მოსულან. აქ მოსულან, მემრე დასახლებულან, იშთე იმდონი არ ვისი... დედები ქი მოსულან. ზოგი აქ დამჯდარან, ზოგი ბაღჩეყაიასთან დამჯდარან, ზოგი ჩიფთლილში დამჯდარან. ესე არიან.

კაი ალაგია, სუ ყველამფერი დარგავ. პური წინ წინ იყო და ახლა აღარ გვაქვთ. ხელით მივაბნევდით პურსა მერე ხარებით დავფერცხევდით. მემრე კევრით ხარმა ვიქმოდით. თქვენ ის იცით თუ არა არ ვიცით. ახლა აღარ არი... ახლა სოფლელები აღარ

ვრგავთ პურსა. პური ასე იზრდებოდა... ახლა არა... წინწინ წელზე პურები იყო. ახლა აღარ არი ისე, თესლი გამოცვალეს, თესლი.

პურ ვებნევით... დიდვანი არი, წვიტიც იყო. ფხიანი იყო, უფხიო იყო. სამი-ოთხი ჩემითია. მანგალით მოვჭრიდით, მემრე კაცები ჩირქვანით მოთიბევდი, კაცები მანგალით მოვჭრიდით. ხარებზე დავაყრიდით კალოზე დავდებდით, დავლენებდით. ბევრი უნდა მოყარონა, ისე გალენონა. პური ცალკე გამოიღოდა, ბზე - ცალკე. გაანიავონა. ვინახებდით. გამხმარია თაბი. ნედლი არ იქს. დალპება ნედლი. გამხმარი მოიტანონა, ჩაყარონა, ამბარებში - კიღობანებში. კიღობანი იცი, ჰერალდე. იმისთანა, დიდვანი დოლაბები... ახლა მარტო სებზეა: ყარტოფაი, ლობიაი, სიმინდი, ტომათაი, ბიბერი. ჰაიდე გევიდეთ, უკან მაქ...

წისქვლში ჩევიტანდით დავაფქვავდით. წინწინ სოფლებში წისქვილი იყო. დაანგრიეს აღარ არი. ძველი წიწქვილები აღარარი. ჩევიტანდით, დავაფქვავდით, გავცრიდით, ვჭამდით. სიმინდსაც ისე, გაახმონა, მონაყონა, ჩაყარონა, დააფქვონა, ამეიტანონა, გაცრანა, მოზილონა, გამოაცხონა ჭადი უნდა ჭამონა...

პურ ვაკეთებთ. ფურუნი მაქ ე იგზე და სობაში, სობის ფურუნში მოზილონა, გასუქდესა... ცომი გამოაცხონა. აწი მე ქუზინეი მაქ, უმფო ბევრი ფურუნში ვაცხობ. გამოაცხობ ერთ ჰაფთა ყოფნის. შვიდი- რვა დღეი ჭამ იშთე.

გეგზი

6. გურჯები რასა ვიქამთ აქა

კირჩხი ლობიაი რაფერიავო? გამხმარი ლობიაი, პარკში როარი. წინ-წინ რაცხა დევინახეთ, იმას ვაკეთებთ: ლობიანაი უნდა გაახმონა, აასხანა, მემრე ზამთარში უნდა ქნანა. გინდა თოკზე აასხა, გინდა პარკები გაფინე, გახმება. ძირში პაწაი მოვხარშავ, დარბლდება, ხიჭვებ გამევილებ, თავდან მოვხარშავ, მემრე პრასაი, ქინძით შევკაზმე. იშთე შექამე. პრასაი უნდაჩააჭრანა, პაწაი უნდა მოხრაკონა იალი, ხახვი. ქინძი თუ გიყვარს ქინძი უნდა ჩაასხა. მე ჩემს თაბაღში იმას ვიშვები. ჟავე ტყემალი ვეუზნებით. ის უნდა ჩააგდო პაწაი. ტყემალი უნდა მოხარშო, გახეხონა. თეფსზე დაასხა, გაახმონა ტყლაპ ვეუზნებით. თეფსზე, იშთე, ფიცარზე დაასხა, გაახმონა.. ისა ცოტა ჩააგდო, ხოში გახდება.

ტყემალი გადახეხო-ნა, ბურკები და გარეთა ტყავი არ უნდა გახყვეს. გახეხო-ნა, ისე, კერჩხლობიაში ურთევი. აქ ურთევდენ და ჩემი ანაი არ ურთევდა. სუყველას იმე სხვა არი. ზოგს უყვარან კირჩხლი ლობია, ზოგსა არ უყვარან. ჩუენ გვიყვარს იანი, ვაკეთებთ ზამთარში. ჩემი ციციებსა, ბაღვებსაც უყვარან.

სიმინდიც აღარ მოდის ღორები ჭამენ და. ღორები ბურღნიან მიწას და შემოდნიან, მოღობილი რო არ არის, შემოდნიან, ჭამენ.

ჭადი.

ჭადი მოზილონა, იშთე. მარილი უნდა ჩააყარო პაწაი, მოზილონა. წინ-წინ კეცებში ვიჯებდით, გახსოვს თუ არა არ ვიცი. კეცი, მიწიდან ასე გაკეთებულა. ანაი აკეთებდა და მე ვერ მოვაფერე გაკეთება კეცის. ცეცხლი უნდა დუუნთო, გაცხელდესნა

კარქა, დაადგა, ბუხარში ვიჯებოდით. ბუხარში უნდა მიაყუდონა. მემრე გამოიღონა. ნაკვერცხალი დააყარო. წინ-წინ პურებსაც ისე ვაკეთებდით. ახლა თიხის თეფსებია... იმაში ვაცხოვრებთ. ისე ვაცხოვრებთ ეხლა.

ფხალი.

ფხალობიას ვაკეთებთ, ფხალი შორბას ვაკეთებთ. ტოლმას ვაკეთებთ. ფხალი უნდა მოხარშო, სიმინდი ფქვილი უნდა ამოურიო, თუ ტიკიბილი გინდა რძე უნდა მოურთო, თუ მაიხოში გინდა ენა უნდა ურთო დო. მაწონი. პაწაი კაკაი უნდა ჩააყარონა, დაანაყონა ნიორიც უნდა დანაყონა. ფხალობია ზამთარში ძალიან გერმეილია. ბაღჩეში არის ფხალი. მოვკრეფთ ფურცლებს. ახლა წვიტია. ახლახან დევრგევი. ზამთარში იზრდება ისენი. ვკრეფთ. ფხალობიას ფხალი უნდა მოხარშო ცალკეთ. დაჭრანა, მოხარშონა, ლობიაში ცალკეთ უნდა მოხარშონა. დუდუკლიში ჩადონა, ნახევარ საათში მეიხარშოს, მემრე პაწაი სიმინდი ამოურიე, კაკალი დანაყე, ნიორი და... წარე თუ გიყვარს ფულ ბიბერი ჩააყარე, მარილი, თოზ ბიბერ, ყირმიზი ბიბერი, მე წარე არ მიყვარს, გერმეილი იმას ვიშვები და ისე ვაკეთებ.

საადეთი

7. მაღახთოს გაკეთება საადეთში

ჩვენ ახლა ჭყანტ ლობიას დავრეხავთ, პაწაი კაკალ შუურევთ უმფო გემრიელი იქნება, ლობიას დავტეხავთ ლამაზად, გავრეცხავთ, წყალ დავადგამ, ი აწყალი ადუღდება, ლობიას ჩავყრით შიგ, ის კაარგა მეიხარშოს, ონან სონრა ის რომ მეიხარშოს მაილსაც ჩავაყრით, ი მემრე რას ვიქთ, ქინძი, რეიჰანი მოვკრეფ, მაკიდოს მოვკრეფ, პრასას მოვკრეფ... ამა სიმინდი ჭადს გამოაცხოფ, პური არ მოუხდება იმას. სიმინდიჭადი, იმას ლამაზად ჯამში დავნაყავთ, ისე ლამაზად ჩავანანიებთ, ის რომ მეიხარშვის კარქა იმას ჩავასხით ია ქილაში ჩავასხამთ, ამფერ გამოურევთ მაწონივით რენგი თეთრად მეიწველება იმას გამოურევთ, მოურევთ, გავჭექყავთ, გავლესავთ, სიმინდ ჭადს გამოურევთ იმას ჩავდევთ თეფში, სოფრაზე, მასაზე იმას დავდებთ, მაწონს მოვიტანთ დავდებთ, ბული ადინდება, ჩავპუნჭყავთ, ჩავწურავთ.

იემილ ლობიოდან ვაკეთებთ. ზამთარშიც, ზამთარშიც იმთე, ლობიას მოვკრეფთ, კაკალიანი რო გვაქ, პაწაი ტყლაპი-ლობიას, იმას და ამას გავტეხ, გავრეცხავ, ავასხავთ, დავკიდავთ, გაშრება, გახმება, იმას ზამთარში პაწაი, კაკაი ლობია შუურევთ, კაკაი ლობიას, ის კარქა მეიხარშვის, იმასაც მარტო, რეიჰანიანი გავაკეთებთ.

კაკი ლობია ესკიდენ ძაფიფორდუქ შიმდიქიმსე ისთემიორ... გვცინიან ახლა, დაგვაბიწყებიეს. ონდან სონრა.... ახლა ისე, ხაზირს უყურებენ. ფხალი... ჩვენს ბაღჩეში ფხალს ჩავტეხდით, მემრენ აქ ამევიტანდით, გავარჩევდით, დავსჭრიდით წვინდად, დავხეხავდით იმას, იმთე ლამაზად ჩავხყრიდით, მოვხარშავდით, პაწაი ბურღულს გუურევდით, წარე ბიბერს შუურევდით, მემრენ ისვენ პაწაი ბულღურს დავაყრიდით, იმას გავწურავდით, ბევრი ხახვი ვუზამდით, მემრე მასას დავიდებდით ვჭამდით.

ა იცინ. ნებილირ ბუნლარ?! ხაპიცომი იცი? ეს რა არი... ესკიდან ბევრი ხაპები გქონდა, მოტეხდი ყუნწი, გოუქცევ. რომ გაჭრი იმას ლამაზად გათლი იმ ხაპს

მრგვალად გაჭრი, პაწაი წყალი, წყალი მეიცვას ხაპს ზეიდან, ის კარქა მეიხარშვის. ხაპი მეიხარშვის კარქა. მემრე რა უნდა ქნა? მემრე გაწურონა ის, ის გაწურონა, ის კარქა-ნა გალესონა, ახლა შიმდიქილერ, შეიდე მაქინილე, ის ქაშიქლე, ბიზ ოდუნ ქაშიქლე, ხახი, ხახი, ხახი კლავებზე ჰალი არ დემირჩებოდა. ახლა დამიყურე, ახლა: იმას ახლა დავლესავთ, ფსქელი გახდება, იმ წყალს პაწაი შეურევთ გამოურევთ, კიდეც სქელია, იმ წყალს გამოურევთ, კიდეც შევურევთ. რაცხამდე სისქე გინდა იმდონზე დატევ.

ნიორ დანაყავ, პაწაი სურუნჯი წარე ბიბერი, ჩაყრი ჯამში ნიორს, ჩაყრი კაკალი გინდა თხილი გინდა კარქა გალესონა, ისიც უნა ჩადვა სიგ, კარქა უნდა დანაყონა, ასე რომ ბაღანას პირში ჩაუდებია, გადაყლაპოსნა, არ უნდა მოყვეს პირში, თლად უნდა დანაყონა. მემრე რანა ქნა? ის კარქა წვენიდან შეურიონა, გაურიონა, იმ ხაპში ურიონა კარქა, კარქა გაურიონა, მემრე პაწაი იალი, თოზ ბიბერი დააწვი ზეიდან, კაარქა.... ბიბერი რა არივო? სურუნჯი, წარე სუნელი. წარე სურუნჯი ვიტყვით.

ბაჰჩექადა

8. თქვენში გელინობას არ იჯებით, თუ?!

თორუნმა მითხრა: ძველებური ილაპარაკო-ნა, ანეანნე, ბურაია გელ-დეი. ამწიეს, მიმიყვანეს, ერთი ხის ზირში დამაჯდომლეს - რა გაწიე, რაები დეინახე, რაფერ ბაღვი გაზარდე??? რა ჭამე? რა ჩეიცვი? მაღაპაიკა ბაღვმა, მაღაპაიკა, მაღაპაიკა ეიი!

დავრუმ-მეთქი, ერთი ბაღვი გემიჩინდა ამა ზედაი გაცვდა, ამა ქვედაი შევკერე, მოვკერე ბაღვს ჩავაცვი, დევხუტე ბაღვი. ბეზი, ვინ მიყიდდა?! გზაში ერთი ფოშვეტი ვნახე, ავწიე ეს ფოშვეტი, გავჭერი, მერე ბაღანას ტრაკზე მოვკარე და, ბაღვი გავზარდე-მეთქი. თქვენ რა ქენით?

თქვენში ახლა გელინობას არ იჯებით თუ?! თქვენ ახლა ქალობას არ იჯებით თუ?! კაცები ყუელგნით კაცებია, გეიქნიეთ ხელში - წაყურდებიან! ჩუენ გარშიც გაგვაგდეს-მეთქი, ხმა არ გევლევიტ. ამა ახლა დავბერდი ახლა დავაგრზელე ენა. დავბერდი ახლა, დავაგრძელე ენა. იანი... ბაღნები გავზარდე. შიშაი რანაირა დაწვა, საჭმელი ბაღჩედან მეიტანო, გეიკეთონა ჭემონა, შეპირიდან ჭადის მოტანა იოქთი... იმფათ გევიზარდეთ, იმფათ გელინი გავხდი.

შეირში წესვლა არ იყო, სოფელჩი ასე დუნია არ დევგინახია. ერთი წიმიყვენს შეირში - კაი ტუფლები, აიაყაბები დევნახე, დევნახე, დევნახე, დავბემტდი დამიფჩენია პირი და ვუყურებ ამფათ... მეზნევიან კი - არაბამ-ნა გაგჭყლიპოს!.. აიაკაბები დევინახე, ა, ამფათ ვუყურებ-ქი, სანქის აიაქაბები ჰიჩ არ დიმიინახია...

ბაჰჩექადა

9. მურათბეში ჩაქველები როის მოსულან

დოქსან უჩ წელიწადზე მოსულან. მოსულან, იმთე აგინში დამჟდარან, სიფთე ინეგოლში დამჟდარან - ჰუქიმეთ ფარქიში მუცემიან იმთე, აქ იყაჟითო, ამა იქ ჟერ დამჟარან, რაცხა ბუცუნცულადები ყოფილა. აქეთ წამოსულან - ტყე არი, ღელე არის, წყალი ბრეჟლია, წამოსულან აქეთ, იქეთ-აქეთ დამჟდარან. სიფთა

გაღმა გზაზე დამყდარან, ამა იქაური სოფლევსავე ერთი სახლი იქ, ერთი სახლი იქა, მემრე წყალი ბრეტლი არის დია, ღელე არის დია, აქა გამოსულან. აქაურობად თურქების სოფელი ყოფილა, გონგულების ყოფილა აგი.

ყანიებია, ზოგი უყიდიან, ზოგი ურთმიან, რაცხაები უქნიან იშთე აგერა გადამყდარან. ჩაქტიდან მოსულან. მემრენდა მე მიტელი იქანა, მხოლო სოფელი დეუნახე, ამა ვინმეს უერ დევლაპარიკე, ვინმე ვერ დევნახე, ასე გეტყარე დანე და სახელი ემე უქენი, წერიოდა.

მოსულან იშთე, იტყოდენ ჩემი ბაბადს დიდი ბაბად ხილალისას ებნებოდენ მაგენებს, იმდონი უიციოთ, ჩემი ბაბადს დიდი ბაბად - ბაბუად, ცამეტი წლის ყოფილა აქ რო მოსულა იმის მამად და ინეგოლჩი ისაურენ სოფელჩი იგი ყოფილა - მეზერი იქ ქონებია ახლა, იქ ყოფილა დანე, იქ მომკუტდარა კაცი, ცამეტი წლის ყოფილა ჩემი ბაბადს ბაბუად. ახლა მყდარი ოჯახი უორმოზდაათია, თელ-თელი გურჯუ, ამა ისე დაქორწილებული უართ იქეთიდან-აქეთიდან, გეტყერიეთ, ახლა ინთერნეტიდან ნახულობენ, ჩუენაც რო უიყუიროთ, გეჩმიორ.

მურათბე

10. მურათბე სოფლის ემე-რაცხები

აქა გვარები ამფერია: ორმოლლებს უეტყუთით, მემიშადმუთილებს უეტყუთით, ბალჯიოლლებს უეტყუთით, ჩუენ სულიოლლებს გუებნებიან, ამა იქა სულიოლლი არი არ ალი, არ უიცი. აჰმედ ბეი იყო აგერ აქა, იბერის ბაბად, ბაბად ეტყოდა იმას, ჭო ამფერი გუარი არის, დანე სულიოლლი, კარქა არ ვუიცი, იქნება არ იქნება, რა უთხრა, არ მახსოუს. შუილი არ ამბობენ აქა, ერთი უერ დეუწაუტლე ჩემი გუარი. მამაჩემი ბიძად იყო აგერ აქანა, მოკდა, ამფერი სახლები იყო. ჩემი სახლმა დეიწუა, აგერ აქა იყო, რომ დეიწუა ოცი წელიწადი იყო აგი გაუაკათე თუარა, აქ იყო ჩუენი სახლის სიფთე. ონადეო ამბობდა, ამა მე არ მგონია ონადე იყოს, მისი დედადს გუარი თუ არის, არ უიცი. ჰიჩ მე დიდი ნენეადან, იმიდან რამე არ გამიგონია, ონადე უარ, იგი უარ, აგი უარ, ჰიჩ არ გიმიგონია არც დედადან, არც მამადან, არც დიდი დედადან, ბიძა ისე იტყოდა, ონადეები უართო.

ყანაში მუშაობდენ, ყანაში სიმიდ დათესუიდენ, პურ დათესუიდენ, ქერი, რა უიცი, იმფერირაცხაები. ჩუენ ყანიებში ჩუენებური იმფერი სახელები არ არი, ამა ზედთ მაჭახლებში არის: ნარუქუალებს ებნებიან, უინმემ რაცხაებს ებნებიან, ზედა უაკეს ებნებიან, რაცხაებს ებნებიან, მათებურად დურქმიან და აგირ აქა არ არის, აქ არ გუაქ. ობლული ჩუენებურია - ზედად - ზეით, ქვედად - ქუედთ.

იქ არ ალი ტყე, ნიგზებია დარგული. ბალი, ღაბი, იქ დიდი ყანა არი, იყიდა კაცმა, თურქმა კაცმა იყიდა, იქაურობაი თლა დარგო კაცმა.

ხილის ჯიშები არი, დანე: პანტა სხალი, გოქსულად, ჭანჭურად, ტყემალი, ოტორი. ჭანჭური ასე პაწაა, გახმება - ზამთარშიც უიხმართ. ჟაუტე ტყემალიდან ყორაო აკეთებენ. ყურმენ გუაქ, ამა ნამეტანი არ გუაქ, ოზოში თუ იქნება, ახლა

მე უკან მაქ დარგული, თეთრიც გუაქ, არის ადესად, შატიც არის, ამა გაყიდულისზა ფილან არა, საჭამად ესე, ოზოში ლამაზად. ყურმნიდან არაფერს არ გატაკეთებთ, ყურმნი ფაფად არ უტაკეთებთ, ამა უიცით იმთე.

წყატი ტყეში არი, უიცით იგიც, მეტი წუტიტ-წუტიტი შატი იგინი აქ. კაკალი მაჭახლები დედების იმების ნათქუამია, კაკალს ეტყუიან, ჩუენ ნიგოზ უიტყუით, აჭარლები კაკალს იტყუიან. იგინები ზემო იტყუიან, ჩუენ ზეით უიტყუით, ქომო იტყუიან, ჩუენ ქუეთით ვიტყვით.

ძველი სახლი ხომ დგანა, აქა? იმა სახლის ხიები ასი წელიწადი გარებულია. სხუად სახლი იყო აგენის ბაბუაებიდან ჩამოსულია იმისი სახლი, სახლის ხიები, ამა ას წელიწადს აფერი არ უკლია დნე გაკეთებულია. მე სამოცდაექსი წლის უარ, მე არ მახსოუს გაკეთება. ჩუენ დედებ რაცხა რომ გუკეთებიან იქა, იმფერი სახლია, იმფერი აქაც გუკეთებიან. ის, ზედო ოჯახს უეტყუით ჩუენ, ცეცხლს გაწყობილ წევა-და დუმანი როცა არი. მემრენდა ზედო სახურატი, გადასახურატი, ქანდარად, ფანჯარად. სახლ კიბე არა აქ, ზათენ, კიბე მიტყუდებთ, ხეიდან იქნება გაკეთებული, დასაბიჯებელი იმას კიბეს ვეტყუით.

წყაროც მაქვან აქა. წყალი მესელა დინაუს, ზათენ იმის მიწადს, საცხაიდან რო გამოდურება წყალი, იმას იქაურობას ასე იმას უიქო, საციტია იგი, იმა საციტ უეტყუით.

მურათბე

11. ქორწილი რაფერ იყო წინ-წინ

მაყარი ხუთი-ექსი კაცი მეიყრება, მემრემ ერთი ბიჭის კუთხეა, მითამ, იქეთად გოგომს კუთხეა. ახლა იგინი ღმერობს, მომყატლებს მაყარი ღმერობს, სახლთან რომ დასიაფთდებიან, ღმერობს, ახლა იგი ღმერობენდა, ახლა ბიჭის კუთხე არის ახლა, ბიჭის კუთხე ღმერობს გელინი მოგუყატსო, იქეთაიც ეუბნება - საჩუქარი რა გყატანო, იგინიც ებნებიან - გაკნაჭლი თხა გყატანაო, დანე, იცინებდენ იმთე, მაშინდელი იგი, ამა თლა ჩუენებურა იმღერებდენ, ახლა იგინის რა უთქუა და ათიდან ერთი დარჩენილი არ არის ჭკუაში, ბაღნობაში გაგონებული გუაქ ააგენი იმდონი.

სიძეს ძუელად უინცხადს ურუბა მოუხდება, უინცხას ახალი აქვს, იმას ჩააცმეუდენ. ერთი შატი ჩოხადო სოფელი დაქორწილდებოდა. რა ქნან კაცებმა, არ აქუან. ხანდიხან გელინს რომ მეითხოუენ, თუ სიძე კაცი პაწად ლამაზი არ იყო - სხუას წეიყუანდენ, სხუას დაანახუებდენ. მესელა მე დასაქორწილებელი უარ, ამა ლამაზი ბიჭი არ უარ, თამამ-მი, ახლა ჩემი თატი დაგანხუონ, არ უნდა მოგწონდეს, ამას მოიყუანებენ, აგი ლამაზი კაცია, მაგარი კაცი, ამას დაანახუებენ, მაშინ დანახუა არ არის-ქი, დანახვა არ არის, ე შენ გელინი გახდი, მიდი, ამფერ კაც უცდი, ამა შემოვიდა ამფერი კაცი, მარა რა უნა ქნა? სა უნა გეიქცე? იმფერი ჭკუას რო იქნები, სა უნა გეიქცეს? მოუდეს, მამამისმა უნა

უყვიროს, დედამისმა უნა უყვიროს, რა ქნას ახლა? იგი საცოდულები რაცხაა, ამა შუილი მიტა იმფრა, ხებერი არა აქ, ფუხრობა იყო. აბაზები იქდენ ასე.

შეჭმელი ქორწილში თუ არ იქნება, არ იქნება, უნა იყოს ძალიანი, იცით? ქათმიდან გააკეთებდენ, დანე ბითანე შეჭმელებ გააკეთებენ, ამფერ სარმა იქნება, ხორციტ იგი რაცხა გააკეთებენ. ამითანად რაცხა სარმა-მარმას გააკეთებდენ, აქაური თურქული შეჭმელებ იმფერ იქნებოდა, რაცხა ბრინჯი ჩორბასავე, ბრინჯის ფილაჭი, სინორი იქნებოდა, სინორი ამისთანა იმთე რაცხა ძაღანს ჭეტყუთ, ქათმის შაჭმელია ი, ძალიანი, ამითან გაახუტდენ სარმას, ლობიად იქნება, ნიგოზიანი, ნიგოზ გურეჭდენ. ქათამ გააყირმიზებენ, ნიგოზ დანაყუტენ, იქიდან ძალი გამოტა, წითელი ძალი ექნება იმას, ლამაზი იყოს, ზეთიძალი. ჯევიზლი თატ დანაყული ნიგოზსაც გურეჭდენ იმაში, იმიდან გამოსული ძაღს, რა ჭოტქა, ლეჩაქსაჭე, თემიზი ლეჩაქსავენ, რაცხა თემიზი ლეჩაქით რაცხა გამოდინდება - მაალამაზებდენ რაცხა დანე. ახლა ამფერ აღარ გააკეთებენ, ახლა ქი მოკდა ი ადეთი.

მურათბე

12. კიდვენ რაცხა-რაცხეები ჩურუქსულა

ახლად გათენდება დილა არია, რო გათენდება, შუადლე მოა, დაღამდება - საღამო. დილა, მემრე შუა დლე, მემრე საღამო, საღამოდან სონრა - შუა ღამე, გეჯე არს - ღამე.

დილით სადილი, შაუდლეს ზარმელი, მემრე ვახშამი. ხევისი ამითანად, მოგშიტდა, შეჭმელ ვერ უცდი - წაიხემსე.

კვირის დღეები:

ჭირე, შაფათი, ორშაფათი, სამშაფათი, ოთხშაფათი, აქა ბაზარს იტყუიან, ამა ხუთშაბათი ჭიციტ და მემრე ჯუმა მოტა.

წელიწადის დროები:

გამოსული, ზაფხული, ზამთარი.

თვეები:

აქაური თვეები ჭიციტ ჩუენ. გურჯული არ ჭიციტ, ერთი ორი თუე ჭიციტ: აპრილი, სესხელობად.

სესხობა, დანე ზაფხულის მოსლამდინ დეგელია პური, სიმინდი, სესხობის თუე - მოტალ შენთან, მოგთხოჭ, მომცემდა ბაშქა, სხვა იგი არ აქ დანე, ზათემ მომცემ. სხტა არ ჭიცი, აუგუსტოს იტყოდენ, იანვარს იტყოდენ, ზემთერს იტყოდენ - მწარე სიცივის იგი. თებერტალიც არი, მარტიც გაგონილი მაქ.

ამინდი:

ავიდარს ვიტყვით, მოღრუბუილი, დაღრუბუილი დარი, მეტი აჭი დარი, ამა მეტი აქანეს არ ჭილაპარიკებთ. დლეს ლამაზი დარია, არ უმატს. ზეა, ზე გაანათებს, ზედს დაბადება იმთე.

ღრუბელი - ამინდი წყიმინია, ღრუბლიანია, თოქლიანია, თოქლის მოჭირებული - ხომკაკალი. მერხი გატარდება ცაზე, ქუხის, ქუხს, ელაჟს.

სარტყელი მოსაკოჭატი რაცხაა. ჩტენ კაც ტეტყუთთ გაკოჭილი კაცია - მუუხერხებელი, ვერ აფერებს რამეს, მუხერხებელი ტვიტუთ. ახლა ჩტენზე პაწაები ტერ მიხდებიან იგი რა თქმა არი.

გაკოჭვა - უღლება:

გაკოჭე შენ, მაგრამ მე რა ვქენი?

მე გატკოჭე, შენ გაკოჭე, იმან გაკოჭა.

ჩტენ გატკოჭეთ, თქტენ გაკოჭეთ, იგინებმა გაკოჭენ.

ფული:

ნაჭარი, ხურდა ფული ნაშალია, თუ არადა ნაჭარი. მარჩილი აგინია, ქურუმები.

სარმა:

ამას აქ სარმას ტებნებით იმთე, აგი ფხალია, შატი ფხალი, ყურძნის ჟტერიდან იქმენ, ფხალიდან, შიგნით პურის დაფქოული, ხომორი დაფქოული პურის კაკალიდან ბურლულს ტებნებით აქა. ხორცი თუ არი, ხანდახან დაჩეხილი ხორცი იქნება, მეა დაჭრილი ხორცი იქნება, კუმაბში ტეტყუთთ იმთე მოხარშული, შაახტეტენ ასე, უყტარან, გტიყტარს ასე.

მე ტქამე, შენ ჭამე, იმან ჭამა.

შენ იმას ექცეტი - ჭამე გებნები, თელმა თუ ატწიეთ - ტქამეთ, თუ დეტნახე ჭამენ, რას ექცეტიან - სარმას ჭამენ.

მე შენ ახლა შენ გიყურებ - შენ ჭამ, ამა მე თუ გითხარ, დაგპაიჯე, მოდი ჭამე თუ გითხარი - ჭამე, თუ დიგინახე შორიდან, რას ექცეა - ჭამს. დიგიდტა, მესელა ხუთი-ექსი ცალი დიგიდტა - შეჭამა ძანი, დალია, არ დარჩა

როის? (როდის?)

ახლა ჭამილა, დღეს, გუშინ, წინა დღეს.

ხვალე?

ხტალმა მოტდესდა ჯერ. ხტალ ჭამოსდა. დღეს არა - ხვალ უნდა ჭამოს, ზექდა ჭამოს, ხტალ არა, მეორე დღეს ზექია, ზექის მემრე არ ტიცი.

მურათბე

13. ხასანფაშას ჩაქველები.

ჩვენ ეხლა ჩაქვისთავიდან ვართ, ჩაქველი-ძანე. ჩვენი დედები, ხუთი ძმა ყოფილა, ხუთი, ერთი დად ყოფილა, ერი ძმა პაწად ყოფილა, აინე, პაწად ყოფილა (აგენი ჩემი ბადიშია), იგი ქირვასათან დტტევიან, ანმადემ? იქანა ოზდალუთი ხანე არიან ჩვენი სულალე იქა, ჩაქეში. ახლა, შიმდი, ხასამფაშად, აქტრობად, ჩემი სოფელი დურსიობაშია, იქანაც, სარფიდან რო გდებვალ, ჩვენი დედების მოსული იქაურობა, მაშინ სთალინს ცხოვრება დუურქმევია ხელად, ჩტენი იქანაც ძალვან ტყეში არ ტყოფილვართ, ჩტენ ჩაქვიანი-ძანე.

აჭარელები ტყეში არიან თლათ, ჩაქველი აქანადა, დუზი იქ არ არის, სარფიდან რომ გდებვალ, დუზი არა ზის, რაფერ გითხრა, რუსის ასკერები იყო, ჯარები იყო, იქაურობა იყო თლა, ჩუენი დედები ის ყოფილა, გოყურიან, მიხტი? იგი ყოფნის და, ოსმალების გაკეთებული ყოფილა, კი გეცოდინებიან, ზოგმა ოსმანლი გჰკეთა, ოსმანლი გაკეთებული დანი.

მე ბევრი იალულები მოვიარ, ჯუმადისას წვეელი, იმფრად, მე რომ წვეედი, ჯუმადისას წვეედი... დოხსან უშთე ბათუმს ვიყავ მე, ერთ თვეს დავრჩი, ჩემის ნათესავი რუსიადს იგზე, ბაშქან იყო მაშინ, აუოკატების. ჩემი დედიებიც იქიდანამც აქა მოუდენ, ამა ისნების ძმები იქა დარჩენ, ხომ? ო-და, იგინის იმას რევაზი თქვია და იგი ზაზე, ბიზადს ბაღნები იყვნენ, ჩენი დედები და იმის დედე ძმანები არიან დანე. იგი ახლა მესელა ზაზად დედე და ჩუენი დედები ძმა ყოფილან დანე, მიხტი? მე მახსოუს, მე მახსოუს აქანა ქალებ, ხუთი ძმა მოუდა, ერთ და ყოფილა, იგი მე მახსოუს...

ჰასანფაშა

14. ხის მოჭრა-თლა

ძუელი სახლებ თუ ახალი მე არ უიცი... დღეიდან გაკეთებული სახლები, შენ თარჯიმანობა ქენი... შიძი, ახლა იმხოებს მე უყოფთ: სოჭი, ჩამი, ნადინი, იგინი იცი? კატარი, იგინი იცი, ლამაზებიდან დაუყოფთ, ლამაზად დაუყოფთ, ხუთი სიხოშრე არი, ხუთ იგინებს დაუყოფთ ისე იმას გატანხმობთ, მეურე... სიხოშრედან გაარუნდებ მეშრე, ათემიზებს, მიხდი? ათემიზებს, გახარხნად, იგი ქნა დემე, გახმა, იქიდან უხვრიტავთ, თავებიდან. თავებიდან ხვრიტავთ, ქვეშ იმას დაუწყამთ ასე დუზი, იმის ზეიდან ასე დაუდებთ, ჩხირები ასე ხელიდან გაუაკთებთ... იმას დაუვასობთ, დაუასობთ... კალათი, კალათი, სოჭი იგი, იმას რო დაუხუთუ, მაქინაზე უყოფ, ჩუენ ფიჩხი უებნებით, ფიჩხი, თქუენი იქანა რას ებნებიან იგი? ქათალი, თქუენი იქანა ქათალ ებნებიან, თქუენი იქანა ზედთ-ქუედთ მიუა-მოა, ჩუენი აქა ასე ბრუნავს. ხერხი ამა, ი ხერხი ხელისაა, ჩუენი იგი ყიზარი, თქუენი იქანა და ყათრალს ებნებიან, თქვენი ეგა ბათუმში ყათრალ ებნებიან. თქუენი იგა ყათრალია, ღელედთ იმას აბრუნებს, ისე მუშაობენ, წყალი ბორბალს აბრუნებს, აქანაც იყო იგი.

პაწუანი სახლები გაუკეთე დანე ხედან, სახლ ზემოთ დიზმეებია, ცულით გახდილი იგია, ხეებია. ადრე ყათრალი არ იყო ამისთინ, ხელით თლა, ნაჯახით დუუჭრიან აგინი თლა, გაჭრილია, დათლილია, ამა მე რუმ სახლებ უაკეთებდი აგე ზეით, ასე პაწუანი სახლებ უაკეთებდი, იგი წვივდა არ ჩევიდოს ქი არია, ჩამეს სოჭის ყაბალალებდინ ვაკეთებდი, მოუჭრიდი, ვაწრიაფებდი, მე ბრევილი გავაკეთე. ჩამის ყაბალახები არია, იგინს ვასრულებდი, იმას ვაწებებდი ყავარივით. ამა ახლა დამამიწყდა, მე იქანა რომ გამევედი, ერთ თვეს დავრჩი, დამამიწყდა, თურქულა დამამიწყდა ლაპარიკი.

იქანაც და აინი ისე მითხრეს, რო შენო აინი მაჭახელსავენ ლაპარიკობო მითხრენ მე, აქანეც ისე მითხრენ, იქანაც ისე მითხრენ, ბათუმში. მე რო მიედი მაშინ ისაკ ბიძაძს ცოლი იყო, ამა დოხსან იუზ ეშინდა იყო - ასი წლისა იყო ბიქერე, ესქიდან რაფერ იცმიდენ ძველი ქალები, ისე ჩაცმული შავი ქესთემალე ეთელი, რომ ჩემეყუდა და რომ დეიწყო ტირილი, აგი, იგიო ქართულად რაფერ არ დაგმიწყდაო შენო, ასი წელიწადი გეიარაო. მე რომ ლაპარიკი დოუწყე, მე მითხრა ქი ჩემზე უმფო შენ ლამაზა იმფო ლაპარიკოფო. მე აქანა და ჩემი აინები იყოს, იგინი იყოს, იგინებს ლაპარიკის მე ტერ ვხთომილოფ, იგინებ ლაპარიკი სხვადა, ჩტენ ჩაქველსავე ვლაპარიკობთ, ჩაქველსავე, იგინები ართვინებია, იგინები სხვათურა ლაპარიკობენ.

მესელა, ჩტენ ბაღანას ებნებით, იგინე ბახალას ებნებიან, ჩტენ წუგდე უჩივით მესელა, მესელა იგი დააყაფანე უჩივიან. ჩტენ, მესელა, აჭარალები ჩტენ დომბაჲ, თურქეა დომბაჲ, მე დომბაჲ ვიცი, იქნა ჯამუშ ებნებიან. ჯამუში იქინა დევსწავლე, აქ ჩუთლული ქვევივა. დააყაფანე - წუგდე ქართულად, ჩტენ წუგე ვჩივით, იგინი დააყაფანე, აჭარალები ჩივიან. მესელა, კარი წუგდე, კარი, დახურვაჲ იგი ზეიდან დახურვა, ჩტენ წუგდე ვეტყვით, ჩტენი აინების იგინე - დააყაფანე, ტელეფონით ვლაპარიკობთ, წუგდე ვარჩიე და დააყაფანეო, ტელეფონი დააყაფანეო, მეზნება.

ჰასანფაშა

15. ჩენი სოფელი

ჩტენ სოფელია ეგი, ჩტენი სოფელი. იუნანმა სამი წელი დააწვია აქაურობაჲ, იუნანების ჯარებმა, სამი წელი დაწვენ ჩტენი სოფელი. აქაურობაჲ, ხასანფაშაჲ დაწვეს მარტო, მიტომ რომე, ბეჟანიძე ხასანფაშა იუნანებს წიეკიდებოდა მაშინ. ბეჟანიძე ხასანფაშა ამ სოფლიდამ იყო, ჩაქველი იყო, მაგარი კაცი იყო.

იგი გაღმა სოფელია, კუდიანების სოფელი, სულ თურქი, იგინი არ დაწვენ. ჩტენი დედეებს, იუნანების ჯარის თავი მუკლავან, მუკლან, სოფელი დუწვიან - თავი მოგვიკლენო. ხასანფაშაჲ ისტამბულს თუ ბურსას ვაღე ყოფილა, ჩტენი დედეების დედე იგი ქნილან - მოსულან, ჩტენი დედეებისტუნ ორიათასი მუცემია, იზმირი მუცემიან, იავავაჲ მუცემიან, ბუდანია მუცემიან, ამა არ მოუნდენ, თლა ტყეჲ სოფელი ტყეში, აქიდან წასლილან, აქაურობა დუუნახიან, ამა აქაურობა რაფერ ყოფილა იცი? ბობოლი, სინალი, კოლო, ბუზები, ბუცუნაგაი - ჩტენო აქაურობა გვინდაო, აქანა მოსულან, დამუდარან ქვეით. ჩემი დედეჲ მე მახსოუს, რას ჩივოდა იცი? სამი, ასე თერექეებია, სამი თერექი სიმიდით სამი დოლომი ყანა ოურთმიან კუდიანებისტუნ, ინგინებზე რა უქნია იცი? რა უთხრობიან იცი? ოზდახუთ წელიწადს მერე აგენიო ჩტენ გუასაქმებენო, ჩვენტუნ, აინი იქნა, იგინები ახლა ჩვენთ საქმობენ. აქანა რაფერ არი, თერანები, იგინები გაკეთებულ არი, მუშაობენ აქანა, არი სუ ყოლიფერი, საქმე ბრევლია აქანა, იმიზდა ჩტენი სოფელი დააწვიენ, ჩტენი სოფელმა ნახევარმა ტყეში გეიქცა.

16. ბოსტანი

აგი კოში ყოფილა, კოში. აგი მარწყვია, მარწვი იცი? კიტრი, აგი ჟვერია (ფოთლი), აგი კირის ღერი, აგი კიტრის ჩიჩელი, ქართულაი კიტრის დამბადებელია ეგი. აგი პამიდორი, ლობიაჲ, აგზე მოდი, ლობიაჲ დეინახე, აგი ბალია, ჭაშლია, მაკიდო, აგი პირპილა, ჩუენ პირპილა ტეტყვით, თქვენ რას ტეტყვით არ ვიცი, ბათუმში და პირპილას ეტყვიან. მარყუელაჲ, მარყუელა, მოდი აგზე, მიხდები. მარყუელაჲ, ხო? გემრიელია, გასინჯე, მოწიკტე, შავი მოწიკტე, გასინჯე, გემრიელია მოწიკტე.

დარგული მარყუელაჲ, ისე იგი არ ალი, დარგული. ჩუენ ტრგავთ. ეს ფერი შავია, ის წითელი. აგი არ ალი დამწიფული, მაგი დამწიფულია. ჭამე, მოწიკტე კიდე, ჭამე. ყურზენი, ჭახეა ჯერ, ჭახე, კუხი, კუხი. თეთრი ყურზენია, ეს ტევანია, ეს ყურზენი ჟვერი, აგი იმას იქმენ გაახოვენ, ბრინჯით შექმელ გააკეთებენ. ამას მომწალტენ, მდულარე წყალში მომწალტენ, მეტრენ ქალები, ცოლები იმას იქმენ, ბრინჯი იცი? ბრინჯს იმას იქმენ, შეანელებენ, გაახოტენ, მიადულებენ, მეტი გემრიელია, ერთისდა ზეითუნი ზეთ მიაღებ, ჭამით ვერ გაძლები.

ეს პატრიჯანი. ის სიმინდია, იცი? ეს ჩალაა, ქუნჩალე, სიმინდის ღერი, გახმება - ჩალა ხდება, ახლა ღერია, ნედლი ღერი. მიწას შეთხრი, ადგილებს გააკეთებ, მეტრენ თოკით (თოხით) იმას იქ, გასხნი, კაკალ ჩააგდებ, ჩაახურავ მუწას. მეტრენ მოწყალატ, ამუა იგი, გეიზრდება, ასე ხდება. რო ამოვა იგი ახალიგაზრდა სიმინდია. რო გაიზრდება ჭყინტს გამეისხამს ჭყინტი, ნედლობაში მოსტეხე და ჭამე-მი ჭყინტია, გახმა-მი - სიმინდი ხდება, კაკლის სიმინდი. გახმება მეტრენ მოსტეხატ, გაფშნი, რო გაფშნი ღუინტალი რჩება, ღუინტალ ვეტყვით. სიმინდი კაკალი დაფშნი. აგი არ გამოიღო-მი (სიმინდის თავთავი) არ დამწიფდება, არ იმას იქს, აგი მოსტეხე, არ გეიზდება, სიმინდის კოტა არ გეიზდება. ამას ჩიჩელ ეტყვიან (სიმინდის თავთავი), აი იგია, სიმინდის ჩიჩელია, ჩუენში ისე ვეტყვით, რას ეტყვიან, არ ვიცი.

აგი მისით ამოსული ვარდია, აგი, მისით ამოსული. აგი იმას იქს, ზამფხულში გამეიშლის, ზამთარში შესლიხან გახმება, მემრე კიდომ ზამფხული მოუდა-მი, მაისში, ამოა, გეიზდება, ასე გამეიშლის, ჭარდის იგია, ნაფერავია.

აგი, აგენის მიბილებს, იმას იქ, აგერ გადჰყრის და აგი გადაყრის მეურე, გაამეჩხრებენ, გამარგვლაში გაამეჩხრებენ, ნამეჩხრაეებს აგე იმას იქმე, მოჰყრიან. ჩემი ოზოში ახლა შეტდოთ და დეინახე, დიდი შოლი მაქ ასე შავ-შავი გემრიელია ძალიან. წუტდოთ, იქა ბერთანნა წეხვიდოთ და იქა ბერთან წასლიხან ჩემოზოში შევიდოთ - ჟოლი ჭამეთ, შავჟლაჲ.

ბალახია ეს. დაგლეჯვენ აგი... ამთებს იმთე დაგლიჯავს, დაგლიჯავ, იქა ჩაყრის, იქა მოყრის, მეტრე გადაყრის. პაწად ასე გეიზდება ხელით დაგლიჯაუს, აგინ პირპილად იმეებს მუშუმლის აგი არ დაგლიჯავ-მე.

აგი ბალახის ძირს ეტვიან, ბალახის ძირა. ბალმა მეილია, ერთ თვეს იქნება გამეისხამ ერთ თვეში - დეილევა ბალი...

მაკიდო არი. მაკიდოდა - არ ამოსულა. კიდე მარული არი. აგი მაკიდოდ თესლებია, გამუთესლებია. აგი ამა გახმა-მი ამან, ჩეფშნის, მუჰნევს კაკალს, ამოვა, ისევ მაკიდო ხდება.

ეს ტყემალია, მოლეულა, ტყემალი არ არი აგი, ატამს გავს, გემრიელია ძალიან, წვით-კაკალად არი, ატამი დიდუანია, ატამი იცი? ატამი დიდუანი იქნება - აგი წვიტ-კაკალად, აგიც ძალიან გემრიელია, მეილია ამანაც. ახლა ატამი დროია, აქა არ ალი ატამი.

ჰასანფაშა

17. აგი სოფელი ჰასანფაშამ ააშენა

აგი სოფელი, ხასანფაშა სოფელია, ხასამფაშამ რომ ააშენა. ბათომიდან მოტდენ - იგი ჩემი მამადს დედეს დიდი ბაბუადა, აგი სოფელი ხასამფაშამ ააშენა უჩივით, ვინაა ხასამფაშა? ჩემი მამადს დედადს დიდი ბაბუადა, ბეჟანიძე, გვარი ბეჟანიძე, ხასან ბეჟანიძე. სოფელი ასი წელიწადი და ორი ოცი, ასი და ორმოცი წელია. ბათუმიდან, გემებით, ზღუაიდან, ჩემი იმთე ხასამფაშა დედედ მუუყუანია იგი მისი გუარები, მისი სოფელიდან უინცხაები, ქუეყანად გემებში დაჟდუმლან, ისტანბოლში მეიყუანა, ისტანბოლში რო მეიყუანა, მემრე აქაურები ძარა, აქაურობა მოსწონდა მეტი, რატომ და ბათომი რაფერ ლამაზია, ახლოია, დეინახე, ინეგოლში რაფერ ახლოია აგი ჩუენი სოფელი, ქალაქსავე, ქალაქსაუენ არი აქაურობა, ტყედ არ ალი იმიზდა რომ მოსულან ბათომი ქალაქიდან, ბათუმი ქალაქი ლამაზია და აქაურობა იმას გავსვო, ბათუმს გავსვო იმიზდა აქაურობა მოსწონდა. აგი სოფელი იმიზდა აქანა ააშენა, ჩუენი გუარები აქანადა. ახლა აქანა, ახლა ბეური არ ალი ჩუენი გუუარი, ახლა ისტანბოლშ, ბურსაში, იზმირში, ანკარაში ქლა წუტლენ, სოფელიდან გარეთ წუუდენ ქლა, საქმობენ, კითხულობენ, იმიზდა იქინა ცხოვრობენ, აქანა ბრეტლი არ დარჩა სოფელში ახლა.

ჰასანფაშა

18. დედეები ყანაში საქმოზდენ

დედეები ყანაში საქმოზდენ. ყანაში, სიმინდი, პურის ბუუდად, მემრე ყანაში საქმოზდენ, უსთა იყო, აგი სახელები ქლათ მათ გჰკეთენ, უსთა იყო, მემრენ ინეკი ზროხა, ზროხაები ქონდენ, მე სქლად იგინი მათ სახლიდან ჭამდენ, ძეები, იგინი მათ ზროხაიდან მოტდოდა. მე ორეთმენი ვარ, მოსწავლებელი ვარ, პაწად ბალნებს წერვა-კითხვა ვასწავლიდი მე თურქულად. ბოსტანში რა მაქვა, იცი? ახლა გითხრა: იგენი მე უქენი. კიტრი, იმთე პირპილად პაწად, მემრე რა მაქ? ლობიად,

სიმინდი, დიდი ეზო არ ალი, პაწად ეზოდა, პაწ-პაწად რაცხადები დატრგი იშთე, მეხატისება, მეხატისება, იმფრა, ბრეტლი რაცხა არ მაქ.

კიტრი დატეთესო, მიწა იგი უტენი, მიწა მოტთხარე, მემრენ იგი ნათესაუბი იგი უტენი - დატეთესე, მემრე მოტწყალე, მიწადან გამოტდა ნათესაუბმა, რას ჩიტთან არ უტიცი, ფესუბმა გამოტდა, ამა რას ჩიტთან არ უტიცი, იგი არ უტიცი. მემრე გეიზარდა, მემრენ იგი ხაშარი დუცე, ხაშარზე ასე ეეკიდა, მემრენდა ბრეტლი წყალი ჩუუსხი, გეიზარდა, მოტკრიფე და უტჰამე, მარტო მე არ უტჰამ, აქ ვინცხადა, მასაც მუუკითხავ - ჭამოს-ნა.

კიდუტ ლობიადა მაქ, ჯერ ლობიადა შტილებმა რომ მოტდა მაშინ მოტკრიფე, რაფერ გერმიელი იყო. ახლა კიტრი რომ გატჰარდე, იმფრა ლობიადა გატჰარდე, მემრე მოტკრიფე ლამაზად, გატტეხე, იმფერი გემრიელი შეჭმელი იქნა, ბაღნებმა, სიძემ, ჩემი სიძემ აგი რა გიკეთებია დედავო, - მითხრა. გემიზარდა, რუმე მოსწონდენ მეთქი.

პასანფაშა

19. სოფიკოდს ერთად შუქრიე

- როგორ აკეთებთ ლობიოს?
- ხახუი, დომათაი, რას ჩიტით დომათაი? ომიდორი. ომიდორი, ხახუი, პაწად თუზად ნედიორუს, რა გითხრა ახლა? მარილი, შატი ბიბერი, შატი პირპილადა პაწად, ზეითინ ძალი, ძალი რაფერ გითხრა ახლა, ზეთი? იგი, მემრე პაწად-ნა გახსნა ოჯალი, ბრეტლი არ-ნა გახსნადა, ცეცხლი პაწად უნა იყოს, პაწად ცეცხლზე სამი-ოთხი საათზე იქნასდა იმაქ, პაწად და იყოს, პაწ-პაწად, ნელ-ნელად გაკეთდოსდა იმან, იმიზდა გემრიელი იქნება. იმფრად უტაკეთებ, სულ თელ მოსწონდა. თენჯერეში, ჩელიქ თენჯერეში უტაკეთებ, ლამაზად იქნება. წყალ, წყალს ჰიჩ არ, წყალს არ უტეცევი, მისი წყალის ერთქან გაკეთდოსდა.
- თქვენი გაკეთებული რომელი საჭმელი უყვართ ყველაზე მეტად? ხშირად რას აკეთებთ?
- ბორელები... ახლა რაცხა უნა გითხრა: სიცხტილია, ამა რაცხა გატჰაკეთებ, მეტი გემრიელია. ახლა შტილები რომ აქამდე მოსტლამდინ თელეფონ მიმიზამენ, დედავ შენი ლამაზი გემრიელი შეჭმელები გტინდა, აგი გიგუტიკეთე, რაცხა უნდებიან, გატჰაკეთებ, ისე ჩიტთან. ჩორზად გატჰაკეთებ, ბორელები, ძროხადს ხორცის შეჭმელები, ქათამის შეჭმელები იქნება, რაცხა გატჰაკეთე - უყვარან. სირსვილი ლობიადა, სირსტალი ლობიადა, ჭადი უტიციტ სიმინდიდან, სიმინდის იმიდან გააკეთებდა ჩემი დედადა. ხანდიხან ახლა ჭადს უტაკეთებ, მარა ჩემი დედადა რომ აკეთებდა, ისე გემრიელი უერ გატჰაკეთე.
- მჭადს როგორ აკეთებ?

- წყალი, ჭადის ქიბილი ერთი და მარილი, იმტონი, თიბილი უნდა იყოს წყალი, კარგა იგი უნა ქნა, მოზილო და ჭაკეთებ იმთე. ახლა ტაფაზე ჭექცეჭი, ამა ჩემი დედა ცეცხლი გაანთობდა, ცეცხლ გაანთობდა, ისე მიწადან გაკეთებული რაცხა ქონდა, სახელი ჭიცოდი და ახლა დამამიწყდა, შენ მომაგონე, კეცი, ჰო კეცი, კეცზე გააკეთებდა ჩემი დედა და დედეს დედა.
- **მჭადს რომ აცხოზდნენ, რამე ნიშანს ხომ არ ასვამდნენ?**
- ხო, ერთი ასე იქდა, მემრენ და ასე იქდა,⁵ ერთი, ორი, სამი, ოთხი იქნებოდა. ისე მახსოვს, კიდო ახლა ჭაკეთებთ, ხანდიხან არ აკეთებენ, ხანდიხან ასე იქცეჴიან, ახლა აგი რომ ასე იგია, ერთი გააკეთე - ისეს იქნება, ერთი ასე იქნენ, ერთი ასე იქნენ, ისეს ასე იქნა. ერთი და რაფრად იქცეჴიან, ახლა აქიდაან ერთი ასე, ერთი და ასე, ერთიდა ასე, მე ჩემი თჴლაბმა იმფერი დეინახა. ერთი ორი გახდა, ასე ქნენ - ოთხი გახდა, რაცხა ფერ გინდა იმთე. ხორცებიდან რაებს არ ჭაკეთბთ. ქათმის ხორცი რაფრა უყჴარან ჩემი შვილებს. ახლა იოლურტი, მასონი? პაწად მასონი, პაწად დომათაძს სალჩა, პაწად სალჩად, პაწად მარილი, პაწად შაჴი პირპილაძს თოზი, პაწად და ზეითინი ძალი, იგინი ასე რომ იგი ჭქენი ერთად, ჩემი იგი, ქათამის იგინი ასე წჴსჴი. მემრენ იგი პაწად ბუზდოლაბში სამი-ოთხი საათს მოისჴენოსდა იმან. მემრენ იგი ეზოში ცეცხლ გაჴანთებ, იმაზე ასე დაჴდებ იგი მეტი უყჴარან. ბრეჴლი ვერ ვლაპარიკებ, ამა შენ ჭკჴიანიცა ხარ - მიხდები.

ჰასანფაშა

20. ხავიწას რაფერ ვაკეთებთ

ხავიწას რაფერ გავაკეთებთ? მაწონი და სიმინდი ფქილით, მემრე კაკალ, ჯვევიზით ქათამ გავაკეთებ. ფხალ გავაკეთებ ძიანი ემეს ლობიოს აღარ შუურეჴთ, მემრე ფხალობიოს გავაკეთებთ ჰემ ლობიო, ჰემ კაკალი, ჰემ ფხალი, ნიორი, ქინძი ჩვენ უმფო ახალ ლობიოში ვიხმართ ქინძსა. ლობიო აქა ემედა, შექერ ფასოლოე ვეტყვით - თეთრია, ერთის ჭრელია, იმას ბარდუნის ვიტყვით, მწვანელას, მარტვილას გავაკეთებ ფხალსაც იმას ურთავთ. ლობიოები არი, კერჩხი ლობიას გაჴკეთებ, იმსა ქინძ ურთავთ იმათა.

კიდევ რას გავაკეთებთ? ჭად გაჴაკეთებთ ფურუნში. ჭადის ცომს ჩჴენ ემეს ვიქთ, მარტო სოდა ჩაჴაყრით, სოდას ჩავაყრით, მარილ, ოღონ მერეც ხანდახან ყაიმაღს ჩავაგდებ, ევო, ძალ ჩაჴასხამ, ლამაზი იყოს, ასე ხრიალაძ მეთქი, მაწონ ჩაჴასხავ. ფაფას გაჴაკეთებ, ჩჴენ უმფო იმით გაჴკეთებთ - პური ფქილით, ზოგი სიმინდის ფქჴილას აკეთებენ. ერთი ბოშნაკები არიან ისენი სიმინდის ფქჴილას აკეთებენ. ჩჴენ მარტო პური ფქილ გაჴკეთებთ.

⁵ ჯვრის ფორმას გამოხატავს

სიმინდი ჩვენ აქ, ძაღს უბრები მოდიან, ჭამენ და, სიმინდი ვერ ვთესავთ აქა. ღორები მოდიან, უბრები, ისენი ძაღს... ერთი სიმინდი შურიო დიდ ყანებში, იმას ნახვენ, ტყეა და... წაბლზე ამოდლენ, კაკალზე-ბი ამოდიან ახლა. ბალიც არი, ბალის ყანები არი, თხილი არი, კაკალი არი, სხალი, ტაშლი, ყველას საყოფელი, ყველამფერია აქ.

ბაჰჩექიო

21. ეს ჩვენი ბაჰჩექიო სოფელი

აგერ აქა ჩვენ ვახტანგაძე, ძანი უსტა ისმაილოლი, აქაურელი გვარი. იქაურ დიდ დედესე ისმაილა ქვიოდა, ისმაილი ქვია ჩვენ დიდ დედეს, გოგამებში იგიერ აქ ჩაფლულია, იქიდან დიდ დედეს ორი შვილი აგერ აქ ჩამოსულა, ერთი ახმედა და ერთი სულეიმანა. ახმედა აგერ აქ ოჯახი გოუხდია, სულეიმანა, ახლა გეხვიდეთ და ფაზარალანშია. ახმედა ბაღჩაქია, სულეიმანა ფაზარალანში. ჩვენებურა ფაზარალან, თუქრქულა საადეთ ქვია. ახლა აგერ აქა რომანა ბაღვები არიან, რომანა ბაღვები, რომანებიდან ჩამოსული იქიდან, რომანაული სოფელიდან ჩამოსული, ჩანჩხალოდლები არიან. იქიდან ჩამოსული, ემ გვიან ჩამოსულის ჩვილები არიან აქა, ეგერ აქ ძმები ყავან აქა. ჩემი გუარი დავამთავრო ახლა: ახმედა დედესა, აგერ აქა, საფლავი აქ არი, აგერ მიღმა. იმა შუილი ყოლია რეშიტად, რეშიტად ჩემ დედესეი დედეა, რეშიტადს ბადიშიდან ბადიში ვარ. ახლა თუ გინდა საფლავ დაგანახვებ აგერ აგზე, ერთად გამწკრიტებული მყატს: ახმედა დედეა აგე აგზე ჩაფლულია, რეშიტ დედე აგერ აგზე ჩაფლულია, რეშიტ დედესი შუილი, ჩემი დედე - ოსმან დედეა აგერა ჩაფლულია. ორი თვის წინ ჩემ ბაბამ მოკდა ადამად, ადემ, ორი თვის წინ, ისეც აქანე ჩაფლულია.

რეშიტა დედეს შუილსა ოსმანაი ქვია, ჩემი დედე, ოსმანესი შვილი - ადენა. აჰმედაძე ყავდა რეშიტად, რეშიტას შვილებ ბევრი ყავს და ჩემი დედე ვთქვით ახლა: ოსმანა, ოსმანას ადენა. რეშიტას ძმები ყავდა: შაქირა, ერთის და ყავდა, და, დასა სახელი ახლა სწორედ აღარ ვიცი. აჰმედა აქ რატომ ჩამოსულა, იცი?

ახლა მე რამად გელაპარიკო, ხანდახან რამად რომ დევილაპარიკებ და სხვაფრად იხსენბა, თურქული რომ გელაპარიკო უმფო შეგახდინო და, ქართულად კიდო... ჩვენ დედიები რომ ჩამოსულან, მაშინ ზათემ ბათუმი, დოხსან უშთე, ოსმალნის ძანე ყოფილა. ძანე ჩვენი დედიები სხუა დუელიდან სხუა დუელში არ ჩამოსულან, აქ ჩამოსულან, ბათუმიდან ბურსას ჩამოსულან, ომი რომ გამოსულა, თურქეთში მწრტო ჩვენ ქართველები არა, ბაღკანები და ბოშნაკები და არნაუტები ჩამოსულან. რაიონში, ინეგოლ რაიონში კაჭკასებიდან, ბაღქანებიდან ბევრი ჩამოსული ის არიან, სხვა ქალაქებიდანაც მოსული არიან, ძანე ინეგოლი პაწა თურქეთია, თლათ მოსული არიან.

ახლა, რატომ ჩამოსულან? ჩვენ, ჩვენ რომ გაგონილი გვაქვს, ჩვენ დედეები სიმუსულმანეზე იმფო ახლოს ყოფილან, მაშინ დროს სიმუსულმანე ემე ქნილა,

დანე, ცოტა ემე ყოფილა, პაწად ყოფილა, პაწად. აგერ აქა, ჰემ აგერ აქა იმფო ცხოვრება კაი იქნება, ოსმალის გადმევდეთ, გავბევრდეთ, ემე უქნათ უნდა. აგერა ჩამოსულან, აგერ აქ იმფო ბევრი ჩუენ თურქეთიდან აგერ აქ ქალაქში სიმუსილმანე ბეური უქნათ დანე. ჩემ ნენესი დედე ერთის იმას გაყოლია, აგერა ჯამეთან წყალია, ეს აქაურობა ტყეა, გზა, მა აფერი არ არი. ამოსულა, წყალის პირში ჩუენ უართ, ოჯახი გავხადოთო, მის და თუ უთხოვიან ქი, ჩუენ აქურობა გვეყოფა, შენაც გაღამ სოფელში უნდა გეხვიდეთ, იქიდანაც ერთი წყალია სოფელში, ის ნენედს და ოჯახი გამხდარა, იმას უკან ვინცხა რომ ჩამოვიდა, ხისიმები იმას მოდევენ, გაუბეურებულვართ, აგერ აქა გუარი რომ ემე ქნა ხუთი-ექსი გუარი ოჯახ გამოვა.

აგერ აქ ჩამოსულან, სახლი უნა გააკეთონ, სახლი გააკეთნა, ამა მუხი არ არი, ფული არ არი, გასაჭრელი ემე არ არი - ხიზარი. ამა იქიდან რაცხა ჩამოსულან მასე, ჩუენ უსტა მუხი დაჭედებული ასე ხის სახლები გუკეთებია და ი მუხ გადაჭედებული, ზეიდან ქრამიტი არ იყო და ყავარი გუკეთებიათ, ყავარი დუდია, ყავარი დასაჭედებული მუხი არ არი - ქვა დუდვია, ქვა. ისე აქა წინ-წინ ბევრი წაბლი იყო, წაბლია, ამა მესელა ჩუენ ოზდაათ წელის წინ დედედ, ბაბოჲ ათ თონ წაბლ მოუკრეფდით, ახლა აუადმყოფობა შამოვიდა, ათი კილო აღარ არი. სულ წინ, ოზდაათ წელის წინ, ჩუენი დედეები, ბაბოები ამ ტყეებში ისაქმებდენ, ხეს მოჭრიდენა, აგერა ყანებსა სიმინდ, პურს დათესვდენ, ქალაქში საქმე არ ექნებოდენ ქალაქში ექს თუემი ერჩელ ჩევიდოდენ, სუ აგერ აქა იმცხოვრობდენა, ამა ოზდაათი წელი, დანე ჩემს უკან, აგერ აქა, ჩემ სოფელში, პირველ სკოლას უკან, სოფელ გარეთ გესული და უნვერსიტეტ დამთავრებული პირველი მე ვარ (66 წლის).

ერთი აქ დაგანახვიო, ჩემზე ერთ წელიწადის წინ წესულია ისმაილი, მუხთი, ჩემს უკანას ადამიანები თლათ, ქალბატონებიც და იმფო ბეური კლასი მოთავებული აქვა, ადამიანებსა თლათ უნვერსით მოთავებული აქვა, ოზდაათ წელის უკან ახლა. აგერ აქ ჩუენი მუზობელია, ახლა აქ არ არი, ბაირახთარ, იქ ამ სახში ერთ ექიმი, ერთ ატოკატია, ერთი მთავარი ექიმი. ახლა ეს ჩემი ძმა ხასანიამი იყო, ჰოსპიტალში, იქედან პენციაზე გამოსული.

მე აგერ აქ თორმეტ წელ ერთ სკოლაში დირექტორი უიყავ, მემრე განათლების დირექტორი, მაგრამ ამ ქალაქში ჩემ დროს ორასი სკოლა იყო, სამი ათასი მასწავლებელი იყო, იმათი დირექტორი უიყავ თორმეტ წელსა, ექს წელიწადის წინ პენციაზე გამოველი, მერე ყასაბაში კოლეჯი გავსხენით, ფოლით ამა, თურობის არა - ჩუენით, ამ სოფელ კოლეჯი ამა საქმობს

ბაჰრეჯილი

22. სოფლის ადგილები, ყანები

აგერ აქა პაწა წყალი ვეტვით, სოფლი წყალი, აგერ აქ ტყიებ რა სახელი ქვია იმ სახელისა, აგერ აქ, მესელა ალა ჩამუა, ბუჩქი დერესი, ჩათალჩა - ეს

თურქული სახელებია. ყანებსა ჩვენ ორი სახელქვია: გაღმა ყანა, ნაფუზარი, ბოსტანური, პანტალონები (პანტა სხალი), აგერ, ახლა მესელა ეს ადესა ყურძენი, იქიდან ჩამოსულია, იქედან დედეს ჩამოტანილი, გაღმა ჩემ ძმას აქ ასე, სუმ ყველასი ავდმოფობა მოუდა, დეიფუჭა, აგერა ადეს ყურძენი მაართო მიწა დეინახოს, იქიდან ამოა.

ბაჰრეჯიოდ

23. ქორწილისი საჰმელები (მაკა, შუქრიე და მოხუცი ქალი)

- ფხალობიად, ბორანი, ქალაჯო, იცით ესენი?
- ჭადი, ჩვენ თელი ვიცით და სხვანებ დაამიწყდენ. ქალაჯო თერედალ მოასხემდით ზეიდან, ძალი სქალდ გაუკეთებდით თავაში, ანდან სონრა ავადულებთ, ზეიდანაც თერედალ მოასხამთ, ოოჰ, რაფერ გემრიელია, შენ ხელები გეიკოჭე და მე ფეხები.
- ჩვენ ციცად გუყავს იქა, ბათუმში.
- შუქრიე: ბადიში? რას იქცევა იქანა?
- გეითხოვა, იქ გავათხოვე.
- შუქრიე: იქანა გეითხოვა, შენი ბადიშმა იქანა წევდა.
- ინთერნეტით ნახეს ერთანეთი, ბიჭი ჰეიდან არი იცი? - ყეზელიდან
- შუქრიე: ბიჭი ყაზელიდან, იქანა წევდენ?
- იქ წევდენ, წეიყვანა, ჰო, იქ არიან ახლა. სახელი აიშე-ნურად ქვია.
- ბოსტანში რა გაქვს?
- სახელი ემე არ ვიცი, მარა მიგახთინებ. ეს ბალახია, ეს ქათამნაცარად, იცით ქათამნაცარად? ბალახი ამოსულა, მოხრაკავ, რა ლამაზია მოხრაკული. ისინი ლობიად, ასე ძირთულად ლობიადა ისი, ისინი ფხალებია, ი ზედთ სიმინდებია, იქ მაიდონოზია, ის პირპილადა, იი რა წარე პირპილადა. ხაშრები ასული ზედა, ლობიადა, შუაში ლობიებია, ზედან პარკებს გეიკეთებს, ასე დეიკიდავს ლობიოებს, პარკებს, ის სირენებზეა ასული, ხაშრებზე, ხაშერი ლობიად, ის ხაშერი ლობიად და ეს ძირთულა, არ გეიკეთებს ლერწებს. თქვე როდს მოხველით, მობძანდით? ახლა ძველებურის ემე მამიწყდება - რავად ბძანდებით? კარქა ბძანდებით? რავად ხართ? კარქა ხართ?
- რა იჯებით?
- ჩვენ ვჟდავრთ და ვართ, დედედ და მე ვართ მართო და ბაღვები ყასაბაში არიან, ერთი პაწად ბაღვი ყასაბაშია საქმობს, დიდი ბაღვი აქ არი, ტყეში საქმობენ.
- საჰმელებს რას აკეთებთ?
- ჩვენ რა უიცი, ფხალობია და ფილავმდინ მისვლამდი ჩორბა, თათლი ბაქლავა.
- ფხალობიას როგორ აკეთებ?

- ფხალობია დაადებ ცეცხლზე ფხალი, ლობია, მოხარშავ ლამაზად, კაკალი, ნიორი, ქინძი - დანაყავ ერთ რამეში ლამაზად, დაფქვევი მაქინადან.
- რაში უნდა დანაყო?
- ასე ჯამი, დასანაყელი ჯამია, ამოთხრილი, ასე ამოხვეწავ, დემილით სახვეწელადა მისი და იმით ამოხვეწვენ, გააკეთებენ ჯამი, იქში დანაყაჲ.
- რითი დანაყავ?
- ქუა, ჭალის ქუა, დელეში ნახაჲ, ასე გმელ-გმელი ქვებია დელიებში, დატუნაყაჲთ, ფუსუსი გვაქ შენახული შინ, დავნაყავთ. მემრე შევკაზმავთ იმფრა იშთე: ნიორი, კაკალი, ქინძი დანაყონა ერთანეთში, მემრე მარილ ჩაყრი, პაწად ბიბერსაც დაყრი სიმწარე ქონდესო, ჩაყრი ფხალში, ლობიაში, უურეჲ-დუურეჲ - გახდება ფხალობია. ბიბერი წარე პირპილა, წარე პირპილა ჩაგდებ შით. ჩუენ ში ჩაჲგდებთ მოიხარშოსო, ბიბერი, წარე ბიბერი მეიხარშუისდა, ლამაზი სიმწარეს გუუშვებს, ისე თუ ამოლესე - ბევრი იქნება.
- ფილავსაც ბრინჯი ლამაზად გარეცხავ, თასში ლამაზად, ონდა სონრა წყალ გუდუუწურავ, შეჰერიეს მოხრაკაჲ, შეჰერიეს გუდუურეჲ, შეჰერიეს მოხრაკაჲ ძალში, ონდა სონრა ბრინჯსაც გარეცხავ ლამაზად, გუდუუწურავ წყალ, იმას მემრე ემეს იქ, იმ მოხრაკულში ჩაყრი იმასა, ფილავ, ბრინჯსა, ჩაყრი უურეჲ-დუურეჲ ლამაზად, პაწას მოხრაკავ ბრინჯიანად, ონდა სონრა წყალ დაასხავ, ონდა სონრა მოუროს ასე პაწად იმაზე - ბრინჯზე, ისე აადულებ, თუ პაწად კიდე უნდა წყალი, კიდე შუუყენებ, რამტონი არ უიცი.
- ყორაო რა არის?
- ტყემლებ მოადულებ - გახდება ყორაო, დაადებ ცეცხლზე, მოდუდლება წყალი, ადულებ, ადულებ, წყალი უნდა დეიშიროს როიცხა და გასქელდეს, წყალი დეიშრობს ლამაზად, ურევ შიგან.
- რძისგან რას აკეთებდით?
- რძისგან რძე მაქინაში გამოხდილი ყაიმალი გამუა, იმას მემრე უკანასაც შედგება ის მისთვინა, საყველო გახდება, ცეცხლზე მეიყველვის ლამაზად, ყველი გაკეთდება, ამეილებ, დაწრიხავ, დაწრიხავ - ყველი გახდება.
- ყველი რომ ამოიღო, რძეს რა უნდა დაუმატო?
- ძეს რანა ქნა? აფერი, ძე უნა დაადგე ცეცხლზე, რომ მიხდები, რომ სიმჟავე შესლია იმასა, ძეს, იმის მემრე მიხდები, რო საყველო გამხდარა, დაადებ ცეცხლზე - მეიშრატვის ესე, წყალი გახდება ასე ზედ წყალი, ჩაჲდება ისა ყველი, გამოურევ ისა, ციცხვი გამოურიე, იმაზე ციცხვზე დიეხვევა ასე ლამაზად, ემ მოხრაკე ასე, იმაზე ცეცხლზე აქანა მოხელე, იმას მემრე დეიკავე, გააკეთე ყველი, ხელზე დეიხვევ დიდად. მერე დაჲდები და შეჲამ იმა ლამაზ-ლამაზათ.

ბაჰრეჲო

24. მატყელი და წინდი ჩხირებით ქსოვამ

წინდი ჩხირებით, კინთი, კინთით გამოკინთავ, წინდები დაცდება-და, დამველდება, ონდა სონრა იმაა გამოკინთავ. წინდი ჩხირები ხუთი წინდი ჩხირია, არონიებ მერე, ერთ წინდი ჩხირ არონიებ გარედან. მაფი ვყიდულობ, ადრე მაფი დავართევდით მატყლით, მატყლ დავართევდით ხერტალზე ისე ატახტუდით-დატახტუდით მურგვებ, ონდა სონრა წინდებ მოტყსოვდით. მატყლ ცხვრებიდან ვიღებდით, ასე დავმახებდით მანე მურგვებსა, მაფებსა, დავართევდით მაფსა, მაფ გაკეთდებოდა ხერტალით, ასე ავიღებდით, დავმახებდით, მემრე მურგვებს გავაკეთებდით, წინდებ მოტყსოვდით, ჩეუცვემდით.

მაფ რო ევლო, ცხვარ გაპარსავ, გაჭრი, გაკნაჭავ, აართვამ მატყლებს, გარეცხავ, ლამაზად დაართავ, გაჩეჩავ, საჩეჩელზე უნა გაჩიჩო. მატლი გარეცხავთ ორ-სამ დღეზე ანჯალ გამრება, ონდა სონრა ლამაზად გაჩეჩავ, საჩეჩელია ამისა, თითებიანი საჩეჩელია, იმაზე წამოაცვამ, გაჩეჩავ, გაჩეჩავ, მემრე დაართავ ხერტალზე, საჩეჩელზე დაართავ, ონდა სონრა მაფ გააკეთებ იმთე. ამოახვევ ასე მურგვებ, ამოახვევ, ორ ხერტალ ერთად მოყრი, ერთად ამოახვევ - მაფი გაკეთდება, მოქსოვ რაცხეებს. ქილიმებს ქსოვდენ წინ-წინ, ჭრელ-ჭრელ ქილიმებს, მიღმა ნენე იყო ერთი, ის იმფერ ქილიმებს მოქსოვდა რომე... წინ-წინ ქალამნები იყო, საქონლის ტყავიდან აკეთებდენ, ესქიდან იყო, ჩემ დედე იტყოდა აინი ჩუენი მემლექეთიო, უყვარდა იქტრობა.

ბაჰჩექოდო

25. აქ წინ-წინ ვინ მოსულან, იმათი ხეხერი

ბათომიდან, ღორჯომიდან მოსულან, სამი ძმა, დედები. ისტანბულში მოსულან, იქ ნიშანთაშლიში გემარეს-გამემარეს, იქ დაჟდენ. წისქტილი ქონდა ერ ძმას ნიშანთაშლიში, სიმინდ დაფქუიოდა, სადეჯე სიმინდ და პური ფქუილ. რა ლამაზი წისქტილი ქონდა, დელე არი, ჩუენთან აქა არ გუაქ იმფო, იმათ დელე ქონდა. მერე იმათ უთხრობიან, ქი: აქა შეჰერია, ვერ ვიქთო, ჰადდე წევდეთ, ჰაცხან რუმ სოფელი - ქოვი იყოს, იქ დავჟდეთო, აქ ვერ ვიქთო.

ჰედ-და, წამოსულან ინეგოლ, ბაჰჩექოდოში. აქავრობა იმაშინ ჰეფ ტყედ ყოფილა და იქდა რაცხა-რაცხა ხეები: ვაშლი, სხალი, წყავი, იგი, აგი... რა ვიცი. უნახვან - ბიჭო, კაი სოფელია! ასწიენ და დაჟდენ აქა. აქა მეორე გუვარი კიდვენ არი აქა - ვახტანგამდები არიან, შუახევლები არიან. იგინი გაღმა ჟდიან. გაღმა ჟდიანა, იმათი დიდვანები ჩვენზე იმფო წინ-წინ მოსულან, ახო გუუტეხვიან, იმთე, დამჟდარან.

ბაჰჩექოდო - ღორჯომლების უბანი

26. გურჯიჯე საჭმელები რაფერ არი

სიმინდი ჭადი, ფხალობია, მორეგტილი ფხალი. სიმინდიდან ფქუილიდან ფურუნში შეტყრით, ფაფასაჟეთ გატაკეთებთ, ზედ ძროხი ძალ დატაწუაჟთ.

ყურზნი ფაფას, ყურზნი ტუტანი მოტყრიფე, დატყკაღე, ყურწი დარჩა - ხიჭიპო. ყურზენი გატრეცხაჲ , ყაზანში ჩატყრი, ავადუღებ, მემრე გატწურაჲ, შუშებში ჩატასხამ, მოტუჭირებ. ყაზან კარდალი ტეტყჲით. ყურზენ ჩუანში გატწურაჲთ, მემრე ამფერ იაზმაში გატწურაჲ, ფორჩში არ გეტდოს ქტემ, მემრე მოტტან, გატხსენ ყურზენი შუშესი, იგზე ფქილი მოტლესი, ამოტყრაჲ, ჩატასხაჲ, შექერედ თუ უნდა, შექერსაც ჩატყარი, გატაკეთებ. ფაფა სქელია, ჩორბასატითა გააკეთებენ, ამა მე არ გატაკეთებ. თხილიანი გამკეთებელი არი, ამა მე არ გატაკეთებ, მარტოდ იმას გატაკეთებ შექერბილად ჩატყარი. მე ნამეტანი გურჯი საჭმელი აღარ ტიცი, დამამიწყდა, ჩემ ბაღნებმა ჰიჩ ტერ გაიგოს, მიხდება და ტერ იტყჲის.

დაღში გამოცხოზილი კტერი, მოტზილაჲთ პური ფქტილი, მემრე დაღში ჩატაგდებთ, მოტწიკტათ ჩატაგდებთ, პაწად წასუქდება მემრე. რომ წასუქდეს, შით მოზილტაში მაია ჩატყარი, მაილი, ჰიჩ მეტი არ ჩუმატებთ, წასუქდება, მემრე აგირაქ დაღში ჩააგდებ.

საადეთი

27. ჭადისი და ფხალ-ლობასი გაკეთება

ჭადი ტაკეთებ. სიმინდი უნა დატაფქტევიო წისქვილზე, საცერიდანნა გაცრა, კეცი ის იყო, ტალახიდან იჯებოდენ. ანად დანაყტუტდა მიწას, დანაყეჲდა, დანაყეჲდა, ამა ორ-სამ დღესა დანაყეჲდა ლამაზად ასე, მას უკან ოჯალი გტქონდა, ოჯალი, იქ შიშები, იმ შიშებზე დაამხოზ, დაამხოზა შიშებზე. ოჯალში იქა შეშას ჩაყრიდა ანად, კეც მეიტანდა, შიშაზე დადებდა, დაანთბ შეშა, ი შეშა ჩეიწჲის, ის გახურდება - კეცი, მასკან სიმინდინა გაცრა საცერიდან, მარილი უნა ურთო, სოდა, სოდა ასე დაფქული არ იყო, ამა გოროხი-გოროხი იყო, მოშაქრონა ასე, კეც ააბურუნებდა ასე, იმის ცომ მოზილაჲს, ჩადებდა ლამაზად, თატდურის საჯი გტქონდა გტალი, იმას დააბურებს, ზედან ნაკტერცხლებს დადებს, თამამ, პაწახანს დეინახონა - არ დეიწჲას, იმფოდ შეიწჲის, დაჯე - ჭამე.

ფხალობიას გააკეთებდა ნენედ თენჯერეში, მოზობლებს დტრიგებდა, ჭამდენ. ფხალობიად, ბურლულ დააყრიდა, იმფერ გააკეთებდა, მოხრაკეჲდა - ფხალიდან ბეტრ აკეთებენ, ბეტრია: მორეგტილი ტეტყოდით, მოხარშულა ფხალი, მასკან ციცხტი იყო, დიდი ქეფჩე ქონდა ანეს იმით ასე მოზილაჲდა, იმით ასე სიმინდი ფქილსაც გააყრიდა, ასე მოლესტიდა, მორეგტილი ფხალიო ეტყოდა.

სიმინდი ფქილი და წყალი ერთად მოლესეტდენ, ფაფა, წყალი უნა ადუღდეს, მარილი უნა ურთო, მასკან ჩაყარო იმაში ისა, ურიო, ურიო. ჩაყარე ფქტილი ციცხტი ურეჲ, ურეჲ, გასქელდება, გახდა ფაფა. არ მოურეჲ, არ იქს ქი, მტურიო უნა ლამაზად ის ქნას, არ მტრეჲ არ იქს ქი, მტრეჲ რამე კურკუტები არ დარჩეს, მტრეჲ, მტრეჲ - კურკუტები არ დარჩება, უმტრეჲელი არ იქს.

28. ოჯახის ამბავები

მოზტრების არაბადთ მიმიყტანეს, ხარის არაბა. დამაჟდუმეს დოდფალი, ერთი ლეჩქი გადამახურეს, მუტელი, პაწად ჭიყავ, თხუთმეტი წლის, პაწად, ჩემ ბაბამ ძორით მიმცა. მიტელი - ქილიმებ დააგებდეს საცხა გზიებში, ქილიმებს დააგებდეს, გელინიმ ქილიმიდან გაანურიებდეს, დაბზანდი ეტყოდეს, დაგაბზანებდენ, შიგიყტანებდეს, დაგაწუწუებდეს ქორწილში, ე იშთე, გელინმი, გელინ. ჩემი კაცი მოკდა, კაცის დედა დედამთილ იყო, მამა - მამათლ. მამათილ, დედამთილ ჟერ დუმახეზდი იშთა, სირცტილია, რაფერ უნა დუმახო? ჟერ დელიეკეპეზდი იშთა, სირცხტილი იყო. საჭმელი გააკეთებდი, წინ-წინ ასე ამფერი ხედან ის იყო, იმაში ჩავასხამდი, დავჟდებოდით, გელინები სუფრაზე არ დაჟდებოდა მათთან - ჭამდენ. სიმიინდი ჭადი გამოაცხოზდი, იმფა, გელინი კართან დადგება, გელინის შით იქ შტაში ჟერ გეტა დედამთილ-მამათილთან, სირცტილია, არ დელიეკეპეზოდა. მამათილ ჯამეში წასლიხან ჩოხა უნა მუუტანონა, მოა გელინი უნა მუუტანო, აზდის უნა აალებინო, წყალი წინ-წინ სახლში წყალები არ ქტონდა-ქი, მუტანდი, პაწად დელიოქეზდი, აზდესი უნა აალებიო, მემრე ხატლი უნა მიცო, გეიხოცებს, წეხტალ, იმას წააქცეტ, მოტა, ჩოხა უნა ჩააცტა, გაამგზატრონა.

ჩტენი ქალები ბაჰჩიებში თხილი მოკრეფენ, თუთუნი გატაკეთებდით, თუთუნი გტქონდა, პური დატეთესატდით, მოსაქმე ჭიყატთ, ახლა ჰაზირ ჭად ჟუყურებთ, მოსულის ჭამა გეზარება.

კაცი არ გარეცხატდა, საჭმელ არ გააკეთებდა, კაცი ზროხას არ მოწტელიდა - ისინი სირცხტილია. კაცები შიშა დაჭრიან, ბალახი მოჭრიან, ბალახი მეიტანს, შეშას მეიტანს, სახლ გააკეთებს, თუ არ გააკათებს - ქალის საქმეს არ გააკეთებს, ამა ახლანდელეზი აკეთებენ, ბესსაც უცტლიან ბაღნებს. ქალიც არ გააკეთებს კაცის საქმეს, შეშას არ დაჭრის, იმფე ძიმე საქმეებ არ გააკეთებს, ამა ყანაში იმუშატებს. თოხი ჟერ უთატდება, მიწა ბოტრია, თუ შეგებრალება - წაყტები, თუ არადა არ წაყტები.

საადეთი

29. დუვები - შელოცვები გურჯიჯა

შდატკეცნილის დუა:

გაღმა სერზე გედუტხედე, სოფელი დეტინახე ხშირი კარი
დედა-შტილი საჭმელ ჭამდენ, დედა სკნიდა, შტილი სხნიდა,
დამსხნელი გამსხნელს ერეოდა - ეს დატკეცნილის არი.

სირსვილას დუა:

სირსტილას ნადი ყავდა, ერთი ჩიფთი ხარი ყატდა,
ხარს ტაბიკი გტტყდა, სირსტილას ძირი გამოუწყდა.
ამა სამჯერ გუდუკითხატ, თამამ, სხტა აფერი არ უნდა.

საადეთი

30. ოზოდს რაცხიები რასოია

ეს დომათადა, რედჰანი იცი? აი ნერგია, პაწადა, ეს ხაშარი - დუსობ არ წეიქცესო. ბიბერ ვარ, მარწყუტი, უარდი არი, პირპილადა, სურუნჯი გუაქ, ლობიდა არი, ჭარხალა, ქინძი, მაკიდო, აგიც მაკიდოდა, აგი პიტნადა, პიტნას ჩუენ სარმას გაუაკაეთებთ, ჩორბაში ჩაუყრი. დანაყონა მალახთოში პაწადა ნანე, პიტნა, ქინძი, თელი მოუტკრიფაუთ, დაუნაყავთ, ჩაუყრით იშთე ლობიოში, კიტრის ჩაჩახაუ - იმაშიც ჩაუყრით. ქონდარი ხორცი შექმელებში მუხდება, ლობიოში. სალათას უაკეთებთ მაწონისა ერთად გააკეთებ, ხახუტი მას გურუთ.

ეს ქინძის ყუატილი, მუცემია, დაუთესონა მემრე. თესლი, გეიზარდუის, გახმოსნა, თესლი მოა, მემრე დაუთესაუ, მოაპნეუ. ეს უნდა მოიდესნა, გაყუთილესნა, მემრე აუწიოთნა, დოუფშნათნა, იმის მემრე გოუქნიონა იშთე, ამოუთიდოსნა. ეს მოუგლიჯონა, ლამაზა, თორბაში, ჯულაში უნა ჩოუყრა, დაუკიდოთნა, გახმოსნა, თესლებ ჩაჩუშნოსნა, იმის მემრემ მოაპნიონა, მიწაზე უნა მოაპნიო.

აგი სიმინდი, ტოლი, შარშან დაუკიდეთ, ამასაც უთესაუთ, ბაღაში იმაში დაუთესაუთ და ამოუა - მჰად უაცხოთ. აგი თესლია, სიმინდის კაკალი, ტოლია და, შით ტოლი, შით ხუიტია, ხუიტის უეტყით, აგი ქუნჩალია, იშთე სიმინდი იმტონია, სხუა არ უიცი. ქუნჩალი მოუტოჭეთ, დაუკიდეთ, გახმება, ხუთი-ექსი დაუტოჭეთ, დაუკიდეთ. ხანდახან რენგლი გამოუა, მესელა შაუტი რაცხაები, ჩემი ბაბამ სიმინდ უარჩევდიოდა, ჰამამ იტყოდა-ქი - დაქუჟულია, აჰა, შენ დაქუჟულა გუეტყოდა, გუათამაშებდა. დაქუჟული რა თქმადა არ უიცი, ამა ბაბად იმფა იტყოდა, იშთე იმათ დოუკიდათ ასე, იგზე იქნება. სიმინდ გაუარჩიეთ, იშთე ლამაზი თესლი თუ არი - გაუარჩებთ, ასე დაუკიდაუთ. მემრე თესლი დათასუის დრო რო მოა, გაუხრუკლაუთ, გეუიქნეუთ - დაუთესაუთ.

აქა ჭუჭულები გუყაუს. აგი ბატი, წყალში იგინი იცურუნ, აგი ქათმის ჭუჭული.

აგი მარყუალი, მარყუალსა უჭამთ. აგი ეკალია, იმის ზედა მარყუალი. მარწყვიც იყო, ამა დეილია. ახლა უნა დეიწყოს-ნა გაშაუბა, რო გაშაუდება მარყუალმა მოსაკრეფელი დრო მოუდა უიტყუით. ახლა არ უნა უჭამოთ, კუახეა, რო გაშაუდება - დამწიფდა. ბეური ეკალი-მეკალი ერთმანეთზე გაურელი რომ იქნება, იქაურობა ძალუან ჩხინკებია, ჩხინკებ გარეულა. თუ ხეზე ადის, ჩხინკები დახუეულა.

აგი ფხალია, უჭამთ, თაუზეც უიდებთ. თაუთი თუ აგუტკიუდება, თაუზე დეუდებთ, თუ გუახუელებს - გაუთბობთ, აქზე დეუდებთ (გულ-მკერდზე), თუ ძალუან ბოური გახუელებს, დეუდებთ. თუ ჭლიკი, მუხლები თუ გტკიუა, იმას გაათბობოენ, დეიდებენ, იხმარებენ. მე ჰად დაუადებ, პური ჰად გამოუაცხო, იმას ზედ დაუადებ, იმფა შაუგდებ სობაში, ფურუნში. ჩუენი დედეა აქ რომ მუელით, ფხალი ზამთარში იქნებოდა, არ უიცოდითო, ზამთარში დეილეუა გუგონიოდაო ჩუენო - უახმობდითო, იმას ბზეში გუფენდენ მემრე - გაახმობდენ,

გირსეუნლებმა, თურქებმა მოუტდენ აქაო, აქაურობა თლა ჩუენებური ყოფილა, გურჯები ყოფილან, თურქებმა მოუტდენ - მაშინ დეჟისწავლეთ ზამთარშიც იქნება დია.

ჩუენები ბათუმიდან გამოქცეულან-და, რაცხა სოფელიდან მოსულან, ონჯე გირესუნში დამჟდარან, იმის მემრე აქ ამ კუთხეს მოსულან, ავადმყოფობა ყოფილადა. კაკილაძე უყოფილუართ ჩუენ-და, კაკილოღლი ორდან. ჩემი დედეა ხუთი წლის ყოფილა, ბაბას ბაბაა ხუთი წლის ყოფილა აქ რომ ამოსულა, იმის მემრე ჩუენ აქ უართ. რომ მოსულა ჩემ ბაბას ბიბე, ხალაა ეუბნებოდ-ქი, ჩუენ რომ აქ ამოუელითო, რომ მოუელით რამე არ გუქონდაო, ხის ისინი მოუკრიფეთო და, ჟვერები მოკკრიფეთო, აუადუღეთო და შექმელი უჭამეთ იმიდანო, იმათით შექმელი გაუაკეთეთო, რაცხა დაუკიდეთო იშთე კარდალასაუე, ჩუენი, ჩუანი, ისიც გუქონდა ესქიდან იგის გუქონდა ესქიდან, იგის დაუკიდეთო, იგის აუადუღეთო და იგის უჭამეთო, ისე იტყუოდა.

ბაჰჩეჟადა

31. ჩემი დიდი ბაბუა მოსულა იქიდანა

ჩემი დიდი ბაბუაა მოსულა იქიდანა, ბათუმიდან, ბათუმიდან გამოსულა აქა. ერთი ანაა ყოლია, მისი ერთად გამოსულან აქა. ცოლი აქედან უთხოვნია, აქედან უთხოვნია, აქ ერთი სახლიკარი გუუკეთებია, მარბაში... იმის გაკეთებული ნალიადა იქ ახლა. რაფერი კაცი ყოფილა იცი?! ხელიდან გამოსული, გაფეშდები. ხე უსაქმია ხელით. იქედან იმაზე წასულა, ჩხუბობა ყოფილა, აღარ დაბრუნებულა უკან. დედე ექუსი თვის დარჩენილა, ის რომ დაკარგულა და ჩუენ ველარა იმავექენით... გეუგეთ, გამოუგეთ, იმისი ნაგვარები ვინ არი, ნათესაუები ვინ არი. ცოლიც რომ აქედან უთხოვნია, ნენეა, იმანაც რამე არ იცის. (ნენეა) ბოზლუღიდან არი, ჩვენებურობაა რამე არ იცის კიდე, დამდგარან ერთ ორ წელიწად ვოქუათ, კაცი წასულა აღარ მოსულა, რაინაა ქნას ახლა?! ომში მომკდარა, აღარ მოუტდა.

მისი ნათესავები ვართ ჩვენა, ქართველობა რა ვიცი, რომელი ვიცი რაცხა ვიცოცხლეთ ჩვენ აქა ისინი რაც უნდა ის ვიცი მე, ნაკლობი რამე არ მექნება. ერთი, ჩვენ რა არ ვიცით, იქიდან რომ მოუსულვართ აქა ჭო, პოლიტიკური ჩვენ საქმე არა გვექონია, ის ამაობა არ ვიცით, ის ენა იქაურობა. ამა, აქეთა სუ ყველა ნაცნობი, ნაცოცხლები რაცხა ენაა გუაქს სუყველა ვიცით. ძველებურ რაცხას ვიტყვი, მე გეტყვი ეს რა არის... მუშტუკი - წისქვილის დამიწროებულა, მიწრო ძერი, შორე უკანაა ხოშორი, წინ დამიწროუდება წყალი იმით გაშპება იქიდანა, ძალით გაშპება. ქალებისთვინაც იტყუიან რომე, რას იმუშტუკვი, ქალი თუ რაცხა, ცოლი თუ გააბღეზე, ცხვირი თუ ააშვირა, რას იმუშტუკვიო ვეტყვით... მუშტუკაა.

ბაჰჩეჟადა

32. ნადირის ქნაა

პილაჲ იმის ტყავი, მელასი ტყავი, ისინი ზოგი ძვირი იყო. იმასა, კვერნა, თეთრ კვერნა, ზოგი ძვირი ყოფილა. წაყვებიან, მიდევან მიდევან, თოვლში კვალს დუუკუტლევენ, მივა ერთ გრუხეში შევა ისა. მივლიან ქვეშედან დუუბულებენ ცეცხლსა, საცხაიდან შემრა, ზეიდან ამოდრება ისა რომ ფუტი დეეფუტება, დუუხრჩობდეს ის ფუტი, გამოდრება და მოკლიან, ტყაუ გახდიან, სხუა ხორცისთვინ. ღორსაც მოკლავდენ აქა პილაჲ, ღორსა იმისთვინაჲ, ბანალ იმას იქვენ, გაბრეგვავდენ და იმასა, ტყვიას იყიდნენ ჩამეიტანდენ და გუუცლიდენ, ტყვიაში გუუცლიდენ. დათვსა ზეთის ქონი ექნებოდა იმასა, სქელი ქონი, ქონისთვინ მოკლიდენ. საწამლაოდ ის ქონი, ვითომ წამალიაო. ხორცი არ იჭმება, დათვის ხორცს არ ჭამდენ. ტყაუტი და ქონი, მარტო. იმაზე არ ილოცებთ, ტყაუს სახლში არ შეუტინახავდით, გეიყიდებოდა ისა.

ირემი, შუელი ხორცისთვინ მოკლიან. დათვის ტყავი გეიყიდება, ღორის ბანალი, მელასი, კვერნასი - ტყაუტი, შველისი და ირემისი - ხორცი. ღორის ტყაუტი ქალაბანისთვინ იქნებოდა ის, ამა ვერ იცუტენ, წინ-წინაც და ვერ იცუტდენ, იმაზე ილოცებოდენ?! მე რა ლამაზი ქალაბანი მქონდა, რა დამმართეს ჯო, ჩვენებური იყო ჩემთან თიფლისიდან ერთი და, ძუელ სახლში ჩამოუყარე გამოუასუთაო მეთქი, ჯო ქალაბანი არ უნახე იქა? ჰემ რა ფერი იცი, ასე სუფთა! ასე გადმოუქნიე, ისე გეუქნე პაწაჲ, ისინი გონჯაცხიებს წუთან იქა, მიწუდენ ის დუუწუთა იქა.

თუფენქრიქონაქი

33. აქავრი ალიგები რაფერია

აქავრი ალიგები მემლექეთსავეფ არაა, ამა ლამაზია. ღელეში შეხუალ, თევზები არიან, კალმახი ფუთუნობს, გეხუალ ირემი იქ არი, შველი იქ არი, რაცხა გინდა იქ არი. ჰა წევდესნდა, რა ქნას?! გამოთხარა, გამოჩხრიკა მიწა, დათესა ყარტოფაჲ, ფხალი, ლობიაჲ... ჭამა, გაამრავლა. ასე იტყოდენ ძველები: სახლიდან, ფანჯარადან დუუნიშნავდით ირემს, ან შველს და დრანგ... გადაგორდებოდა. და, ღელეში ჩახვალ, ფუთუნობს თევზი. დარგებ ყარტოფის, ხომ დარგავ, დიდრონი დიდრონი ყარტოფები ამოუტა. მიწიუაშლი სხუა არი, იმასაც ვთესაუთ, ისა უმუხარშელაჲ, ცოცხალი-ცოცხალი იჭმება. იმას არ დაუთესაუთ, ერთ დავთესავთ იქნება მიწაში, გამოსულში ამეიყრის, კიდო გახდება, გამოსულში ამეიყრის კიდო გახდება... მიწიუაშლაჲ ნედლ ჭამ ვაშლივით, ყარტოფი არ იჭრება ნედლი თუ არ მოხარშე, არ მოხრაკე.

თუფენქრიქონაქი

34. ბალღის გაჩენიხნის საქმე

ახლა, ბალღუმა გაჩინდა-მი, ვინცხედ მოუტა ავადმოფთან, იმასა ფაფა უჭმელი არ გააგზავნი, და! ჰადამდი მოუტდა, ჩემი ნენედ ფაფა თუ არ გააკეთა არ გუუშუებდა. ბიჭი თუ არი, გოგო თუ არი, ფაფა სუ ყოველთვინ გააკეთებდენ. სახლში მოლოგინესთან მოსულთან, ბალღუმა დეიბადა-მი, ჰემან იმასთან ფაფანა ჭამოს. მოლოგინე - ბალღუტი დეიბადება მემრეა, სიტყვაში შინაჲ არი, ავათ იყო და მოლოგინდა, ბალღუტი გუჩინდა მოლოგინდა, ის თქმა არი. დეიბადამი ფაფანა ჭამოს, პური ფქვილით გაკეთდება,

სიმინდის ფევილით არა. ცხელ წყალში ემეს იქ, სქლათ პაწად, ლომი სქელი არ იქნება, იმას შუაში ერთ ადგილ გუუკეთებ, ზედ დადებ ერბოსა, შუაში ჩადებ.

თუფენქჩიქონაქი

35. ჭარაფრინა

ერთი ჭარაფრინადაო და რომელია ჭარაფრინა? თურქულა ოღურბოჯეი ქვია, ქართულა რა არიო და იმა ჭარაფრინა ქვია მეთქი. ერთი ციცნათელას ამბობს, ისიც ათეშბოჯეი ქვია თურქულა - გუუფრინდება, გაანათებს. ჭარაფრინა რა ფერია იცი? კორიზას გავს. ძალიან ლამაზია, სიმბოლოა სიყუარულისა, ძალიან პატარაა. ყირმიზია, ლაქები აქვს. იმასა ასე იტყოდენ ბალღუობი ხან, დეიკაუბ ასე... ჭარაფრინას დეჟიკავებდით და, ახლა მე ჰაიდა უნდა დავსახლდე, ჩემი საყუარელი რომლიდან არი, ჰაცხა უნდა გუუფრინდება იქიდან არიო იტყოდენ. - ჭიამაია? - ჭია? ჭია იმა ქვია ჭო, მუცელში რო მატლი გექნება, იმას ქვია.

თუფენქჩიქონაქი

36. ფერხობისა

ახალ წელს შეხვედრისთვის ფერხობა, ფერხობაუო ღამით დადიან სახლის კარებში, უკაკუნებენ. მოხუცები მოსულ ბავშვებს აჩუქებენ თხილეფს... ახალ წელიწადი გამოსულში გევლიან და ფარჩხებ მოაქუქებდნენ ეზოში, რომე ნადი ბევრი მეყოლოს, ახალ წელს დღეში. წევა ღელიდან იქიდან-აქიდან დიდვან ფარჩხებ მოახოფებ ეზოში, რომე ნადი ბევრი ჰყავდეს. ნადი რაცხა საქმე გაქ იმისთვის მუშაობს: სიმინდ ტეხაუ, ყარტოფას გლიჯაუ, თუთუნ ტეხაუ, თხილ კრიფაუ, თხილში ფე არ იქნებოდა, თხილი სუ ყველას ერთნაირი არ აქ, სიმინდ გაარჩევდი. მაშინ თხილი არ იყო, ცოტა იყო, სიმინდი უფრო მეტად. ისინი რომ ჩადგებოდნენ... ახლა პაწად შეცხუება ერთსა, წემატება ერთი-ორი იმასა არ შეწყდესო, ეხმარება. სუ ყველა ერთად არა, ერთი, ორი-სამი ერთად წემატება თუ პაწად მომწყდარია. გრძელ-გრძელი არ არი, მოკლე-მოკლე კაჭიე:

ღელეს მოაქ ნაფოტიუო
სერვის ჩამონათალად,
შედექ ღელეუ მითხარი
ცოლის შამონათვალად.

იქით ყანა, აქით ყანა
ერთმა გოგომ წიმიყვანა,
დადგა ტაფა, დაგლა ფაფა
დაუჯექით და ჩიმიძაფა.⁶

⁶ ჩამეხუტა

ახორს იყვან ბებრები
მოყრილან დედაბრები
დედაბრებო თქვენ წედით
ახლა მოტდეს გოგულები.

ღელი გაღმა მეჩუენისო
პირს აღარაი მცოცავიო,
პილაჲ ამას იმას იჯებოდი
ახლა გახდი მლოცავიო.

შენ ტყეჲ და მე ყავიო ⁷და
იძინე და იყავიო,
ადექ რომ არ ვიყავიო
იტირე და იყავიო.
თუფენქჩიქონაქი

37. მოგონება

1982 წელში, ეს ჩვენი მოგონება არის, ძალიან მნიშვნელოვანია. ათას ცხრაას ოთხმოცდაორში მე უნივერსიტეტში ვსწავლობ, მოვედი ახალ წლისთვის აქ ინეგოლში ჩემ დედასთან და მამასთან და ჩემ ნათესავებთან. ახლი წელი აქ აღვნიშნეთ და უკან ხომ დატბრუნდე?! უნდა დატბრუნდე. დიდი თოვლი გათოვლდა, ძალიან დიდი. ეს ჯარში იყო იმ დროს, მეც უნივერსიტეტში ანკარაში ვსწავლობ, სოფელში ვარ, გათოვლდა და ქალაქში როგორ წავალ?! მარტო ვერ წავალ და, ძმისშვილი მყავს, მე ვარ მაშინ ვთქვათ ოცი წლისა იმ ასაკში, ჩემი ძმისშვილია თხუთმეტი თუ თექვსმეტი ისეთი. მე მითხრა: ბიძა, მე წაგიყვან შენაო, ნუ გეშინიაო, რა გაშინებს შენო. მეც ვიფიქრე ეს ახლა სოფელში ცხოვრობს ეს ბიჭი, ჩემზე უფრო მაგრათ არის, ისე ვიფიქრე. კარგი მეთქი, წავიდეთ.

სოფელის ნახევარში მოვედით, მეიღალა ჩემმა ბიჭმა, ილიასაჲ ქვია სახელი, ბიჭმა მეიღალა. მეუღალეო, ცოტა ვისვენოთო. მე წინ გავედი, ასე ვადგამთ ფეხებს, ერთი მეტრზე. ისე-ისე სოფელიდან გავშორდით, მაგრამ ისე მეგვემშია, ისე მეგვემშია... გვინდა უკან დავბრუნდეთ, იმასაც ვერ ვბედავთ. ვერ დატბრუნდებით, მოტკდებით გზაში. ისე შვაში დავრჩით, რომ უკავაც ვერ ვბრუნდებით, წინც ვერ მივდივართ. რა ვქნა, სერზე მოვედით. ვთქვით რომე, ახლა რას ვიზამთ, ცოტა ვისვენოთ. იმ დროს ხმაური მოდის ქალაქის მხარედან, ლაპარაკობენ, ორი კაცი ლაპარაკით მოდის. ეს ჯარში ყოფილა იმ დროს და მისი დიდი, უფროსი ძმა და ეს მოდიან სოფელში. იმათ

⁷ კავი

ხომ გზა გაშალეს ნელ-ნელა მათაც გაშალეს, ჩვენც აქედან ხომ გავშალეთ, ერთმანეთს დავეხმარეთ.

ხეირიე

38. ბერკაცისი ხეობა

ერთი შენ თქუი, ერთი მე
ჰელე დერთლი ვინ არი,
მოი შეუხედოთ აინაში
ჰელე თეთრი ვინ არი.

სახლის უკან ტყემლები
კონწოლ-კონწოლ კიდი,
თქუენისაებრ გოგუები
თელი ფეხზე მკიდი.

ხეირიე

39. მემლექეთური ამბები

ჩვენა ვართ აჭარალი, აჭარის შუახევიდან, ნენია სოფელიდან, მამულაძეები. ერთი მხარე მამულაძე ერთი მხარე ქამადაძეები, ჩვენი ნათესავები არიან და. მე მქვია ზეკი ათიქი, მამულაძე. ადრენდელი იხთიაროდლები ვართ, კომუნისტობის დროდან ადრე ჩვენი იქავრი გვარი იყო იხთიაროდლები.

ვინც რომ მუსლიმი იყო, იმათა თურქულანა ისწავლონო, თურქული გვარი იხთიაროდლები ვართ, მერე მამულაძეები გუარი დეირქვის, მაგრამ მამულაძეებიდან ერთ ძმამაც შევდა ქამადაძეებს მიწა რომ ამუშავა, ქამადაძეების გვარი ეილო, მეილეო და ერთი და იგივე ახლობლობა გვაქ ჩვენ, მამულაძეები და ქამადაძეები ერთ და იგივე არიან, ჩვენზე ნათესაობაა.

ათას რვას სამოცდაჩვიდმეტის მერე იქიდან აგერ აქა ჩამოუდენ ჩვენ ნათესავებმა. ათას ოთხმოცდა ცხრამეტში თუ ოთხმოცდაჩვიდმეტში იგერიმ დროებში ჩვენი აგერა ჩამოსვლის რიცხვი და, მაგრამ ზუსტად არ ვიცით რომე რემელი რიცხვი იყო აგრამ. ადრე ჩვენ ქალაქის ახლო სოფლები დუუნახვებიან ბაბუაებისთვინ, მაგრამ ათას ცხრაას თვრამეტ წელში როგორც ახლა ფანდემი იყუო, ისეთი რაცხა ვირუსი შამოუდა, იმისთვის ასე გორიებზე, წვანე ემიებზე... ამოუდენ და აქა დაოჯახდენ და!

ეფენდის ეტყოდენ, ეფენდის, იცთ ეფენდი რას ნიშნავს? ეფენდი ნიშნავს, რომ დაფასებით დიდი ადამიანია, განათლებული ადამიანია. ეს ეფენდები იყვენ იგერ აქა. გუარს არ ეკითხვოდენ, სახელს არ ეკითხვოდენ, ნურიე, აგერე ეფენდი, გუარი არ ჭიროდა...

კომუნისტმა რომ შამოუდა მემლექეთ, ის ეფენდები რუსმა დუუმახა, დაგხრიტოთნაო, ან ანტონ ფულს თუ მეიტან გაპატიებთ. რო წევდა იმ ადამიანმა,

ეფენდებმა, პირველი ერთ გამოუძახეს, ორასი ოქრო მეიტანე, მეიტანე ორასი ოქრო; ჩუენაო ორასი ოქროდთნა გვეპატიებია მაგრამ ახლაო მევიჭუჭკეთო და ერთი ასი ოქრო კიდო მეიტანეო, ის ასი ოქრო კიდო რომ მიიტანა, ბოლოს კიდო ჰა წევდა აღარავინ არ იციან.

სულჰიე

40. ნაღდი ქართველი ჩვენ ვართ - ისი იცოდეთ!

ოთხი წლის უკან გამოვდა ეფენდების საფლავები. ხო იცით, საქართველოში რო გადაკარქეს ეფენდები, ის ეფენდების საფლავები ოთხი წლის უკან გამოჴდა, ახლა, ახლა აგერ დროს გამოუდა. ის ერთი ეფენდი, მეჰმედ ეფენდი იყო. ახლა ჩამოსასლელზე ის იყო, საფლავები, ცალკეთ ერთი საფლავი არის, ბათუმიდან არის ჩამოსული. აგერ მისი ისტორია კარგად დეჴინტერესებთ.

აგერ ამანა ელოდებოდა მეც როდის დიმიძახებენ, ცოტა ამოფარებული იყო მაგრამ ჯაშუშები იყვენ ქუჩეებში, ვერსად ვერ დადიოდა. ერთ დღეს რომ გამოუძახეს, სახში დეიწყეს ტირილი, რომე მამაჩემიცნა დახრიტონო. ცოლმა უთხრა რომე, იმ დროსა ის არ იყო, თურქეთი, ოსმანიას ეტყოდა, ოსმანლი იმფერათოლლუ იყო, და შვილებმა ყველამ უთხრეს, თერთმეტი წლის გოგო, ორიც ბიჭი ყავდა, უფროსი თერთმეტი წლის გოგო იყო; როგორ გავაკეთოთ? თურქეთში გადაწყვიტეს და, წამოვდესნა.

აბაჴო ჩუმათად, ჯაშუშებმა არ გეიგონ, ღამეში რაცხა ტანსაცმელი არ შეიცვალა რაცხა ისე, სამცარი, იაილას ეტყვიან და, საქონელ რომ აძოვებენ, სოფლის ზეით საცხა, იქ ევდა. დილით პურ-მარილინა ეიტანოს გოგომ, გოგო შვილმა. დილით ადგა იმ თერთმეტი წლის გოგომა, სამოვარზეც საქონელი, ზროხები რაღაცხები წეიყვანა და, თან იმის საჭამადი პურ-მარილი, რაღაცხები უუტანა, ტანსაცმელები. მაგრამ მომზადებულა და მამამის-ნა გამოყვეს, თურქეთში.

ახლა დრო მოჴდა შვილო, მენა წევდეჴო! - მამამ. მოდვა ფეხებზე გოგომ: მეც მზათ ვარ წამოვდენაო! შენ სადნა წეგიყვანო, მე სად მივდივარ არ ვიცივო, - და იტირა გოგომ, იტირა და ბოლოს, - ვიცი მამაჴ, ჰღარნა წიმიყვანო, მაგრამ მე რომ მემენატრები როგორნა დიგინახოჴო და: თვარე რომ დეივახშმებს, თვარეს შეხედე მე იქა ვარო.

ჩამოჴდა ჩვენ სოფელში, ადრე ჩამოსულა, მე მაშინ არ ვიყავი და... თეთრები ჩაცმული, არ ვიცი ორმოცი წელი, ისეთი დრო გაატარა რომე სულ თეთრები ეცვა. მუსლიმებზე დასაფლავები დრო ქეფენ ვეტყვით, ქეფენ, თეთრს ჩააცმენ და ისე ჩაფლენ. ორმოცი წელი აგერ აქა, ჩვენ ერთი ნათესავი გვეყავდა, ჰასან ასლან თაში არი ია, იმათმა ერთი ოთახი მიცეს, ყველს, საჭმელს მუუტანდენ დილაზე, ხევს, ყველაფერი და ორმოცი წელი ისე გაატარა აგერ აქა. და ყველს საღამოს რომ გამეგდოდა თვარეს შეხედვიდა, იტირებდა. ბოლოს კარგა შუუხედიან ჩვენ ბაბოებსა. ახლა ერთი საფლავი არის, აქედან რომ წეხვალ, იქზე კრანი არი, კრანი, წყალი რომ დის, კრანს ახლოს არი, ხუთ მეტროში. ასეთი ისტორია გვაქ ჩვენ.

მაგრამ ერთი მწერალმა რომ სთქვა:

„ჩადრებში გამაგახვიეს,

როგორც ქიშაში ალთუნი
არ დეიჟანგა, გადარჩა
ენა და სიტყვაც ქართული!“
ჩვენ შამევენახეთ! ნაღდი ქართველი ჩვენ ვართ, ისი იცოდეთ!
სულჰიე

41. ხეჭოპინაი

მაშინ არ იყო შუქი, არაფერი არა და... ხეჭოპინაი იცით, ხეჭოპინაი? კაკალს შუაზე ემეს იქმოდენ და, გამეილებდენ და შიან ერთი სიმინდი კაკალ დამალევდენ, ამისი თამაში იყო, ზამთარს ისე გავატარებდით, ათი-თხუთმეტი ადამიანი აქეთ, ათი-თხუთმეტი ადამიანი აქეთ, ვინც რომ წააგებდა ხვალ სადამისთვინ, ამაღამ თუ ვიანცხამ წააგო, თხუთმეტი კაცი აქ არი, თხუთმეტი აქა, ხომ?! ყველამ თითო ქათამინა მეიტანოს, ერთ ოჯახში მეტყვებოდით, იგერ აქა ოცდაათი ადამიანი იმ ქათამის მერე ხილი, კაკალი, თხილი ყველაფერი იგერ აქა; ერთ ზამთარ ისე გავატარებდით. ასეთი დრო იყო. ახლა დაკარგული გვაქ. ახლა შუქი მოუტდა, ტელევიზორი გამოუტდა, მობილური, ყველაფერი და საუბარი არაფერი აღარ გვაქ.

ისე კარგი თამაში გვქონდა რომე, რომ დაღამდებოდა რატომ დაღამდაო, ხაპიდან, კვახი ხო არი, გავაკეთებდით სათამაშოს. იგერ იმით გავაგორებდით, წევდოდით ასე ორი კილომეტრი იქით, ასე მოუდოდით, ან ფეხსაცმელს ასე ტუფლებსა გევხდიდით, შილას ჩავყრიდით, მანქანას გავაკეთებდით, ევდოდით, ჩამევდოდით ასე, მერე ჩვენ ჩვენათ იმას გავაკეთებდით ზამთარში, ციგას. იმით ვიცურვევდით. ხიდან გავაკეთებდით და დავამაგრებდით ზეიდან ფიცრებს და მემრენაც ასე გვერდებზე დავცურდებოდით. ასეთი რაღაცეები გვქონდა. მარხილები გვქონდა, ტყიდან შეშას ჩამოვტანდით. ასეთი ისტორია გვაქ.

სულჰიე

42. ჩვენი დიდვანები დიდი კაცები ყოფილან

ჩვენი დედები, დიდვანები გერჩეჟთან დიდი კაცი ყოფილან. ჩვენ დედების აზმი, ყაირეთი, ჩვენ რომ გვქონდეს, არ ვიცი დაა, ახლა მთელ დევლეთ ხელში ჩვენ გამოვლევდით!

ჩვენ რომ დედების ბადიში ვართ, ის კაცები იმფრად ერთმანეთი იკაებდენ რომ აქ მოსულა მესელა ხუთუ ხანე, ქოს კოჯა ქვედა სოფელზე კუდიანებზე აყუდებულან, სოფელში არ შემოუშვიან, ონ ბეშ ხანე თემელი, დიდი მოსაქმური ყოფილა, დიდი ჯესარეთი კაცები ყოფილან. მაშინ, ადექი გურჯისტანიდან, აქ მოდი - ჩეთინი საქმეა, ვალაჲ, ბილაჲ, თალაჲ! მოვდენ აქა, ჰილმიეს, დაჟდენ, დეჟწყეს საქმობა, თურქულაჲ ცხოვრება, ამა ლაპარაკი შეინახეს, გურჯიჯა არ დახკარგეს. იმისთუნ ვჩივი, რომ იქ ის ჩვენი დიდვანები დიდი კაცები ყოფილან.

ჰილმიე

43. ამ ჩაჩანეფ კუდიანები-დიე, რატომ ვეუზნებით

კუდიანები რატომ ვეუზნებით და, ეს ჩაცმა ჩვენგან გონჯი აქვან, ჩვენ უქონელი ხალხი ვყოფილვართ ამა, ლამაზად ჩეჭიცვევდით. ეს ჩაჩანები - აფხაზებ ვეტყვით ერთი... გეცოდინებიან: ის აფხაზები ყოფილან, აფხაზები და ჩაჩანები ყოფილან, მეორე ან მესამე ხელზე იცვემდეს, ესკი რაცხები, ჩამოგლეჯილი რაცხები.

ჩვენ იქიდან დუუსტავლიან შალის ჩაცმა, არ იცოდნენ შალი, შალი შეკერვა ბილა არ ცოდნიან, შალები ქონიან კუდები ქონია შალები, იმიტო კუდიანები უმახევედენ, მამლი კუდივით ყული ქონია. კუდიანი იმიტომ ქვიან დანე. ჭო, ახლა, აგერ აქ ხალხი ვართ, იმათიდან თუ არიან, ეს ვინ არივო, იკითხავ - ეს კუდიანია ვეტყვით. იმას მუხდემელი ჩვენ ემეს მივახდენდით - ვინ არი.

ჰილმიე

44. სიმინდ ნალიაში დაჟკიდებდით

სიმინდ ნალიაში დაჟკიდებდით; ბზე - საბძელი გჟქონდა, იმაში დავყრევდით. საბძელი სახლის უკან არიდა, ქვეშ საქონელი არიდა, ზედან საბძელი. ბელელში საჭამად შეყრიდენ, სიმინდი, პური ბელელში; საბძელულში საქონელისთვინ საჭამადი ზამთრისთვინ, მესელა ჩალა იყოს, ბზე იყოს, ბალახი, მოკონვილი ბალახი იყოს. საქონელისთვინ საბძელი, ინსებისთვინ ბელელი. სხვადასხვა არი. ნალიაჲ სხვა არი. ნალიაში სიმინდ დავყრით, მაღალია. ასე აქ ემიები, გახმება, ქვეშედან ჰავა ემე იყოს დიე, გახმება; ჭერი დაფერილი. მემრე კაცები ტაკვეცებით დაფშნიდენ, ჰა, მემრე-მემრე დასაფშვნელი მაქინაი გამევდა, ისიც ყველგან არ იყო დანე. იმ მაქინაით დაფშნიდენ, ქვეშ ნენეები, ანაძები გაასუფთებდენ, იქიდან წევლებდით წისქვილში დავაფქვევდით.

ნალია ოთხ ფეხზე დგას, თავგებმა არ ევდენო. ზედანაც ასე იმ ფეხების თავზე ნალიაში ასასლელად... ხიდან მოხეული თექირი, ის ზედან წამოაწვიმი, იმაზე ნალიაჲ ზედან დაფინე-მი, იგზე თავგი ვეღარ ევა ზედა, გენიშია ისინი, დირეზე გენიშია. თავგმა ასე პირადვამა ვერ მიდის, ვერ ებლაჭება. თავგმა არ შევდესუო...

ჰილმიე

45. კალათა

ამას თხილიდან გააკეთებენ. თხილის ტანებიდან გააკეთებენ აგერ ამას. აქ დნზლა ერთი სოფელია, იქ ძავლან ბევრ გააკეთებენ. ამას ქვია ჩვენებურა კალათად. იმფო დიდი ზრუგში მოსაკიდველად გოდორი ეტყვიან. ზრუგში მეიკიდავ წეილებ, იმას ქვია გოდორი. ამას ქვია კალათად, ამათი დიდვანებიც არი, აქზე დაკიდული არი. იმ გოდორზე პაწად და ამაზე დიდსა გორიცად ქვია, გორიცად. ორტოტაჲ ის, ფცკერი იმფო მიწროდ აქ იმას, იმას ყანაში მესელა წასლიხან, მოსლიხან ლამაზად დადგება, რაცხას ჩაყრი წეილებ, მეიტან. კალათაზე დიდია, გოდორზე პაწად.

შინაური თხილი არნა იყოს. შინაური თხილიდან არ იქს. ახლა ჩვენ ვჰამთაჲ, მოჟკრიფათ ვჰამთ ბაღჩეებში გვაქ, ყანებში, იმიდან არ იქს. ტყიებშინა მოჭრა. ხმელი არ იქს, ნედლი, ხიებში წყალი შესლამდინ მოჭრიან, გახდიან, აგერ ამ ტკერ გაამესიქმენ, მერე იმა პაწად ხან წყალში დააწვენენ, დალპესუო, მემრე დაიწყობენ მოქსოვნას.

ამას ჩვენებურა ტარი ქვია, კალათას ტარი, ეს არი კავი, ხეზე ეხველ ვერ იკავებ და ასე დაკიდაუ, მოკრიფაუ ჩაყრი. ამას ქვია ფცკერი, ფცკერი ქვია ახლა ამას. ტკეჩი, გაკეთებამდინ ტკეჩი არი. დაგრეხილი, ტკეჩი თავები მოქსოვნილი დანე, ტკეჩიდან.

ჰილმიე

46. ყარმან ვიჯებით ახლა

ახლა ორი დღე ყარმან ვიჯებით ჩვენ ახლა. პურებ ვჭრით, ხელითნა მეგეჭრა, მანგალი, ასე მოკაკლული ეთი, ქალებნა მიეჭრეს ემე, ზოგი ვინცხად მომფეროდა, ის თირფან ვეტყვით, იმით მოთიბევდა, ქალები ხელით მოჭრიდენ, მანგალით ქაღნა მიეჭრა, შენნა მოკონო, მეიტანო ხარმანზე დაყარონა, ხარებითნა ლეწო. ის ემე, ხარებით შებმული ამ სიცხეში სადამომდინ იბრუნე და იყავ. კევრი მოდებული უკნიდან. ასი კონა დუფინონა ხარმანზე, ის სადამოზენა მოპირფო, ცოტა გაანიატონა, ქარინა იყოს რომ გაანიატო, კაკალმა დარჩეს სამანი ისე გეიტანოს. ხარებით იმტონი იყო. ონ ბეშ გუნ, ირმი გუნ იმას ვლეწევდით.

ხარებ შატაბმევდით უკნიდან, ხიდან გაკეთებული, ფიცარიდან, ციცალადან, ციცალად სუბუქი იყო, იმიდან გაკეთებული, აგერ ამ სიგძე, ქტეშედან ასე წვიტ-წვიტი ქვები შეწყობილი, ხარები შებმული, იმაზე დავაჯდებოდით ზედან, დაამძიმოსნა, დაჭრას პურის იმეებიო, ზედან იხოხვებ, იხოხვებ, იხოხვებ, ის შჭრიდა კევრის ქვეშად ქვები, იმფრად პური გარიგდებოდა. იმა, საქონლის საქმელი იმა ვეტყვით - ბზე, ბზე და პური ისე გარიგდებოდა. ხარებით ბრუნვი, ბრუნვი სადამომდინ იმით, თექნოლოჯი არ იყო. იმისთვინ ჩვენი დედებ და ბაბოები ძავან საცოდავი, გერჩექ დიდვანი კაცები, დიდვანი აზუმი ქონია, რომ ჩვენი თავი შიერი არ ყოლიან, ტყიები მოულრეჯიან ყანები გოუკეთებიან, ტყიები მოულრეჯიან, მოულრეჯიან ისე გუუსხნიან ყანები, ჩვენ მემრე მოსული ვინ მოგვცა აქ ყანები?! ბევრი სიმწარე გუუწევია. ადრე ისე ყოფილა. ახლა კი კაია, ვოლლაჰი!

ჰილმიე

47. კაპელოღლების ამბავი

ბათუმი ჯუმუშაური სოფლიდან, ათას და ოთხმოცდაშვიდ წელში დედემ გადმოსულა, ოც წლის ყოფილა მაშინ, ამ სოფელში დამჯდარან. აქაურობა ტყე სოფილა, მაშინ ტყე მუუჭრიან სახლები გუუკეთებიან, მოჭრილი ადგილებიდა ყანა გუუკეთებიან, საჭამადები დუურგიან დუუთესიან. ეს ჩვენი სოფელი, თუჭექჩი ქონადი, ამ სოფელსა ძტელი სახელი ქვია წაწარქო, ძტელი სახელი წაწარქოა, წაწარქოა, რა თქმა არი, აბაზურა სახელია, აწაწარქოა, აბაზები ყოფილან ამ სოფელში.

მემრე ჩტენი ქართულები რომ აქ დამჯდარან, დედიები, მოსამქე კაცები, მოსამქე კაცები რომ არიან, აბაზები აქედან წესულან, სხტა სოფლებში წესულან, ჩტენ დედეებსა აქაურობა ლამწადა... საიფ ეთმიშლარ; ძალიანაც ჩტენობურა ვერ ვაფერავ, მემრე გადაფერავ თქვენა. სოფელმა, ასი ხნე იყო აქა, ასი, ასი ოჯადი, ამ სოფლის ასი ოჯადი, ნელ-ნელა მემრე მემრე მემრე ქალაქებში, დიდვან ქალაქებში წევდენ საქმესთვინ,

დაპაწავდა. მერე ათი წელიწადია ახლა სოფლებში ხამიდან-ხამიდან მოდიან აქ ცხოვრობენ, აქა ოჯახებ აშენებენ.

სხტა, პაწად თქვენც რაცხა მკითხევით, და მე თქვენ გისმინო, ქალბატონო, მოხველით ჩვენ სოფელში, კეთილი იყოს თქვენი მოსლა. გერმელადთ მოხველით, გერმალადთ გაგაგზავნოთნა. რა ვთქვა სხუა. ჩუენ სოფელში, წინ-წინ იმფო ბევრი სოფლებში საქმობდენ, ტყიებში, ტყიებში საქმობდენ, მორჭიდენ, თავრობას მემსაურებოდენ, ფულ იქიდან ღობილობდენ, იქიდან ცოცხლობდენ. ახლა ამფრა იმფო დიდვან ქალაქებში წევდენ იქა ქარხანები გასხნეს, დიდტან დიდტანი ქარხანები, ავეჯეს აკთებენ. ინეგოლში ჩვენ დიდ ქალაქში, იქა ჩვენი სისხლები ბევრი ეკონომიში ემიობა აქვან, მოგობა აქვან.

აქ გადმოსლის ემე გითხარ ამა ჰაიდან გადმოვსულვართ არ მითხრომიან. ჯუმუშაურის სოფლიდან გადმოვსულვართ, ჯუმუშაურში იქა ჩვენ კაპელოლლებ გვეტყვიან. ფუტკარაძების კაპელოლლები, ფუტკარაძები ბევრი არიან. ... მე ახლა რაშ ვიჯები, მე ჩემი თავი გითხრა, მე სახელი მქვია მენნანად, თქვენში ქალბატონებ მანანად, მეაც აქა მენნანად. მეორე სახელი ფორთოქალი, ფორთოქალ, მენნან ფორთოქალ ფუტკარაძე, 64 წლის. ამ სოფელში თლად იქიდან გადმოსულები ვართ, აქა სხტა ხალხი არ არიან. ყველა ბათუმიდან გადმოსული, შუახევის ადგილებიდან, შუახევის სოფლებიდან გადმოსულ არიან. ამ სოფელში სხტა ხალხი არ არი.

ცოლი მყატს, ანად ბაბოად ოთხი წელიწადია, იმათმა ის გაგაგზავნეთ იქით ისენი... სამი ბიჭი მყავს, სამი გელინი მყავს, დოდოფალი, რას იტყვიან? ძალი, რძალი. ხუთი ბადიში მყავს, ოთხი ბიჭი, ერთი ციცაჲ. სახელები ჩავთვალო: ალიად, ჩემ ემიასი სახელია; სეიფეთინად, ჩემ ბაბოსი სახელია; იუსუფად ჩემ დიდ დედესი სახელია; ემირ ქანნი არი ერთიც, ემირად; ერთიც ალიად მყატს, ელია გოგო. ჩვენ ელია გოგო დავარქვით, მემრე თქვეს რო ალია იყოსო ისო, მე ელია გოგოს ვებნები იმას.

ძუქარი თუფენქჩიქონაქი

48. მე რუმ ძალი მევეყანე, მისი ხეზერი

მე ოცდაორ წელზედ მეტყვანე ძალი,⁸ ჩემ ნენემ სწმი გოგოსი სახელი დიმიდვა წინედან, ნენემ. ანემ არა - ნენემ: ნენეჟო, აქედან რემელი გითხოჟო შენო? - ჩემ ნენემ. მემრე ახლა რომ არი, ახლა რომ არი, ჩემთან არი ახლა, ის ახლა ზედთ საზაფხულო მაქ და იქ არიან ახლა, პაწა ხანს უკან უდა ჩამეტყვანო. მე ის მომწონდა.

ნენევ, მე ის მითხოვეთ-მეთქი.

ასე ორმოცდაორი წელიწადი გახდა ერთად ვართ - ბაბომ ჩემ სიმამრსა, ქალაქში, სირბილში უთხრომია, რომე ჩემ ბიჭისთვინ შენი პრატი მინდაჟო. სიმამრსაც ჩემი თავი მე რომ დასახლებული არ ვიყავ, მაშინაც უყვარდა ძალიან. სიმამრსა უთხრომია სეფ ოლ, მოგეცი გითთიო. მე მაშინ ვიყავი ოც წელიწადში ვიყავი რომ დევნიშნე, ბეჭედი წამომაცვეს, ოც წელიწადში ვიყავი. ჩემი ემეს, ცოლი ვეტყვით ჩვენ აქა, ცოლიც ჩემზე ექუსი წლით პაწად იყო. ჰემე პაწაჲ, გოგოჲ. მე არნა გევეთხოვნო, არნა

⁸ ცოლს გულისხმობს!

გვეთხოვო, მემრე ნელ-ნელა შავაჩვიე. ბაბომ რომ მოთხოუა მის ბაბოს, მიცა, მემრე ბაბომ, ემიამ, დედემ, ნენემ, დიდვანებმა მივდენ, მოთხოვეს და ისა მაშინ ემე იქნა, გედეიკოჭა, ასე გედეიკოჭა.

იმითი სოფელი, ჩემ ცოლი სოფელი, ჩვენობურია, მერე აბაზების სოფელში იყო, იქ დაბადობულიყო, იქ გამზდარიყო. ხო-ხო, იქ დეიზადა, იქ გეიზარდა. რომე ბეჭედი წამომაცვეს, ერთ წელიწადს უკან ქორწილი ვქენი. ქორწილში ლამაზად ჩაცმული. მერე რა დამემართა, ჩვენ მაშინ, ჩემ ქორწილში:

ჩემი ბაბომ ძალიან ქორწილებში მოსამე კაც იყო, ძალიან ლამაზათ იცეკვებდა, სულ ფეხითითებზე იცეკვებდა. ქორწილზე ლამაზად მოვრთვეით ქორწილი, ამელამ ქორწილია, ტაიას გელინმა მოკდა. ეს ძალიან ემე იქნა... საჭმელები გაკეთდა, მოუდა ემე მოუდა, გელინი ავათ იყო, ტაიასი გელინი, თქვეს რომე მოკდაო, ვერ გადარჩაო. მოდიან ხალხი, სადამოზე სახში მოდიან, ოზოში მოდიან ვიცეკვოთნა, ვისერნოთნა. ეე, ჯენაზე რომ გამოჩინდა, მოთავდა, შიან შეველი და საბძელში ვიტირევი, საბძელში შეველ, ვიტირე, რატონ? ქორწილი აღარნა იქნას. ქორწილი აღარნა იქნას. რატონ? სიმწარე არი. ერთერებიდან ჩვენ ველარ ვიცეკვებთო. რა იქნა, მიერე დღეს გელინი ჩაუფალით, იმ ვინცხამ ჩაფლა. ხალხმა გელინიზა, ართმევაზე წვევლით, ის ვინცხამ რომე მეზერლულზე მიველით და ჩავვალით, ვინცხა იყო იქა ერთად გელინი აწევაზე მიველით, მეუყვანეთ.

წვერი დაკრული არ მაქ ჩემ ქორწილში, ცეკვა აღარ იქნა, მიორე დღესაც აღარ იყო, ჰიჩ აღარ იყო. მაშინ იმტონზე ემე იყო რომე, დათლა იყო, დათლა, მე ქორწილი გელინმა მოუდა სახში, იმ ღამეს მევლუდში ვიყავი, იმ ღამეს მე დალოცვა იყო, ჯენაზეს სახში, ოჯალში, იქაც მეაც დალოცვაზე ეველ იმ ღამეს. მაშინ იმფო ემე იყო, დათლა იყო, იმფრო დათლა იყო მაშინ.

ძუქარი თუფექჩიქონაქი

49. თუფექჩიქონაქი რაფრა დიეთქვა

თუფექჩი ქონალი, ძველი სახელი წაწალქოია, მარა ათათურქი ჩამოსულა. ათათურქი დარჩენილა ამ სოფელში ერთი საათით, საჭამადი ხო გამოუტანიათ დედე-ბაბოებს, სოფლისი სახელი უკითხვია და უთქვამს ეს რა სახელიაო და დუუთქმევია თუფექჩიქონალი.

დარჩენილა თუფექჩიქონალი - ასე სახელი. ჩვენი ბაბუაები ას ორმოც წელი წინ საქართველოდან, მაშინ აჭარადან, ბათუმის შუახევის რაიონიდან ჩამოსულან, სოფლებიდან, ზოგი აქ მოსახლებულა, ზოგიც სხვაგან მოსახლებულან, მარა აქ ჩამომსლელები სულ პირველი იქიდან არიან ჩამოსული ფეხით, ზოგი გემით, ზოგი ფეხით. ზოგი ჩვენი ბაბოები, კიდო ერთი ბაბოად დარჩენილა გირესუნში, ავად გამზდარა წამოსვლიხან, ველარ ჩამოსულა აქა, და იქ ავად გამზდარა, იქ დარჩენილა იქ დასახლებული ახლა იქ მოსახლებული, შვილები, შვილიშვილები იქ ყავს, კიდო აქედან მიდიან-მოდინ. მერე ბაბოებმა ლამაზ ადგილზე დამჯდარან.

მე ჩამოსული ვარ საქართველოში, შუახევში, მე ვარ ნაკაიძე, ჩუენი გვარი ნაკაიძეა, დემისიროდლუ ძველი გვარი. მე რომ გედველი, მე ბევრი ვარ ჩასული ბათუმში, საქართველო ყველაჲ ქალაქებში, დავლილი ვარ. იქ რომ გეველი, ჩვენი შუახევი და ჩვენი სოფელი ერთი მხარე, არ არი სხუა, ბაბუაებსა იქ რაცხაფერი გუუგდიან, აქ ერთნაირი ადგილი უნახვან კიდეჲ აქ დამჯდარან. შუაში ღელე მოდის, ტყიები, ჭალები, ყანები, ბაღჩები ასე სერზე არიან, იქ რომ გედევალ, ჰა აქ ვყოფილვარ, ჰა იქ ვყოფილვარ. არ მირჩევნია ყველა ადგილი და. ჩემ დიდ ბაბუასი საფლავში გედევალ, ნაუხაუ.

იქაც მყაუტს ნათესავები, ახლო ნათესავები მყავს, ბიზაშვილები, მიტალთ-მოტალთ. ასი ოჯალია აშენებული, ქართველები ვართ ყველა, ჩვენ შვილებს ქართულას ვასწავლით, სოფელში ვცხოურობთ, ქალაქშიც მუშაობა გვაქ, ქალაქშიც დავდივართ. მაგრამ ახლა სოფელში ვართ. სკოლაშიც ქალაქში იარებიან ინეგოლში ბავშვები. კიდე სოფელში ვინცხად ცხოვრობს, ყანაში ლობიას თესავს, შავი ფხალი დათესილი გვაქ, ძროხები გყავს, ცხტრები არიან, აქ ტყეში მუშაობენ ზოგი ხალხი ტყეში, არ დაგვიკარქია, წესი ერთნაირია.

აქედან საქართველოს ვლოცავთ, რო იქავრი ხალხი ჯამთელობად, ბედნიერობად, კარგობად იყვნენ, ჩვენ არ გვიდერდონ, ჩვენაც იმითი თავი არ ვიდერდოთ, ჩვენ აქ კაი ვართ თურქეთში კარგათ ვართ, მარა გვენატრება საქართველო და მალ-მალე დავდივართ. იმის წინა დღესაც იქა ვერ ჩეველით აქ სიზმრებში ვინახაუთ, რომე სიზმრებში კიდე ვნახულობთ საქართველოს, იმ სიყვარულსა იმ სინატრესა სიზმრებში იმას ვიჯებით.

ძუქარი თუფენქჩიონაქი

50. ღომი

დემირ აჩმას ვიყავი მე და, დემირ აჩმას მე დედეს ქალი იყო ბერი, იმან ღომი თესაუდა, ასე ჩაკიდილი, ჩაკიდილი. ის თაუები მოჭრიდა სამიგველში ჩეხავდა, იმის ღომის სუთლი ვჭამდი იქ, ნენეს სოფელია. წევდოდი თხილობაში, ერთი თუე ისე იქ ვიქნებოდი. ღომის სუთლი რა გემრიელია, იცი?! ამა, მე ვჭამდი ამა გოგოობაში, თქვენ ბელქი დე არ გიჭმიან ღომის სუთლი, ბელქი თქვენ იქაურებში იჯებიან.

ახლა ღომი ჰადა უნა ვნახო. დედეს ქალმა თესაუდა. აინე ასე ჩაიშავლა, მოუდოდა, ასე-ასე თავები ქონდა. მე ვანაყვიებდი სამიგველში, ვეხმარებოდი. ღომი ლობიაჲ სხვაა ღომი სხვაა. ახლა ვინმემ არ იჯება ღომი. მარტო სუთლი ვიცი მე იმისა, სხუა არ ვიცი რამე. ის ასე წვიტ-წვიტია, ფხალის თესლი იცი?! აინე იმასავენა. ამდონი იზდება, დიდი არა. გეიზდება მაშინ ამდონი თავები ჩეეკიდება.

დედეს ქალმა მოჭრიდა ორალით, სამიგველში ენ ბელი მე მაჩეხებდა. პური ჩეხაუდა, აინე იქში ჩეხებდე. ყაბული გადამრება იმას ჩეხუაში, ღომს ყაბული აქ გარედან, ამა მეტი ჩეთინად ძრება. იქ მოჩეხავ მაშინ აინი ფირინჯსავე, ბურლულსავე ყაბში შეინახვენ და, როიცხა უნდება სუთლი იჯებიან. უწინდელი დროს ბირინჯი ისნები არ იყო კი, ფარა ჰაიდან ნახენ?! იმფერი პური დანაყავდენ, ბურლული ფილავი იქდენ,

დომი... დომის სუთლი გიმიკეთებდა დედეს ქალმა და ვჭამდი. გოდორში ააუსობდა საჭმელი დოდორი ისჩიფთან საჭმელი წევლებდი.

აშალი თუფენქჩიქონაქი

51. აზიზიეში

ესენი ჰაიდან ვნახეთ ჩვენ?! ჰე კიდეც, ბათუმში ქიმ ბილირ ჩვენ რამდონი ხისიმი მყავან, ამა... ჩემი დედე იქიდან მოუტდა, მოსულან და სხვა ვერ წესულა. ნენეს ბაბად სეფერბეროლიდან ყაჩალი უქნია ტყეში აშალი კაჩ სენე. ნენემ პაწობაში მას საჭმელი უტანდა მეგერ, გოდორით. თქვენ გოდორი იცით? უკან მოკიდილი. მე თქვენ ტონი ვერ ვლაპაიკობ ამა... შენ შენი ტოლი ილაპაიკე, ისინი გააგდე. შენ რაცხადფერ ილაპაიკობ, ისე ილაპაიკე. ამან, ჩემი ძმამ ლაჯინობა იცის და, მაღაჯინებს მე... მე შენ არ გაღაჯინებ, ბათომიდან მოუტლენ. ახლა არ გაღაჯინებ. ბათუმიდანაა და იქიდან მოსლაა გამეიარენ.

გურჯები მოდიან იმდაა მითხარა, იქინდი ვილოცობა არი მეთქინ და იმისთინ დიმიგვიანდა. ტყემალი რაცხები ვიჯებოდი იქ ფოშეთში ვყრიდი. რა ვიჯებოდი-ქი იმ ტყემლისა? ჰელე, ა:

ტყემალი: ტყემალი ფოშეთში ჩაუყრით და ბუზლულში შავდებთ ზამთარში კომფოსთო⁹ ვიჯებით ვსტუტ. ბადა, ტყემალი ფოშეთში ყრი, ერთი მოხარშვა ერთი მოხარშაუ, ბუზლე ლობი ფოშეთი ჩაყრა უნდა მოსაკუჭელის ტონი, ის თავი ჩუუკოჭო და ბუზლულში ნდა ჩააგდო, იმასაა ბედი რამე არ დეემართება. როდცა გინდა ტყემალი დაადეუ აი გაზზე, მოხარშე სვი.

ყორაო: ნენემ იქდა ყორაუო. ნენე, თაბი მაშინ ეწერი მოჭრიდა, კიბე დაადებდა, კიბე ზეიდან ნაწერი დაყრიდა, ზეიდან მოხარშილი ტყემალი დაასხაუტდა, გაწურავდა ისე. ის ადულებდა, ადულებდა... ჰამა, ჩემი და მყავს, ემინეა, ახლა გათხოვილია, მოვპარავდით იმას, ვჭამდით ჩვენ ის ყორაო. ჰაალა და მიყვარს. წინა დღეს გელინმა ქნა, ამა ერთ-ორი მოუტსვი, ბევრი ვერ ავართვი. მე მომცა შუშე, მომცა ჩემი გოგომ მეუბნება რომე მე მომეცი ისო, მაშინ ვჭამდით აინე ბეთმესსავეფ.

აზიზიე

52. წისქვილი და სამიგველი

წისქვილში ვაფქვედი, დაფქვილი. ბურლული ვაფქვედით. ის დაატრიალებს ის, წყალის წისქვილი იყო, იშთე. დედემა წაიღებდა და დააფქვედა სიმინდი, თელმა დუუდებდენ ხარის არაბა, ეს შენი, ის შენი, ერთი არაბა წეილებდა და აა ერთი დღე ერთი ღამე, აა ორი დღე ორი ღამე იქ ტაშ ოჯახში იყო, იქ დააფქვედა მოუდოდა ამა, ის წისქვილის ფქვილი მეტი გემრიელი იყო, მე ის ჰაალა არ მავიწყებდა. ხარის არა იყო მაშინ, ხარის არაბა დააწყობდენ წეილებდენ, ამა ახლა ჯეირანიტა, ისე დაფქვიან, ბუნა შუქურ კიდონ, აქზე ახლოს გვქონდენ წისქვილი ამა საიბი მოკდა და ემულ ლაი ქვიოდა გააგდო იმან, ახლა იმის ძმაც მოკდა ჩაარჩი, მისი ბიჭმა იჯება.

⁹ კომპოტი

ენ წინ ბურღული ვნაყავდით, ბურღული პური მოხარშავ და გაფენ, გაახმოზ. მასთან საძიგველში ჩაყრი ფეხით ნაყაჲ. ის ადგება ჩეცეცმა, ადგება ჩეცეცმა. ხე აჲ წინ, ამა ახლა ბურღული ვინდა ქნას?! საძიგველი ქვეშად, დაბლა ნაყავს ის ქვამა, ქენარების ქვამა. დანაყავს ის ასე მოკაკვილი ისახე, თურა დედეს ქონდა კალოზე. თურა დედემც მოკდა, ვინ-და ქნას?! სიმინდი ვფშნიდით იქში.

აზიზიე

53. კვერცხის შეღებვა

ჩოქ ესქიდენ, ნენემ შემიღებავდენ, ხახვი აადულეზდა და შიან კვერცხები ჩაყრიდა წითელი გახდებოდა. მე პაწად ვიყავ, ასე, ხანდახან მომიხარშებდენ ნენეიდან დევწავლე ის. ყაბული თენჯერეში ჩაყრილა, კვერცხის ჩადებდა ის ადულდებოდა მაშინ კვერცხის გარეთად ყაბული წითელი გახდებოდა. კვერცხი მიხარშავდა და გარეთად ვარჩევდით შიანად ვჭამდით. მოხარშილიადა, გარეთად რომ გატეხავ მაშინ გაარჩევ შეჭამ. დაბლა დავცხოზდით, ვთამაშობდით დიქიმი გოჩი , იმისთინ მიღებაჲდენ აზა რად მიღებაჲდენ?! ემიჯიეს ბიჭი იყო მევლუდ ემინი, რაჰმეთლი, ეთი ემიჯიეს გოგო იყო სერე, ამა ემიჯიეს გოგო ცოცხალია, ასე იქდა დომუჲ დომუჲ, დომუჲ დომუჲ, ახლა უღმერის კვერცხმა ინანდი ნე, ჩემი გატყდება მისი არ გატყდებოდა, იმან მეიგებდა. იმან მეიგებდა მაშინ ჩემი კვერცხი იმას მივცემდი. შენი გატყდა იმანდა მოგცეს თუ მისი გატყდა შენდა მისცე.

ბევრი კვერცხი ჰა-და მენახა, ამა ნენეს იგზე ქათმები ყავდა ბევრი, ორდელები¹⁰, ქათმები უყარდა, უქათამო და უორდელო არ დადგებოდა ნენე. საქათმე ქონდა აჲზე, აჲზე მაშინ.

აზიზიე

54. ქორწილი აა და - დუგუნი!

ვუი მეე, ჩემი დუგუნი ჰიჩ სორმა. ახლა ბაშლან გაგაგნებო არ იქნება და, ამ კაცს გაყვევი ის გაგაგნებო. ენ წინ მე დევნიშნე და ნიშნები გუუყარ. მომივა რა, გუუყარ, ბოშ ვერ! ახლა მე, სხტაგან დევნიშნე, მასკან სექიზ აი ნიშანი ვიყაჲ, ნიშნები გუუყარი, ამ კაცზე ევლენდუმ, ბაბას ასქერ არხატაში ყოფილა მამამთილი. ეს კაცი მეტი კააო ბაბამ, შენ ამასდა მიგცეჲო, მასკან... უწინ ასე არშიყოზა-მარშიყოზა მეტი არ იყო, სირცხვილი იყო, ა დევლაპაიკებოდით. მასკან მე დიმინახა იმან, მისი ბიბის სახლში დევნახე, ის იყო. ღამეს, ბაბამ თქჲა რომენ, რომ სხტაგან ლაპაიკსო, მოჲდეს სახშიჲო და დეილაპაიკეჲო, ბაბასთან ილაპაიკებოდენ, მოჲდოდა სახლში, ამა სექიზ სენე იაშადქ ბერაბერ. კაცი მომიკდა ელი გურ იჩინე. ბაბამ არსა მომცა ეს სახლი ბაბას იერზე. ძმებმა თქვე რომენ, ალაჰ რაზოუსუნ, ამ ძმებს მე რა ლოცვაზე ვლოცავ, ჩემი და უკაცო სხვაგან სახლი ვერ გააკეთებს, ჩვენ ოთხი ბიჭი ვართ სხვაგან გავაკეთოთ იქნება.

¹⁰ ბატები. გაასწორა და თქვა: კვატები

აქ მომიტიენ, მე ბაბასთან ამევიზარგე, იედი სენე ბაბასთან ვიყატ. მასკან სახლი გავაკეთე ალტყათი, მასკან უსყათი გადავადგინ. კაცი მოკდა, ბუ კარდემლერ ბენი იდარეთინ, მე ერთი თუ წამომივა რა, ძმამ მათანიმამ, შევებრძოლები. ამა ამათ მე იმიყვებოდენ, ჰიჩ რამე არ მეტყოდენ. მასკან სახლი გავაკეთე, შეველ, ენ წინ კაცი მოკდა მაშინ მწში ზა (არ) მქონდა, ძმაებმა ბენი იდარეთილერ, ამათ რაცხა იყო უჩემოდ არ შეჭამენ. ამ ძმამ უჩემოდ თევზი არ შეჭამს. გეჩენლერი ერთი გელის ვუთხარ, გელინებიც კაი მყავს, მაქ ბალკონზე მეთქი წუხელი თევზი ჭამეთ მეთქი? არაო, ჩაი ვსვითო. მე მეტი თევზი მინდოდა მეთქი. ილმაზაისთინ უთქმია, ი მიორე დღესაც ბაზართესია, ძმამ ჩაიზე დიმიძახა, მოველი რომენ იაზლულის კარი მივძარი, კარის უკან რაცხა მეპწიალება, შევხედე რომ - თევზი დაკიდული.

იმფერი გიმიხარდა, ამას ვუთხარ, ტელეფონი ვუქენ, შენ აწიე და ჭამე, ტელეფონი რა უჯები?! მევო ილამაზას ვუთხარო და იშე გითმედე, თევზი დეინახა ბაზარზე, ბაზართეს იყო, მეიტანა ჩემი სახში დიმიკიდა, მისი სახშიც დადტა წეშდა. ამა ახლა მეთქინ დოლაბები გავხოცე და თევზი ნდა გამყრალდეს მეთქი. პაწაი ბიჭი სხტაგან ზის, ქირაზე, ის მოტდა კალოზე, შენ წე და ერთი პაწა თუფუ იმილე მეთქი. მესე სახლი ქვეშეთდა შევდე საჯიადი დატწვიოდა თევზისთინ სახლი აგამყრალდეს დიე გაარში ცეცხლინდა გავანთო, იმან წევდა თუფი მომიტანა, თევზი შევწვი. ის ედთი პირ ვჭამედა, სხუა ათი წელწადი არ ვჭამო, ზა მინდა!

აზიზიე

55. ჩვენ ბათუმიდან მოსული ვართ

ბათომი, ქეთქეთ - ჩვენ იქიდან მოსული ვართ. სამი დედემ, ბაბომ დიელიმ, აქ მოსულან. ეთ თოფალ ჰასანი ქვია, ენ დიდი. ჩემი ბაბომს მოლლა იუსუფი, აქედან უკან წევდა სულეიმან. აქ იყო, ბაღან მუუკვლენ აქ, ჩემი ემია, აქ მეიკვლა. სამი წელიწადი უცადა, რა უყო-ნა, მოტკლაო - უჩუმარა, შორიდან მოკლენ. მეუო აქედან უნდა წევდევო, ეთო გოგო გათხოვებული ქონდა აქ ქოზლუღში, სერდაროღლებში, ევდა იქ, მე ჰა წამოვდეო, მურათ დიე ბაღანა ეყოლა იქ, აქედან ადგა წევდა იქ უკან. მაშინ აქედან წასვლა-მოსვლა არ იყო, ბაბამ თლად იტირებდა, ისმაილი.

იმის ბაღნები არიან ახლა იქე, ისმაილის ბაღნები დარჩა. მეც ჩემი ბაბამ, ბაბიკომ, ბაბიკო დიელიმ, ასე ფეხითნდა წევდე ისნდა დევნახო. გზა გეისხნა, ჰუსეინ იმათ წევდენ და ნახენ, მე იმის სახში დაბადილი დედები ჩემი ბაბოები, დაბადილი სახლი ვიწევი. იქ მივედი, ჩემი ბიძაშვილი ბათუმის დიდი სკოლა, უნივერსითე დიელიმ, იმის პროფესორია - ნოდარი კოპინაძე.

საადეთი

56. წვიტობაზე

მაშინ წვიტი ბაღნები ვიყავით, დილაზე ის უქნელი, ღამეში, გათენებული ჰრნდა იყოს, მილეტმა გარეთ გესულ ჰრდა იყუნ, მაშინ იქდენ, შეუდოდენ ახორში. ბერექეთ

აღსნდიე, ბოვრი ძროხეზი იქნას, ჭალან-ჭილან... ის იჯებოდნენ, დილაზე შეუდოდენ წყალ მოასხაუდენ ნაკითხი, ქალებმა იედენ.

დილაზე ხევსი, შუა დღეს სადილი, შუა დღე ხან საჭმელ არ ვჭამდით კი პაწოზი ხან. ედთი დილაზე კაქა გავძლებოდით. ღამე ვახშამი ვჭამდით. დილას ხევსი რაფერ ვიქდით იცი? ღამეში გუშინ ნაჭამები მქონდენდა, ისინი დილაზე გავათბობდით, ისინი ვჭამდით. მესელა, მორეგვილი ფხალი მაქვა, ეს თელი ვერ შეჭამე, დწრჩა. დილაზე ცეცხლზე კიდემდენ, შიან ჭადი ამოფუნჩხაუ, მასკან ხახვია და ნიორი გუურევ, რა ქაია იცი?! დილაზე იჭმება ის.

ჩუენ ნადებზე წევდოდით, სიმინდის სარჩეველში, თხილი ქუჩვაადეთ იყო, მაქინაები არ იყო.. თხილი ქუჩვაში წევდოდენ ფაფა გიმიკეთებდენ, ყურძენი მოკრიფდენ, ხაპი მომიხარშავდენ, იმფერები. ახლა ქექი, ჩაი, ქაჭე ისინი.

ეთი თხილი ქუჩვაში, სიმინდი ჩევაში, სიმინდობა იყო ენ წინ, ყანები ვიდებდით; მარტოდ ნენეს ოთხი დერზე ყანა ქონდა. მეიტანდენ ხარის არაბაებით სიმინდი, ის გარჩევაში გოგუებს დუძახებდი, გავარჩევდით, მანიდი ვიქდით. ახლა შენ მოხუალ, მელქი ონ ქიში დუძახდი, მასკან მე იმნებზე მივდოდი, ისინი მანი დიდიე ვიხდიდი, დღეს შენ, ხვალ საღამ იმას, მეორე ღამეს იმას, ღამეში არხტაშებმა მომიყვანდენ სახში.

კენჭებულაჲ ვითამაშებდით. ხუთი, ედთი ააგდებ, ორი აწევ, მასკან ედთი კიდონ ააგდებ, ედთი ყორჩიაა, ორი ააწევ, ედთი კიდონ ააგდებ, სამი აწევ, ედთი კიდონ ააგდებ, ოთხი აწევ, დეილია ახლა ხუთი გახდა. ეგერ თუ ხელში ხოჯა ჩიგივარდა შენ ძანდუ, მაშინ მიორნდა ითამაშო. ედთის ახალა დაწერია ამოდა, იცით თუ ისე წერია, ასე ამოდა, აქ კაპნებზე მოუდოდა, ახლა ჰემენ აჩმაებში მოუა, ერენთი ილმაზამ კაფაუს, ის მოუჭრიდით, ასე-ასე დავჭრიდით, ასე ელუსდი ვიქდით, ორი თუ დარჩა კაია, თუ ედთი თექირ ჩავარდა მაშინ შენ ძანდუ. მაშინ იქეთამ თამაშობს.

საადეთი

57. ხეირიეს სოფლის ხებრები

ჰაირიე და ხეირიე - მაჭახლები ეტყვიან¹¹. ზედვაკე, წიფნარი, კოლები, ფეტვიანი, ტალახლოდი, აღიას ქედი... ეს სახელები იქიდან აქ გადმოტანილია, აქ რომ ჩაუთვალე ყანების სახელები ბათუმის ჩიქუნეთიდან აქ გადმოტანილია.

ქედს უკნიდან მანდენი სოფელია იქზე. სამი წელიწადი იქ ყოფილან დედები, დიდვანები. იქ დაწოლილან, დღე გადმოსულან უსაქმიან, აქაურიბა გუუკეთებიან, ბაღჩე, სახლები დუუშენებიან, სამ წელიწადს უკან გადმოსულან. იქ მომკდარან იმათი მეზერი, საფლავი, ქართველების საფლავი ეტყვიან. ჩვენიდან ვინმე არ აღიან იქ, თლად თურქები არიან იქ. ერთი ხანა იმასთან ყოფილან, ერთი ოჯალი იმასთან ყოფილან, ისე უქნიან, სამ წელიწად იქ ყოფილან. აქეური ყანები მათი ყოფილა ზანთენ, არ უყიდიან. ეს ფადიშაჰი იყო აზდულ ხამითი, იმის წერილი გვაქ ჩვენ, ეს თქვენ მოგცათ ფადიშაჰმა აქეურობა, რომ გადმოსულან.

იმი ზეიდან ღორჯომიდან გადმოსული არიან, ხეზევლები. ჩვენებურები არიან.

¹¹ იქიდან მოსულანო.

აქ წაბლები გვაქა, ამა ხმება ახლა, ავადმყოფობა შუტდა. ლემსები აქ, ბუჯგი, დეგესობა აკრებიხან. ბუჯგი შიან წაბლია, იმა ტყავი-ნდა გაადრო, ფეჩში შედებ, პაწად შეწვავ, იმას ჭამ მემრე. დაჰა კაია, გემრიელი იქნება. გინდა მოხარშავ. გინდა ქესთანე, წაბლის შაქარი გააკეთებ, მეტი ძვირია ისიც. ენ წინ ჩვენ სოფლიდან ერთი კაცი იყო, იმან გააკეთა. ძველად, ასი წლის მგონია მაშინ, თურან ფასთანე იყო იქ ბურსაში, იმან გააკეთა. აკეთებენ ახლა. მე მგონია რომენე, იმაში გაახვევდა ასე ნაჭირებში, იმას მოხარშავ შაქრიან წყალში, ზეიდან პუდინგ მოაყრის, გახდება შაქარი.

ესე - შეკერილი ზუბუნი¹², დაგრჩება ნაჭარია. პერანგი¹³.

ქალიდის ფარა, რკინის ფარა. ნაჭარიტო ვიტყვით იმასაც. რატომ ვიტყვით? თურქებმა არ მიხდენ დიე, თჷალ დუუქნევთ - ჭო, ნაჭარი არ მიცე მაგას!

ხეირიე

58. რთველობა

რთველობა ახალ წელიწადზე ორი თვით წინ არი. სიმინდი მოვტეხავთ; ლობიებ მოვბურღავთ მოვტანთ შინ, პარკიდან გამოტყვანთ, გავახმოვთ ზამთარში ვჭამთ. ძველათ ბევრი თოვლი იყო, ბევრი. ექს თვეს ვჭამდით, ექს თვეს ვისაქმებდით. მანქანა არ იყო, მე მახსოვს, ვინმეს თრაქტორი არ ქონდა. ორმოცი წელიწად წინ სამი-ოთი გვექონდა აქ სოფელში.

ხარებ შევაბამდით უღელში, ჯილღა იცით, თუ? - იმით დატხნიდით, სიმინდ დატთესებდით. უკნიდან თესლი ჩუუყრიდით იმათ, ხელით, ბაღნები ვიყავით. მემრენ ხარებით წააყრიდენ იმას. ერთ თვეს უკან ამევდოდა. ორ თვეს უკან გავფხაჭევდით, მეორე გავფხაჭევდით, მემრე ღორებ დავცავდით არ შეჭამონ დიე. სიმინდი როკას გამეიღებდა, ქუნჩალაში შიან ხვიტორო, ხვიტოროზე ზედ მიბმულია სიმინდები. ჩალიღერი მოვტანდით სახში, ორადით, ხის არადა, პაწვანი წალდით მოვჭრიდით ჩალას. ბალახ მოვჭრიდით, ასე დავღრიკევდით, აინე თოკსავენ, შავკონევდით, დავაწყობდით ასე, კონა გახმებოდა ყანაში, ამეუტანდით სახში, ზამთარში საქონელ მივცემდით. საქონელი: ხარი, ძროხა, ცხტარი...

საქონელი დიდვანი ძროხები, ხარები, მოზვრები გვყავდა. სამი, ოთხი, ხუთი ძროხა გვეყოლოდა, ნაწველი გვექნებოდა. ყველ გავაკეთებდით, მაწონ გავაკეთებდით, ნაჟღერთაჲ გავაკეთებდით - აირანი.

ძროხა, ხობო, ნეზვი, მოზვერი. ნეზვი მოზვერი არ ალი იანე. ძროხას რა ყავსო ვეტყოდით ძველიდან მოზოზელს, მოზვერები ყავს, ნეზვივი ყავს ისე ვეტყოდით ჩვენ.

ხსენი, მოწითლდეს, სამი-ოთხი დღე ხსენი იქნებოდა, ხობოს მივცემდით. ძროხას დედაჩემი, ჩემი ცოლიც წველიდა კარდალაში, ძროხის ძუძუ, კიდე სხვა კარდალაში ჩაასხმიდა, გაწურავდა, თემიზი, სუფთა ნაჭარი გადნდებდა ში ჩაწურევდა. ოჯალში, ბუხარში ჯაჭვი, ასე კანჯა, ჩამოუღევდით იქზე, აადულებდა იმთე, ძველად.

¹² პერანგი

¹³ შიგნით რომ აცია, პერანგის.

კავ რას ვეტყვით იცი? ბალი იცი? ასე შორ ტანებ მოწვევისწინ, იმას მეიტან, კავი ის არი. პატარა თუ არი, დააბამ ზედ რაცხას, რკინას თელი, დაეწიკები ჩედევი მაში.

ბალი შავი არი, წითელიც არი. ყურწი, ბურკა. ბურკა ტყემალსაცა აქ.

ცხოვრობა კავი იყო ძველად, ახლა ჭანტაზიმ ჩევდა თელმა ძნელი გახდა. ძველად კავი იყო, კავი ვიყავით, არ იყო თელი ერთი ვიყავით, მოზობლობაც ვიცოდით. მანიდებში მივიდოდით-მოვდოდით, მანიდი¹⁴. საფაჩლემ არ წევდოდით, პურის მოსაჭრელად არ წევდოდით, ერთმანეთ დევებმარებოდით იმა მანიდ ვეტყვით. მგონია ჩვენებურია, თურქმა რა იცის მანიდი, კიბე - ხეზე მისაყუდებელია მარტო.

ხეირიე

59. კაკლისი ამბეები რაფერაა

გობი, კაკალ ჩავყრიდით, გატეხილ კაკალ, ლებან. დავნაყებდით. წუთნილს ჩავდებდით იმასაც დავნაყებდით. ანდა ჟავეში, გინდა ფხალში. ხვეწით მოვხეწევდით, გობს გავაკეთებდით.

კაკალ გავრეკავთ რთველობაზე, გრძელი ხაშარით, დიდი გარგანსავე. იმით დუურაკუნებ, რთველობაზე კაკალი ასე გააღებ ხეჭეპოს, დუურაკუნებ, ჩამოცვინდება, ძირში აკრიფაჟ. ჩაჰყრი რაცხებში. იქიდან მეიტან სახში. გაფინაჟ, გახმება. გინდა გაყიდე, გინდა არ გაყიდო. გარედან ხეჭეპო, შინით კაკალი, ლებანი.

ხეირიე

60. სესხობა

კვირის დღეები: დღეს ორშაფათია, სამშაფათი, ოთხშაფათი, ხუთშაფათი, ჯუმა, პარასქევი მგონია, შაბათი, კვირა.

წელიწადის დროები: ერთი წელი: გაზაფხული, ზამთარი, გამოსული, ზაფხული, რთველობა.

ერთი აპრილი ვიცი, ჩემი დიდი ბაბანე იტყვოდა, ბაბას დედა იტყვოდა, დედაბრების სესხიჟო იტყვოდა. რომენე ბევრი გათოვლდებოდა, აჰა იმთე ხედავ - ასე გვეტყვოდა, - დედაბრებმა კიდენ რაცხა რომელი უნდოდენ ის ქნასო, გაათოვლესო იტყვოდა, გუუწიწებდა ასე ზამთარი. ოთხ თვეს გადაიარდაა ზამთარი, სიცვიეფეში დედაბრის სესხი, სესხობა. აპრილი, მარტი, სესხობა: ესე არი ისი, რომე, ერთი კოინჯი ვინცხა ყოფილა, მცხუარი ძალიანი ყოლებია. მარტი გასულა-ქი, ე მცხუარი კარქათად, ლამაზათად შუუნახვია. მემრენდა, აპრილი მოვდა და გამოფინა მცხუვარი ძაილაზედა ლამაზ-ლამაზ. იგზე, ერთი უშაირნია იმ კოინჯისა, ქი:

„იმფრათ გევდა მარტი მურტივო,

ვერ მიმაკლო კრავის კნუტივო!“

ამფერ უშაირნია და, გუუგონია ესე მარტსა. აპრილისად უთქმია, რომე: მეგზე ერი კოინჯი რუმაა, მეგისი ჯავრი ამომფუვლდა, ერთი-ორი დღე მასესხევიო. უსესხებია იმ აპრილსაც, სამი დღედ.

¹⁴ ნადს გულისხმობს

ჰელე, დუშუშა იმ მარტმა ხოშკეკალად, დუშუშა-დუუფინა, დუუფინა და ჰეფთენ
ჩუუცვითა იმ კოინჯის მისი მალი, მცხვარი რაც რომ ყოლებია.

ეგია სესხობა. ეს სახელი იმფრად დარჩენილა.

ხეირიე

61. რაცხა-რაცხიები

თებერვალი ბერავს,

მარტი კაბას კერავს,

ნოსანი¹⁵ ჩეიცუაჟს

მაისი დაფლეთს.

სესხები გაზაფხულია, ერთი ჰაფთა არი, ონ ბეშ გუნი არ ვიცი ის, სესხები გამოჟდა
ზაფხული მოჟა.ახლა ვლაპარიკობთ, გუშინ ვილაპარიკეთ, ხვალაც-ნა ვილაპარიკოთ.
ტყეში წიფელა არი, მუხა არი, კატარია, სენაბერია. სენაბერი ქოქნარ ეტყვიან თურქჳა,
სოჴ ეტყვიან, ჩვენებურა სოჴი, სენაბერიც გურჯიჯაა. აჴ ტყე ბევრი გვაჴ.

თა - მთა. ჩვენ თას ვუძახთ.

ძროხა და ცხვარი, გელი იქნება, მელაჲ, კურდღელი, დათვიც არი, ღორიც ბევრია,
ღორს მოკლენ ამა, აჴ არ შიჴამენ, გადააგდებენ, ძაღლებ მისცემენ. მარტო კურდღელს
ვჴამთ ჩტენ. ავჯობა არ მიყვარს მე, შემეცოდება გაქნევა, მოკლა. ესროლა გეიქნია,
თოფი ესროლა თქმა არი. თუ ესროლა მოკდება, თუ მოხდა.

ცხენის ნაშობი კვიცია. კვიცს ასე აჩვენენ:

სემერ დაადგმენ, პილლაჲ ცარიელ შემერიოთ წეიყვანებენ-მეიყვანებენ, მემრე
პატარა გოდორი ვეტყვით, გოდორ მოჴკიდვენ, შიან ცოტ-ცოტაჲ რაცხეებ დადებენ,
დეეჩვიოსო, ისე დააჩვენენ, ზედან კაცი დააჯდება. პილლაი არ დააჯდება, რომ არ
გადამაგდოსო. ცხენი დააჩვია თქმა არი.

ქათამი - გარედან ბურღლა აჴ, ნიკარტი აჴ, ბიბილოჲ მამალ ექნება, ჴანკი ძაღლსაც
აჴ, ასე დაბჴკალავს ვეტყვით, ბჴკალი. ჴუჴული.

კატა - ცინტალი

ძაღლი - ლეკვი

ეს არი - ღოჯე.¹⁶

მუხით ჴედვენ სახლებს. პილლაი ხე¹⁷ იყო.

ზეთჴალი ამოვიდა - დილა, დადამდება - საღამო, შუადღე, შუაღამე, თენდება -
ზენა ამოჴდეს. ხევსი - ქავალთი, ცოტაჲ, პაწა ჴამა დილაზე. სადილი¹⁸, ზარმელი,
ვახშამი.

გუშინ ლობიაჲ მოვრწყე, ტალახიანი ურბები მჴონდა და ისინი ჩევცვი, იჴზე ერთი
ფიდანსი დავრგე მე, იმა ლობეს ვუღობევდი ბაღლებმა არ იმა ჴნან მეთჴი, ჴტუბი დავდე

¹⁵ თურჴულად ამბობს აპრილს.

¹⁶ კედელი

¹⁷ მორს გულისხმობს

¹⁸ დილას ჴამს

იქზე და ტუარმა არ წაიქცეს მეთქი, ის თაა მევთავე თქვენ მოხველით, შინ მოვდიოდი ანე.

გაულბაჰე

62. ჩემი დედემ იყო ლუტფი დედე

ჩემი დედემ იყო ლუტფი დედე. ათათურქის ზამანზე დიდი ხოჯა ყოფილა. ათათურქს უთხრობია რომენ ესენი უნდა დაგვიდონა, გეიგენ-ა? ჩემი ლუტფი დედე ნენეს ემიაა. გერი იქ გაქცევილა - გურჯისტანში. აქა სამი ბიჭი, ორი გოგო ჰყავდა აქა, ინეგოლ. ისინი გუუგდია. გემით აქედან - ისტანბულდან, დოორუ გურჯისტანა! იქა დასახლებულა. იქა კიდევ ერთი ბიჭი, ერთი გოგო ქონებია, იმის უკან ორთამი გეიხსნა იქაურობა, იქეთგან მოიდა სენეი ათმიშ იედი იუზ სონსენედე აქ მოიდა, იქაური ბაღანა მომკტარა. დაუთი მისი თორუნი იყო. ი მოსულა აქა. დოქსანიედიე მოუდა აქა. იმან თქუა დაავეთეთდიმ, მოით! ონუნდა ბითტი, ბაბაისანი წევიდნენ დოქსან იქიდე წევიდნენ. ბირ აი დადგნენ, ამა ჩვენი ხისიმეზი არ ყოფილან, დალეულან თელი, მომკტარან.

(ჩაი სვით თუ ჩაი? ჩაი სვით. რაცხა გინდანან ის სვით...).

გაულბაჰე

63. ჩვენ ფარტენაძე ვართ

(აჰმეთი და ჰუსეინი)

აჰმეთი: ჩვენ ფარტენაძე ვართ. ჩვენები იგზე ხელვაჩაურში არიან. იგზე ბოვრი არიან, აგზე - ცოტა. თქვენ საიდან მოხვეთ? თიფლისიდან-მი? არა? ჩვენაც თიფლისში მოიდეთნა. შენ მუსლიმანი ხარ, ესენი არა. აგზე ინეგოლი, დემირაჩმა ორი, კოზლუდი სამი, იჩეჯექ, აჯარა ვარ, აზიზიე სოფელი არი აგზე. ერთი მელენი პირი აგზეა, აგზე დემირაჩმა არი, აგზე კოზლუკ არი, აგზე შიფრე არი - ესნები ქართველის სოფლებია. დოროთ. თელი ქართველი არიან აგზე. ეს სოფლებში თელი ქართველები არიან, თელი. მეზე არი - ნახევარი ქართველია. აჯარა არი ერთი აჯარა არი და ის სოფელის ნახევარი ქართველია. აჯარადან მოსული არიან - იმისთვინ. თქვენი სოფელი რომელია?

ჰუსეინი: მელენიპირი. მელენიპირი იქაა, დუზჯეა. ესა ინეგოლია. აქაც გურჯია, იქაც. ასეა. მელენიპირი - მელენაღზი. შენი სახელი?

აჰმეთი: ჩემი, თუ? აჰმეთ.

ჰუსეინი: აჰმეთი?

აჰმეთი: ჰოუ, ჰო!

გაულბაჰე

64. ჩვენ ხულოდს ღორჯომიდან ვართ

ჩვენ ეს სოფელი ბინ ეთმიშიუზ დეთმიშ-სექიზ-იეთმიშდოქუზ - მიხდით თუ არა? - დოქსანუჩ ჰარბინდენ - მაშინ წამოსულან. ჩუენები ხულოდს ღორჯომიდან... ჩვენი ანა ტარეფი ჭალოლლი, ბაბა ტარეფი ჯოლოგოღლები. ჩვენ ასე ვართ. მე ჯამეში ვიყავი,

ხოჯათ ვიყავი, მევითავე, ემეკლი ვარ ახლა. გამოველი ეხლა, მევითავე... ისტამბულში ვარ, ზაფხულსი აქ მოვალ. ჩემი სოფელია აქ. ღორჯომელი ვარ. იქ წამოვეით, სამ -ოთხ დღე იქ ვიყავით; მევიარეთ იქაურობა. ჰეფ კაი სოფელია, ხულო, ღორჯომი, ბათუმი - იქაურობა კაი მევიარეთ. ხალხი ყველაფე ვიცანეთ, ველაპარიკეთ, იშეთ. რაფრაც რომ ახლა შენთან ვლაპარიკოფ, იმფრათ.

მე მქვია იბრაჰიმ მემიშ, ლაღაბი ჩემი - ჭალოღლი. აჭარლები ვართ. სულ ბევრი აჭარლები - ისე გვეტყვიან. ჭალოღლი ჩაირლი სულალესი... ახლა, მესელა იზეთ ჩაირლი ვარ მესელა. დიდვანებმა მოკდნენ. ჩვენი დედები სულ ფეხითა მოსულან აქა დამჯდარან. მემრე ერთი ძმა აქედან ქუეით ემრეში დამჯდარა, იქ დალაგებულა. სხვა სოფელია. ახლა, ზოგი იქ არიან ჩუენები, ზოგი - აქა. ამა სუყველა ბადიშები, ბადვები მისწრეს, ახლა... ერთმანეთს არ ვსნობილობთ. იყოს ამდონეთი!

გაფულბაჰჩე

65. მადლობა, ბიძა!

- ღორჯომიდან ხარ?
- ვალლა, ჩემი ბადვმა ისის და მე ა ვისი... ბადვი ყასაბაშია, საქმობს.
- მოი ასე, მოი, მოი... ეს ჩუენი დედეა. იეთმიშქეიზ იაშინდა.
- იეთმიშქეიზ ჩვენებურა რაფერია ვთქვათ?..
- სამოცდათვრამეტი.

ჩვენებურა დეისწავლე: ერთი, ორი, სამი, ოთხი... ათი.

ჩვენებურები არიან, გალიბა... აი, აგერ კუდიანი ეს არის. ჩვენებურების სიზეა. შარვარი ასე ჭკონიათ კუდიანი იმისთვინ კუდიანია. თუ გურჯია კაია ჩუენიდან არი, თუ არა კუდიანია. აგი მესხია. ახისკა... ჩვენებურია ჩვენ ახლოს ალაგიდან წამოსულა. ამასა მოხედეთ, ერთი. ერთი იქიდან აკეთე მემრე... ია შენ გენჩი ხარ. ჩუენზე უმფო ბერი არ ხარ.

- აი, ა დუზჯელი ხოჯას რა ჭქვია?
- ფეეზი... თქვენი სოფელი ფეეზიეა მე ფეეზი ვარ.
- ფეეზი ჰოჯა, მემედა ალი შენ თანიორმუ დუზჯედან?... ლაზოღლი ლაზო...
- რას საქმობს ის? რომელ სოფლიდანაა?
- ვალაა... აგერ ა ტყეში საქმობდნენ, ტყეში მოდიოდნენ... ჰერქეზ თანიორ. ძალიან ავუჯი კაცია, ავუჯი... ლაზ, ლაზ!
- როდის წეხვედი შენა?
- სამ-ოთხ წელწადია. აბა, რა... სულ კარგ დღეზე მეხველიო, მეესწარიო.
- ზაფხულ იყო?
- ზაფხულ იყო, თაზე წეველით...
- შექერ მემეცი.
- აი, აი, აილე!
- თუ არი, პაწაი ჩიმისხი ჩაი.
- მადლობა, ბიძა!

66. ხილი - მეფე რაფერებია

თელი არი: ვაშლი, სხალი, თხილი. ყურმენი, ადესაი ყურმენი- ჩვენებური ყურმენი, კაკალი, წაბლი, წინ-წინ წაბლი ბევრი იყო, ახლა წაბლი აღარ არი. გახმა. ერთი ჭირი მოუდა გახმა, წეიდა. ჭირი - ავადყოფა. შენი ჭირიმო ვეტყვით... დედაბრები იტყოდნენ ისე, ნენები. შენი ავაცყოფობა ჩემი იყოსო, შენი ჭირიმო... სხვას რას ვეტყოდით ბავშვსა? შენი ჭირიმო, ჩემი კუკულო, კუკული... კუკული ლამაზი სახელია. საყვარელი იმეზია ესენი...

სხალებია ესენი, კი. ბარაქაი სხალი არი, გოქსული არი, ბებრე გოქსული არი, თავრაჯული არი, ტალყირანი არი. ვაშლი: სინელმა არი, ჰუსენელმა არი, ბოხშვაი არი... ფქვილაი, ფქვილაა იშთე. ბალია ესე: ყირმიზი ბალი არი, შავი ბალი არი. სუყველა მოა. ახლა ბალი ძალიან ბევრი ჩემითია. ზირაათ ბაი. გადაჭრა სხვა სხვაია. გაბევრდა. ჩვენებურა სახელი არ ჰქვია მათგან თურქესი ნაფოლიონ. თეთრი ბალი. თეთრი ბალი ძუელი ბალია. მემლექეთიდან მოსული თეთრი ბალი.

გადაანამყევებ... გაბევრდება! უმფო კაი გახდება. როგორ უნდა გააკეთო? ასე დაჭრი, ხეს გაჭრი, ამაზეც გახეთქავ, კალემსა წუწუწვებ, მემრე იქ ჩადებ. ყალემი მოტეხე. აშინა ქნას. აჰა, ასე აში... ხოშორს ასე გადაჭრი, ხერხით გადახეც. აგერ ამის ყაბულში, აგერ ასე ჩაასვებ... შაახვებ, მიწას შაყრი შიან. გეიხარებს, წევა. მიწა უნდა ჩაყარო, დაყარო მიწა. ლამაზად ერთ ფოშეტიტ შამოახვევ გადება ლამაზი აში. ისე გახდება. მესელა აგერ ესა თეთრი ბალია, აგერ ამაზე შავ ბალ გადაჭრი, შავი მესხამს. რაცხა ხე არის, დუნდასი თელვე აში გახდება. გადაანამყევებ. ბალი და ვაშლი? - არ იქს! ვაშლი ვაშლზე, სხალი სხალზე, წაბლი წაბლზე, კაკალი კაკალზე. ბალი და ვაშლზე მი? არ იქს, არ გაკეთდება, არ დეიკავებს!

ფეხზიე

67. ეს ზეგნელი რა თქმაა?

საქართველოდან ვარ მე - აჭარა, ბათუმი, ზეგანი. მამაკუთხეს ამბობენ ზეგნელი, მესას არ ვისოდი ზეგნელი რა თქმაია? არ ვისოდით ზეგნელი ხართ, ზეგნელი ვართ... რომ პირველად ორი ათასი ექვსი წელიწადზე წეველი ბათუმში მაშინ მივხვდი ზეგნელი რა თქმაია. ქლათ მე მითხრეს, შენი გვარი რა არი? საიდან მოდი, სოფელი? მესას მე ვებნევი, სახლებში ვიარები - მამაკუთხე ზეგნელია, ამა დედაკუთხე - ქედა. წონიარისიდან მოსულია. გვარის ხე მაქ, ამა მამაკუთხე რომელი სოფელიდან მოველი, ხულოდან მოველი, თუ შუახევიდან არ ვისი. მამაკუთხეს გვარის ხე არ გვაქ ამა მამაკუთხე ქართველია, ვიცი და. ჩემი ბებიაი, ბაბუაი ქართულ ენაი ლაკაიბობდენ. ამა ჩემი მამას დედა ბათუმელია. ბათუმიდან მოსულა, ცენტრიდან, ქალაქიდან მოსულა. იმისთვინ ჩემი მამას დედას, ბებიას ბათუმელი ამბობენ. მამასას - ზეგნელი.

მაშინ ბათუმში „მე ზეგნელი ვარ“ რომ ვამბობდი ქლად იცინიდნენ. მესაც ზებური ამხანაგ მაქვ მეგობარი და: ზებურ რატომ იცინიან ესენი? რა თქმაია ზეგნელი? -მეთქინ.

იცოდა, ზეგნელი ზეგანი კუთხე არიო. ხულო, ხელვაჩავრი ახლა რაიონი გამხდარაო იქიდან მოსულებსა, სოფელიდან მოსულებსა ენა სხვამფერიო... სოფლიდან მოსულია იმისთვის. მაშინ მივხვდი ზეგნელი რა თქმაია. იმამდე ჩვენ არ ვიცოდით. თურქეთში ვინმემ არ იცოდა.

ამა დედას კუთხე, გვარის ხე არის, იქა წერს - ქედა, წონიარისი სოფელში. ორი ათასი სვიდმეტი წელიწადსი - ორი და მყავს, ცოლი და შვილი, ბიჭი მყავდა ისინის ბათუმში წევრყვანე. ჩემი ორი დამაც მითხრა სოფლები წამიყვანეთ მითხრეს მე, ისინიც წონიარისის სოფელში წევრყვანე ორი და, ცოლი და ბიჭი. ბოლოში წევრედით ზეგანში, ქლათ იქაურობა მოვიარეთ. ამა მამაკუთხე რომელი სოფელიდან მოვიდეს, საბუთი რამე არარი. აარვიცი. ტარიელმაც მითხრა მე ამფათ.

ინეგოლ ილჩესინე მივალოდით, სერგო - რექტორიო და მე, და სამივე ერთად იქ ვჯდარდით - ტარიელმაც მითხრა: დედაკუთხე იპოვე? კი ვიპოვე, ამა მამაკუთხე ვერ ვიპოვე. პოვნაც ნა აღარ მინდა ტარიელ, ბატონო ტარიელ! დაბეჩდა: რატომ არ გინდა? პოვნა რატომ არ გინდა მამაკუთხე?!.. არ მინდა! სერგომაც მითხრა: რატომ არ გინდა, ბიჭო? პოვნას არ მინდა... ვუთხარი მათ, თუ დედა კუთხეს ნათესავები ვიპოვე, ემზარ მაკარაძე ჩემი ნათესავია. დედაკუთხე ვიპოვე ნათესავები დაპაწევდა, ამა მამაკუთხე არ ვისი - კიდევნ ხუთ მილიონი ქართველი ჩემი ნათესავია. თუ ვიპოვებ ნათესავები დაპაწევდება! - ვუთხარი. ტარიელს ეგე ძალიან მოსწონდა. სერგოს და იმას. არ მინდა. დედაკუთხეც და ვიპოვენ გონჯად იქნება. ნათესავებმა დაპაწავდება, ამა ახლა ვინ საქართველოდან ადამიანი დავინახებ ჩახუტვა მინდა, ჩემი ნათესავია. ახლა თქვენს... ამა თუ მამაკუთხეს ვიპოვ თქვენ ჩემი ნათესავი არ იქნებით. ახლა ჩემთან მესტუმრეთ. ჩემი ნათესავი ხართ. იმფათ ფიქრობ მე. იმისთვის ტარიელსაც ეს სიტყვები ძალიან მოწონდა.

იქიდან მერე ქლათ ერთმიეთს ბერათები ინტერნეტში ვწერავდით. იქიდან ტარიელს უთქმარია სკოლაში: თურქეთიდან ქართველია, რაცხა თუ გინდებიან - ჩემი ნუმერა მიუცემიან. იქიდან ორი გოგოებმა, ბიჭებმა უნივერსიტეტის სტუდენტებმა მე დიმირეკეს. მენაც ვუთხარი მოდით, მესტუმრეთ. ჩემი ცოლიც ქართველია, ქართული ენა იცის ამა შვილები არ იციან. ამა შვილები ადექი, დაჯექი, მოდი - ზოგი სიტყვებთან მიხთებიან. ამა ვერ ილაპაიკებენ ქართულად. ბოვრი სტუდენტებსაც ვუთხარი მოდით, ამა ვინმემ არ მოიდა. ინტერნეტიდან ვწერე, იმათ დემიწერებენ. იქედან ვიდუო ის ქნა ტარიელმა, ამფათ ვუთხარი, ერთი ქალმა მე დამიწერა მოსკოვადან. თიფლისელი ქალი ყოფილა. მოსკოვაში ცხოვრობს, შენი ვიდუო დავინახე, ძალიან მომწონდა, მე ვთქვია ქართველები ყველა ჩემი ნათესავებია, პოვნაც არ მინდა...

შვილ იქა გათხოვილია, ქეიმია შვილიშვილებსა უარებს. ერთხელ 2 წელი არი სამი წელი არი თიფლისში ვიყავ. თურქის საელჩოსთან ვიყავით. ერთის და ბათუმში მიველით, კონსოლოსდა. იქიდან მერე კორონამორონა პრობლემი იყო, არ წევრედით. უფრო ბევრი ბათუმში ვიყავ, ერთი წელიდა ქუთაისში ვიყავ, ერთი წელი და მემრე ზუგდიდში ვესტუმრე მაკას. ანაკლიაში ბავშვები წევრყვანე. აქედან. საქართველო

ძალიან მიყვარს, მომწონს. ხალხი მომწონს, ძალიან ლამაზი ქვეყანაა. ამა ძალიან შორეთაია აქედან.

ფეხზე

68. მეც შენფრათ ქართველი ვარ

სტამბულში მოსულან, ერთი იქ მოსულან, არ მოწონებთან. იმის უკანზე აქ მოსულან. ესნები მოსულან აქა... ესნები უძებნიან ვერ უნახიან. ესნები ხისიმები არიან, თელი... ესე არი, ინეგოლ, აზიზიე არი, თელი გურჯები არიან. ინეგოლ, ქალაქის გურჯები ცოტა თიფლისისკენ არიან - იმათი ლაპარაკი დაჰა სხვაფერია.

ისტამბულ რატომ არ გაჩერდნენ-მი? ესნები უძებნია აქ, ესნები წინეთ მოსულან ჩვენზე. ერთი თვე ორი თვე წინ მოსულან, ესნები უძებნიან... ერთი სოფელი არი ზემო, აინი, ერთი სოფლიდან მოსული ვართ. ესნები უძებნია აქა, ესნები ცოტა წინ მოსულან ერთი თვე, ორი თვე. ესნები ვერ უნახიან, აქ ამოსულან. მასგენზე ეს-ნა ჭოროხსუს ჰგავსო და აქ დამჟდარან. რუმები გუუდევნიან და აქ დამჟდარან. ქართველებს თელი რუმები გუუდევნიან., ამათა გუუდევნიან.

აბაზები ჩუენზე წინ მოიდნენ. ჩერქეზი, აგზე სოფელი არი - ჩერქეზები, აგზე აბაზები არიან. ხიდის გაღმა აბაზები არიან. აქე, ზეიკენ ჩერქეზები ზიან. ჩერქეზები, აფხაზები, ქართველები ერთ იერზე მოსული ვართ. აბაზები ცოტა ჩვენზე წინ მოსული არიან. ერთი წელიწადი წინ მოსული არიან აბაზები. ქართველები ბევრია. აქა დიდი სოფელი არი, ერთი აგზე სოფელი არი... აგზე ბევრი ვართ. აი, რაფრაც რომ იგზე ხართ, იმფრად ვართ აქაც.

ინეგოლ, აზიზიე კომპლე გურჯი იყო აქაურობა. მასკენ ტრაპიზონი ლაზები-მაზები ჩამოიდნენ თავგატეხილები. მეს აინი ვარ, შენფრათ ქართველი ვარ. დედაი, მამაი გურჯია. დედაი - გურჯია. დედას დედაი გურჯია.

აზიზიე

69. მირვეთელები ვართა ჩვენ

ბინ დოქუზიუზ სექსანუჩ მუჰაჯირი ბათუმიდან მოვსულვართ - მირვეთ ქოი ყოფილა იქა და იმ მირვეთიდან მოვსულვართ. მირვეთი... მირვეთელები ვართა ჩვენ, ზეგნელები არ ვართა. აქაც მირვეთი მაჰალლესი მაქვან.

დედეები მოსულან. რა სოი მოსულან: ერთ სალათ მოსულან ისტანბულისკენ, იქ დამჟდარან რაცხან. იმის უკან, იქა სივრისინეკ ყოფილა - ავადეულობა და იმის უკან აქ მოსულან.

სითმა იყო, არ აცხოვრებდა (ჩვენ დავბერდითა ცოტა ყურებმა ნელა იგნებს). სახლები არ იყო. წყლებით დუუჩქალაფებიათ ტალახი ტალახი მოუსვარიან. ფაცხაები გოუკეთებიათ. იქ დამჟდარან. აქაურობა ტყე ყოფილა. ტყეები მოუკაფიან. თხილი დოურგიათ. ფაცხა შქერის წყლებებით დუუქსელიან ტალახისდან გუუსვრიან. ზეით ხე მოუხეთქიათ ასე - „ფედევრა“ ეუბნებიან თურქჩე, გურჯუჯე მისი რაა, ა ვიცი - ისე დუუგორებიან. ასე ფიცრები ზოგი იერიდან წყალი გადის. რაზე იდგა? იერიდან წყალი

მიდის იმფერია... დილეგები, ხიები, უუსიან, ჩხირია ისე, რავა გოორი მოქსოვენ ისე მოუქსოვიათ. ქვეშ რა იყო-მი? ქვეშ მიწა, რანა იყოს? ფიცარი მასგან, მასგან...

რას ჭამდნენ-მი? რა შეჭამდნენ, აბა? ყანა თესავდნენ, ხარები ჯილღაით სიმიინდი, პური, ფხალი, ლობია.

აზიზიე - მირვეთელების უბანი

70. ჰუქუმეთსა მუუცემიან მიწები

მიწები მაშინ აგზე ბედავა კ'არ იყო... ბედავა რაფრა იქნებოდა? ვაკუჭი ყოფილა, ჰუქუმეთსა ბათუმის მაგიორი ნაჭერი აქა მიუცემიან. აქ მოსულან, დამჟდარან, ყველამ სადაც რომ დაჯდა, მემრენ ის იერი დოუკავნია. ახლა ჯერ ათი და ხუთ წელიწადი წინ თაფოები მომცენ. იმ დონამდი ოსმანლი თაფო მქონდენ. ნაჭერი მიცემული, აღებული ჰუქუმათსა მუუცემიან, წერვიოდა. აქაურობაში ვინც რომ მოსულან, ცარიელ ძერებზე დამჟდარან. მუუთხრიან, დუურიგიან, უჭრიან... დიდათ ნახევარი შიერი, ნახევარი გამმლარი... ახლა მიწები დევლეთმა ჩვენ მომცენ. ზოგი თაფო მომცენ, ზოგი თაფო არ აქვან. იმფერებს ნაჭერი აართვენ. ჩემი მიწა მოვლობე, მოლობილია...

რაით მოვლობე-მი? ხეით. ტყეში ხეს ჭრი. აჭედებ რაცხას. ვენახი-მენახით გაკოჭავ. იქნება. ჩივი-მივი არ იყო და ახლა ვაჭედებთ ჩივით. ონჯე ისე ვენახით ახვევდნენ. ასობდნენ. ხელის სიმსხვილე შიშები ასობდნენ. ასე წნეხავდნენ. ვენახით. მაშინ ღორი იყო. ახლა კიდო არი ღორები და, ახლა კიდე დაპაწავდნენ. ბევრი არაა. მეტი არაა. ღორები სიმიინდი ჭამვენ, მესელა რაცხა ნახვენ ისინიც ჭამვენ. ფუთხნის, რაცხებს ეძებს... ისე იჯება. ღორი თუ შევიდა ყანაში ტეხავს. ხაპი, ჭყინტი რაცხა ნახავს ჭამს.

თეთრი ხაპი იყო, შავი ხაპი იყო... ყვითელი, საჭმელი აკეთებდენ. ბრინჯი ურევენ ისე ხარშავენ. სობაში, ფეჩში შევავდებდით. დილიმით დავჭრი, ვხარშავდით, შექერი, ბრინჯი ისეც იჯება საჭმელი. თენჯერეში ვაკეთებდით. მიწის კეცი იქნებოდა., კეცი. მიწაით აკეთებდენ. თეშები არიან, ასე გვალი, სამი ფარმა სიმაღლე, ცეცხში წვავდენ კეცი ხდებოდა, იანი. ახლა თოფრავ თენჯერეები არიან კი იმფერი. სიმიინდი ჭადი აყრიდნენ ზედა, ზეიდან შქერის ფურცელი დაადენ, ზეიდან ერთი თენექედაახურებ ზეიდან ღიორო დაყრი, ჭადი იქნებოდა. ახლა ესენი სოციათე გახდენ... ჭადი კიდე ვაკეთებ.

კოჭობი, დერგი ვიცით. კოჭობში დერგი ჩადებდნენ, ჟავე... ლობიოს ჟავე, ფხალი ჟავე. კოჭობი ცოტა პაწაია და დერგი ცოტა დიდია. ცეცხლის იერიზე დადებენ, იქ... იგზე იხარშებოდა. ქოქები დებდნენ... იგზე იხარშებოდა, იმთე.

ეს კიდენ ასე არ იყო და, ეს სახლი აია. აქედან ერთი ოჯალი იქნებოდა, დიდი ამხელა შიშები იგზე დადებ, აგზე ფოსვი გუუწვები, აგზე საჭმელი მოიხარშებოდა (სახლში ოთახის განლაგებას გვიხსნის. მ.ს.).

ერთი ზენჯირი იქნებოდა დაკიდული იქზე, წყალი მაგზე დავკიდავდით, ასე, ერთმანეთზე მიბმული არია... ჩუენ თელი გურჯუჯე არ ვიცით. კოჭობიც მიწისაა. ყველა მიწაიდან არ იქნება, გასკდება. წითელი მიწა კაია.

წინ წინ ნაცარი ვიზანდით. ერთი რაცხა ხეის ჯელა გააკეთებდნენ, იქ შიგ ჩამაშირები ჩაყრიდნენ ზეით. ზეიდან ნაცარი დააყრიდნენ, ღელეში ლაპიტაი დააწყობდნენ. ისე ჩამასირი გარეცავდნენ. საბონი არ იყო. ნაცარი. ნაცარი ზეიდან წყალი ასხმობდნენ ისე კეთდებოდა.

აზიზიე - მირვეთელეების უბანი

71. აკვანი და ბაღვის ხეხერი

აკვანში ბაღვსა დააწვენ იქ შიგან. აქზე დასაბმელი თოკები აქ ამა, აქში შიგან დომეგი აქ, დომეგი, აგზე შუაზე ემე აქ, გეჯი, ქოთანი, თიხი ქოთანი, დააწვენ აგზე შიგან, ესენი ასე გადასაკრავია, გადასაბმელი, ღარჭი აგზე დაწოლილი, აქედან თოკი შამეიბენ, აგზე დააკოჭებ არტახით. აგზე შეშები არი გაყრილი ასე, ესენიც არი აგზე, აჰა. ახლა ეს არტახზე თოკი უნა გადავაკრა, ეს აგზე უნა გადავაბა, ეს აგზე დაბმულია ასე, ახლა აგზე ღარჭი წევს, ღარჭ გადაახვევ ასე ამას, ამ თოკ, აქედან წამეილებ, აგზე დააკოჭებ. არტახის თოკი არი ისა, ეს არი არტახი, ღარჭი არ მეშვასო აგზე, ღამეში გეილვიძა, გააქანებ, დეიძიენებს.

თავი აგზე უდევს, ქვემოთ აქ ემე აქ, აქზე გახვრეტილია, დომქის ადგილი გახვრეტილია, ქვეშა ასე შეშიდან შიბაქ გაუაკეთებდნენ ძველად, შიბაქ, იქიდან აგზე დუუგებენ იმას, ემეს დუუგებდნენ გასანთლილი თარჩა იქნებოდა, წყალ არ ჩაუშვებს იგი ქვეშა, ძველად ასე ნაილონი არ იყო, გასანთლევდნენ ემეს, აგზე დუუგებდნენ, დომეგი არ დაასველოსო. ღარჭ დომეგი აქ, პაწაა ბალიშიც აქ, აგზე თიხი ქოთნიდან გაკეთებული წყალი იქში ჩადინდება, ღარჭ ააყენებ, გაასუფთებ, ზემოდან საბანი აქ, თხელი საბანი, საბანზე ზედან ეს გადაეკვრის, თოკი. ზეიდან ბუზ არ უკბინოსო, ფარჩა გადააბურავ. აკვან აგზედან ყანაში წეიყვან, ხის ძირში დეიდგამ, პაწაა ღარჭის მოდიდო ამ პაწას დუუდგება, შენ ჭალას მოთიბავ, საქმე იქამ ბევრი.

ინეგოლი - შავშეთელეების უბანი

72. რასოი-რასოია სახლის ეშაგები

ეს არი მარხილი, აქში შიგან ჯარ შეაბამ, გადააცვამ ჯარზე, დუუდგამ რაცხა დუუდგი, წეილე. ეს ერთი ჯარი შებმისთჴნ არი, ორ ჯარი შებმისთჴნ ეტრამი კიდე დიდი არი, აინე მანქანას რამდენ თივას დუუდგამ, ამასც იმას ეტრამი ცოტას დუუდგამ. ეს ცოტა ემეი ადგილზე იმას იქს - გეიარს.

მატყლის საჩეჩელზე გადაჩეჩო უნა მატყლი. ჩჴენ ყველავის გვეყოლოდა ემეში, ახორში ცხვარი. ორი პირ გავკნაჭეუდით ცხვარ ჩჴენ, ჩჴენ ჩასაცმელ კაბებ ჩჴენი სახში ემეებით მოქსოვდნენ და იმას ჩიჴცემდით ჩჴენ. წინდებ მოქსოვდნენ მატყლიდან, ჩჴენი ქალები თენა მოხელე იყუნენ, მოსაქმე. ერთიც არი ასე სიღმერე:

საფეიქროში დგიმები
შენი თეთრი კბილები

დეიცინე, დიგინახო
უბეში შიგინახოვო.

ქორწილადში, იმეებში, ქართულად ვიმღერებდით.

ეს არის გობი, ჭად აქში მოზელ. ეს არის იხლამური, ცაცხვი ხედთ გამოხარატებული. ამა შიგან წისქვილში შიგან, წისქვილი იმა გააკეთებენ, კაი არაა გაკეთება, ხეს ჭრიადა, ხე შუაზე უნა გახეთქო, იმას მემრე უნა გაკეთო, ხე შუაზე გახეთქილია. ამაზე დიდვრანი გობები იყო, ამითანად ესე ემეი გუკეთებია ცაცხუიდან, თორმეტი კაცი შამოტუქდებოდით, სუფრაზე დატუქდებოდით.

ეს რადა იცი? ბალნი ჯუალნი, ამას იგზე კელით არ მოქსოტდენ - ამითი, ეს არი ბალნი ჯუალნი. თხეების იმიდან გამხდარია ესა, გაკეთებული. აგში ჩაყრი სიმიინდ, აქში ჩეიყრება ორმოზდაათი ქილო, ერთ ჯუალში. ეს წასატლობელია, კელით გაკეთებულია ესენი ბითთვი. კელით, კელით, სახში მოქსოტილია, აი, ამხელეებით. ამას წინიდაც გაკერაუ მახათით, ნემსაჲ არი მახათი, ძაფით და მახათი გაკერაუ, აგზე წუუდევ, მოკიდაუ ცხენ ასე ყათირა, იგი საცხა გინდა - წეილეზ. გაკერონა ცხენ უნა მოკილო. ახლა მახათზე ზედან ააცტა-ნა ზაფი, მახათ ემე აქ, თუალნი აქ იმაზე, თუალზე ზეგან გეირბენს ზაფი, გაკერაუ.

ინეგოლი - შავშეთელების უბანი

73. ქართული დაწერტა არ ვიცით

ახლა მე გაგაგნებო: ზველად, ამათ სახელები ყანების სახელები სუ ქართულადა, ახლა ერთ ილაპარაკებენ ქი თამარას დროში ბევრი ჩხუპი გახეთქილადა, ესენიო მუუსხამანო ემისთჳნ თამარას ჩხუპისთჳნ ვიხმაროთ ესენიო, ჩჳენ მუუცემიან ამათთჳნ ადგილები, ამა ამათ ბითთვე სახელები, სოფლის სახელები ბითთვეი ქართულად, თავით ქართულად არ იციან, ზოგი თალად დუუმნიწყებან, დიდვრან დედებმა იცოდენ ზოგმა და ამათ არ იცოდენ, ჩჳენიც ცოტა დაფუნჩხული ადგილი, იმ თელებში ოსმანლი ბევრი ვერ შესულა და ქართულად არ დაგვიკარგავს.

მემრე, მე რომ სიწაფელზე წავედი, შვიდი წლისა გავხდი, სამწავლებლებმა ჩჳენ გჳითხრეს ქი: ქართულად არ უნა ილაპარიკო - თურქულად. თურქულად დაწერვა, ემეზე გასვლა ცოტა ემე იყო, ცოტა ჩეთნად ვიწავლიდით თურქულად, ნენემ არ იცის თურქულად, დედემ არ იცის იმერკევ, ცოტას მე ემეი ჴიყავ, ახსი ჴიყავ, ახლა ჩემ ტოლ ღარჭებში, ამა ჯგუფ გავხეთქდი. ასე საცხა გეჳიდოდენ ჩემი სულალები, მეტყოდენ ქი, ესო, ქართულა ილაპარაკავო და სამწამლებლი მეიტანდა და შეშას დამკიდევდა ენაზე, რატომო ქართულად ღაპარაკობო და ჩჳენ არ დეჳიწყეთ, დაწერვა არ ჴიცით, ღამაზა ჴილაპარიკებთ, დაწერტა არ ჴიცით ქი, მინდა ვიცოდე. აგზე - ინეგოლ, არი გურჯიჯე სამწავლებელი იგი, დაწერტასაც კი ასწავლიან, იმასაც ასწავლიან. მივიდე იქა, ვისწავლო უნდა.

ინეგოლი - შავშეთელების უბანი

74. სიღმერე ვთქვი - საქმე ევტეხე ჩემ თავზე

სიღმერა რა ვიცი, რად უნა უთქვა, ერთი რაცხა უთქვი - საქმე ევტეხე ჩემ თავზე. ბევრი მომღერალი არ ვარ, ისე მეეწყო და იმაზე ვთქვი. ახლა ჩემი დედაა, ნენა მოქსოტდა ამათ და იმათიდან დიგწავლე მე, ჰემ მოქსოტდა, ჰემ იმ თავიდან იმღერებდა ჩემი დედად უჩუმალად, მე დოუტინკლევდი იგზე, ისენი დევიწავლე იშთე ქართულად, მესელა:

საფეიქროში დგიმები
შენი თეთრი კბილები
გეიცინე, დიგინახო
უბეში შიგინახო.

შაუ კალათში ბალი მაქ,
გოგოუ შენზე თუალი მაქ,
შენაც თუ არ გიპოვნია,
ე რასოდ იღბალი მაქ.

ფეჯზე მაცვია ფოთინი
კანჯაღს ამოდვებული,
თელი ღამედს მარტოდ მძინაუს
ჯელი შამოდვებული.

საზრუკნე და საშეშე
მე შენზენა გავლეშდე,
დიგიკირდეს თუალები
ხვალ დუნიაში მომჩეჩე.

მალლა-მალლა მიფრინავს,
ყვავია თუ ყორანი
თვალნაჭირი გაქცეულა,
ტყუილია თუ მართალი?

თაზე მიმყაუს ორი ხბო
იქით-აქეთ მექცეუა,
შენ თუ მე არ მომყვები
შაუი დღე მეგექცეუა.

ჩუენ გუგუებ მუღმღერებდით ასე თაზე წასლიხან, მესელა თაზე წაუალთ ერთ ნახეუარ თვე უიქნებით, შუამთობას უეტყვით. ერთი კუირეს ემსე უიქთ, ვიშენლიგებთ ლამაზად, უიქორწილებთ ჩუენ ჩუენ ძალად, იმას მემრე ჩამოალთ, ჭალებით იმას დეუწყებთ - თირფნით, ერთ თუე, ოზდაათ დღე თირფან დეუეწიკებით, ჭალი მოთიბი ხან. იქ გოგოები ჩუენ მოგუიმღერებდენ, ჩუენ

მუშმდერებდით, ამა ფინთობა გულში არ გიგტიარდა. გოგებიც ასე იმდერებდენ, ჩტენსაჲ, მესელა გავწყევლიდენ ისენი ჩტენ. ორი გოგო ერთ პირა იმდერებდენ, დადგებოდენ, დაგვწყევლიდენ.

გაღმა სერში თეთრი ქტა,
ბედი გატყუტ, არ ამყტა,
საცხა წაჲელ, იქ გამყტა.

ინეგოლი - შავშეთელების უბანი

75. მე აქ დაბადული ვარ

მე აქ დაბადული ვარ, სოფელი მაქ აგზე. ჩემი ბაბუა იქიდან წამოსულა, დიდაჭარადან წამოსულა. აქ ბათალი სოფელია, ბათალი სახელია, იქ დტდგმან ემიები სოფლებ სახლები. ბაბუა, მამაისი რო მომკვდარა, ბაბუა რო მომკვდარა, მამაჩემი აგერ აქ სოფელში ჩამობარგულა, რვა წელიწად თლა მოკტდენ: ბაჯიები მომიკვდა, დედა მომიკვდა, მამაჩემი დასახლდა, ორ-სამ წელიწადს დასახლებული იყო, იმანაც მოკვდა, რვა წელიწად დავრჩი. ყაზელია აქ სოფელი, ყეზელი სოფელში ბიბია მყატდა, იმას დააბარე, რომე ბალვი მრჩებო, არავინ არ მყავს სხვაო. ბაჯიაო, შენ უნა წეიყვანო, იმასაც არვინ არ ჰყავს, გოგუები ჰყტდა - ორი გოგო, იმათაც მოკტდენ, ეს შენ უნა გაზარდოო. ჯარში წასლამდინ იქ ტყავ. იქიდან ჩმოტელი, აღარ ეველი იქა, აქ დატსახლდი, დატკარიანდი, ყანებს ტთესევდი, რაღაცეებს ვიჯებოდი იმთე, ახლა ის ყანები იმა ტტენით, ქორწილები იჯებიან ახლა, ჩემი ბაღნები ასაქმებენ იმას, ახლა ყოველ ღამე ქორწილებია იქა, აგზე ახლოსა არის. მე ემექლი გავხდი, ბეტრი ხანია ემექლი ვარ. აგერ ამ ბაღნების ერთად წატდიტარ-მოტდიტარ, მიმყავს-მომყავს, აგერ ამ ჯარის დადგმა მე დევიწყე.

იმის ემე გაგონილი გექნებათ - აჰმეთ მელაშვილი, იმან მეხვეწა, მოტდა, აქ ბეეტრი დეიწყეს - არ იქნა, დეიწყეს - არ იქნა, მოტდა - შენ უნა გააკეთოო. რატომ მე? ამდენი დიდტანები არიან სიტყვა გუუვლიან და მე აჰლა ახალი, ახალგაზდა ვოქვი, ამა ორმოც წელზე გავლილი ვარ. შენ გარმონ უკრატო, იმითა ამ ბაღტებ შეიქცეო, იმისტჲინ ამ დერნექ შენ გააკეთებ, ჩტენ დერნექ ტებნებით ამ სკოლას, შენ გააკეთებო, მეხვეწა. იმანობაში კიდო ჩტენი ქართტელებდან არის, აქიმი იყო ის, დიდი კაცი იყო დანე, ემექლი გამხდარიყო და ატოკატობა იჯებოდა, ატოკატი იყო, იმანა გტითხრა, რო ნუ გეშინია, რაცხა ძალა მაქ, მე მეგეხმარონა. ერთმან კიდ გტებტეწა, იმანაც ისე გტითხრა, გახდენ სამი, მოტდენ, წეუდენ, მე მომადგენ - შენ უნა გააკეთოო, აგერ რამდენი ქართველი არიან - რატომ მე ტაკეთებ?

დეტწყეთ - არ იქნა, დეტწყეთ - არ იქნა, ხუთჯერ აწყობილი დეიტია. მეც დეტწყეტი, ტიარები, საქმოზენ კაცები, საქმის ადგილებზე მიტდიტარ, ფული უნდა მომცეთ, ზოგი ამბობს, ჩემთან რატომ მოდიხარ, ჩემ ბაღტებთან იარ, შენი ბაღტი ხელი არ გაშლის, არ იციან აფერი - იქნებაო, ამფრა, ფულ ეტართვი -

დაუდგით ჩუენ ესა. მე მინდა ჩემი ხალხი, ჩემი სახელი შორს გეუდეს, აქა ქართუელი ყოფილა, ესენი რას იჯებიანო თქუან დანე. ჩემსაიფე იყუენ სამი, ოთხი, ხუთ ამხანაგები მეხმარებოდენ - მოკდენ, იშთე უიჯებით რაფერად.

ბათაღლი

76. ბათუმიდან ჩამოველით

ბათომიდან ჩამოუელით, იქა ღორჯომია ჩუენი ძველებისი სოფელი. ხულებდან დასახლებულა მამაჩემის კუთხე, დასახლებული იქ ყოფილა, იეთიმი გამხდარადა, იმის სიმამრი, სიდედრი, ყაენი წამოსულან დოხსან, აქ მერე კარიბად დარჩენილა, ხელიდან აფერი გამოუგდია, სუ ყუელამ რაცხა დეიკაუა, იშთე - ყანა დეიკაუა, ბაღა დეიკაუა, სახელები ეიშენეს - მათ დარჩენ. აქიდან ხებერი გუგზაუენეს, ჩუენ დატრჩით, გამეიდა, ჩუენ მიტხედეთ. ბაბოდ გადმოსულა, გუიან ჩამოსულა, იქ ორი და დუტეუია, სულ დიდი და დიდი დეთერ, იქ ი დიდუა სიდერთად. ბაბოსი ბაბოდ ოსმანად რქმევია - ოსმან-აღა, აღა ბეი დოქ და ოსმანა. ოსმანადოღლარ ბეური არიანო, კაი ხალხიო, ერთ ღამეს მუსაფეროლი აქიდან წიგუიყუანა დედემ, კარქი ხალხი არიანო ოსმანოღლულარ, ამა ახლა ოსმანოღლი ბეური სხუაც იქნება.

ეს ბაბოსი დიები ესენი ყოფილა დედემ, ესენი უინცხა დედემ, ძაშლი უინცხა არიან: დედემ, ნენემ, ბაბნემ, ესენი თუ იციან დედემ, ამათ დედემ ნაამსახლი იქნება, თორომა იქნება, დათესილები იქნება დედემ, აქედან გამეუტიტანთ დედემ, იგზე, იგზე დარჩენ, გიიკნაუო, იმას მემრე იქ უელარ აუელით ჩუენ.

ბათაღლი

77. ბათაღლი სოფელში რა ყოფილა

დედაბერმა მოკდა, დაბერულა მოკდა. იმაზე ძალიან იმტონზე სიმწირი არ უნდა, იმისი დრო მოსულა მომკდარა; მერე ახალი მოსრილი, ახალი მოსრილი ასე შემოხჩობოდთ მოკდება, ავად გახდება მოკდება, იმისი სიმწარე ჩვენში დიდია, იმაში იმფრო ბევრი ვიტირავთ. იმაში იმფრო ბევრ ვიტირავთ. დაბერობულა, იმისი დრო მოსულა, ღამაზად მევემსახურებით, ჩავფლავთ, ორ-სამ ღამეს ჩუუკითხავთ, მემრე ნელ-ნელა ყველაღ საქმებსა მემსახურება.

შუიღ დღეს, რომ მოკდებიან, შუიღ დღეს სახში, დავლოცავთ, ჩუკითხავთ; მემრე ორმოც დღეს უკან ხნმიდან ერთი უაჭამთ უასუამთ ხალხსა. ვინცხას თუ მოცლილია წელიწადში, წელიწადი რომ მოთავდება ხამიდან თუ მოცლილია, ხამიდან ერთ ემეს ჩუკითხებენ; ხალხ აჭმენ, ისე ნელ-ნელა, ნელ-ნელა დაავიწყდებიან.

ამ კუთხეს **მუსაგოლებ** ვეტყვით, მუსაგოლები. იქა ერთი მუსა სახელის კაცის ადგილები ყოფილა იქა ტბა ყოფილა, ტბა. გოლი ტბა თქმა არი. ისე დურქმიან. ეს გაღმა კუთხე **აჯინქოფრები**, აჯინქოფრის რატონ ის არ ვიცი. ამ კუთხეს **ურჩიჩულურები**; ამ რომე გზიდან ამოველით აქა, იქაურობას **სუბასრები**; აქა ექუსი ადგილია ამ სოფელში, ჩაწერილი.

78. ქართველების სიღმერეობა

ბაღტები ბეჭრი იყვნენ. რომ დეტიწყეთ ეს ამა, სულ მოდიოდენ, ცეკუობდენ, სოფლებიდან, ამებიდან, გავაბევრეთ, მიდის იშთა, ჰა, იმათით მიდიან, აკეთებენ. აქ გამოარჩენენ ერთსა, დააყენებენ თაუდიდსა, აქა, აქაური შენ ხარ თაუდიდი, მიჰყაუნენ იმ ფრათ. მას რუმე აცოცხლებენ, ის მიხარია რომე, წეტიდეს და ზოლი თუ არ ალი, გონჯიც არ ალი. აქ ოცი-ოზდაათი სკოლა არის, ბოშნაკებია, არნაუტია, ამა ჩუნენ ტერცერთი ტერ გამოგუიდგება.

ქართული ხალხი ბეჭრი არიან აქ, ბეჭრია ინეგოლში, ბურსაში. დღეს საქართულოზე ბეჭრი ვართ აქა - თურქეთში.

ცეკუა ახლა ჩუნენ კონსამას იტუიან, პირტელში ცეკვობაზე, იმის გადაბრუნებულად არი, ამა ჩუნენი ბიჭები იმას არ იჯებიან, რომ კონსამა იცეკუებს ასე, იმას მემრე ცეკუას ტიტუთ ჩუნენ, ასე ცქტიტ-ცქტიტა საქმობენ, რომ გადაბრუნებულია ეს. უნდა იყოს ისა, ის ძოლი კაია.

რაზე უკრავდით-მი? ახლა აკორდიონები არი, დიდტანი გარმონები, ახლა ისინი აქტა, აგზე დუშლები, იმას უკრენ. იმ ერთის გტაქ, ორნიტე თერეფი პაწაწუნ ემეებია ფულეებისეუ, იმათით უკრატ, იმას მუზიკას ტამბობთ ჩუნენ იმას, თქუნენ გარმონ ებნებიან. დუშლები, დუშლებსაც უკრენ აქ ბიჭები არიან ახლა ლამაზად. პირტელში იმათითაც დუუკარი მე, ჰემ ვისწატლე, ჰემ ტაცეკუტე, იმას მემრე ბიჭებმა, ახალემა უმფო ლამაზად დეისწატლეს, უმფო ლამაზად გააკეთეს, აკორდიონით იცეკუებენ ახლა, აკორდიონით იცეკუებენ ახლა სულ, ევეთ, ემ პაწა მუზიკებით ტერ იჯებიან, ამა მე იმ მუზიკას ტუკრატ.

სხვაი: უბერტენ და იმას უკრე, ჭიბონი, ჩუნენბურები ჭიბონ ეტყუიან იმას. იმა ხიდან გატაკებდით ჩუნენ აქა, ასკილ უმახით, ასკილი იცით? იმადან გატაკებდით ჩუნენ იმას, შიადან იმას რბილი აქ, იმას გატასუფდებდით, წამოტაცტემდინ მის ემეს, ზედან დუჭერდით, იმით დუუკრეტდით, მემრე იშთე დიდტანები გააკეთეს, დიდტანები, იმა გაასიტებენ, ახლა ისიც იციან ამათში არი დიდტან. იქიდან მოსულები იყუნენ, ორ წელიწადის წინ იყუნენ, ჩემთან დარჩენ, აქ სკოლაშიც დუუტია იმ ბიჭმა, სხტანებსაც მისცა, მას ქონდა იმას, ის სხტა რაცხეებსაც უკრატს, ემეები აქ, სახელები მამიწყდება იმათი, ემეები აქს ასე, ქონდა იმას ბეჭრი რამ ქონდა, აქ ღამე გააკეთესია, მეთქი ვთქვი, იმ ღამეზე აქ მოუდენ, აქა ერთად ერთპირად ქნეს. იქიდან მოუტლენ მცეკუებლებმა, ოცი-ოზდაათი მოცეკუატე მეიყუნეს იმათით ერთად, იმათ უკრეტდა.

ბაღტებიც უკრატენ ეხლაც, გაასიებენ ემე ეს, უბერტენ, უბერტენ, უკრატენ, ხორუმ იმა დოუკრიან, ცეკუობენ ლამაზად. ორ სამას ტამბოთ, თითო ერთი კაცისა - იცეკუებს, ხუთი-ექუსი ერთ პირას იცეკუებენ, იჯებიან, იმა ისე აგნებენ. სხვა რამე არ ალი, რაცხა მოთალე ისენია ჩვენზე. ფანდურ, სალამონი, თლიან ახლა ბიჭები, ახლ დეიწყებენ იმი დათლას, არ იცია, არატინ არ იცის ახლა იმის

დაკურა, მემრე და მემრე დაიწყებენ. ჩტენ რაფერ უართ, აქ მოსტლამდინ გატაკეთეთ იშთა, არ ვიცით ჰალა რამდენ უიცოცხლატო, ახლოს მოტკდებით თუ შორეს, არ უიცით იშთე.

სიმღერები დოდოფლის სიმღერები გტქონდა, დაჟდომილი სიმღერები ქონდენ, ახლანდელი ჩტენ ბიჭებ არ აქტან ახალებს, დაამიწყდენ ძტელები, ძტელი ლამაზად იქმოდენ. სოფლებში რომ უტყატი დაჟდებოდენ, მეიყრებოდენ, სამი აგზე, სამი იგზე, ოთხი იგზე, აქედან დეიწყობს ერთი, მულექსატს და მუბანებენ: ჰო, ჰო, ჰო... ისინი იმღერებდენ ხოშრად, ესენი გააწმიდებდენ, აქთები უმფო სხტა ხმას გამოიღებდენ. ჩემ ბაღვობაში ამას იჯებოდენ, ესენი კარქა მახსოტს, მაშინ იქიდან გამოსულოი ხალხია და ცოცხალი იყტენ ჩემ ბაღტობაში.

ბათაღლი

79. ჩვენი სოფლის ძველი სახელი

ჩტენი ძტელი სახელი ბათაღლი დარქმეტლია სოფელის გასხნამდინ. ჩტენს ქტეიდან თურქი სოფელია, ჩტენს სოფელში არა და ტყის გზა არი, მაღალი ზეიდან ტყეში ეტლენ, იქიდან იარებენ, ბათაღი ყოფილა ერთი ეტლიხან, მანდები გტშტიან, იქ გუუდენიან მეიგრიანო, ჩტენ საჭმელი ტქამთ რაცხაო. ჯამუში ემეში გაქცეულა - ბათაღში, შესულა იქ, ჯამუში არ გამოდის, ცხელა, რაცხა გამოუხობტებიან და ის იქნა. იმას მემრე სოფლებმა გეეწყო - მურედ-ქოდ, ახლა მურედ-ქოდ აწიეს და გახდა ჩაილიჯა. ჩაილიჯა ჩტენი სოფელია ახლა.

ჩვენი სოფლის ტყიებშიც აბანი ღორია, დათტია, გელია, რა ტიცი. მაილაში ატდიოთოთ, ნადირ, ირემებზე ეტდიოდით, კურდღელი ბრეტლია. არწიტები იყტენ, აბა არ ალი. ი ბაღტსაც წეიყტანს, კურდღლი ბაღტსა ძერა, ძერა, დიდტანი ძერა არიან. ძერა არი, მიმინოა, ონრა ისინი ქათმებ აწეტენ, დიდი კართალი ბაღტ აწეტს, კურდღელ აწეტს, ჰაკტებს მოდებს ასე, ისე აწეტს, ფეხებზე აქტს ჰაკტები.

სიმიინდი, პური, ქერი სუ ყტელაფერ ტთესიდით. მანგალით მოტქრიდით, ბოლო ხან ქოსად, თირფანი ანე, ჰალებ მოტთიბებდით ანე თირფანით, ბოლო ხან მაქინები გამოტდა, ხარებით შეტლექეტდით, ემა ოუპნეტდით, კაკალ გამეტლედით, ბზე ცალკე. ბზე ცალკე ჩატყრიდი საქონლისტტინ ყიშლულ, კაკალსაც ამბარში ჩატყრიდით. დავმაღევდით - უკუღმართმა არ აგვართვასო.

ჯაბად ამოტდოდა, მეამური, დაჟდებოდა. სუ პიტელად მოიარდა, ყანებს მეიარდა, რა ალი, სათესი რა ალი აქ? სიმიინდია, პურია, ქერია, ძულაფია, ანმადგმ-მე, იმათ დეარდა. ეს წონა უნა იგტითატო ჩტენო სუ ყტელა ნათესიდან. ღმერთა თუ მეიცა - იქნება, თუ არა - არაფერი არც შენ, არც მე. ასე აღარ იქნება ბოლო ხან, დაჟდებოდა იქა, ხარმაწამალი კალო მოვჭირხნოთ, მოტყრიფოთ-ა, გამეიღებდენ იმას, ჩამოდებდენ ამდონი წონას, თუ ნაკლები იქნა? ტთატო უნა ის. პაწად ღარჭები გყატა-ა, ახლა სოფელშირაცხა მოსულია,

მონატალია, იმა აწონიდენ, დააყრიდენ, დააყრიდენ, შამოიტანდენ, იქაც წონა და აქაც წონიდენ, ერთი წონა ნაკლები მოუტდა.

ეს რაღაცაო, ჯუალმა გეიხრიტა, გაჩეჩდა, რაცხა დეემართა. ნაცნობი აქ ბაქალი ყოფილა, ნაცნობი, ჯაუთაგობენ დახა-დახადა, აათაო-და, ჭო სოფლიდან ჩამოსული ეს ერთი იყო, არაო და ი ჯაუთაგში, კინწლამი შეხდა, რა ალი? ასე ასე ერთ იმა მაკლიაო, თესლებს არ ღებულობსო, ანნადმე. მოაბრუნე არაბადო, არაბად მოაბრუნა, ზედ მაღაზაში ამოიყუანა, დადექ ახლა, ჯუალ წუუსხი პირივო - წუუსხა პირი. წუუტდა იქიდან, ორი კეკლი კუმი, მიწა, მიწა ასწია, აქზე ჩაყარა შიგნით, წუუკოქე ახლა ჯუალსაო, ააბრუნა-დააბრუნა, უურია შიგან, ჩეიტანე და აწონოს ახლაო.

ძტელები მოთლიდენ: გათხრის თტედა, შუა თტედა, დაგების თტედა, გასული... თებერტალი არი, ჭო. მარტი, აპრილი არი, სესხები არი, მაისი არი. რთტელზე უნა მოგცეო იტყუის მოგცე წაბლი, პური, კაკალი, ჩტენ თურტულა სომბარ ტებნებით იშთე რთტელზე. რთტელი ზაფხულის მოთატებაზე მოდის, ზამთარს მოახლოტდება, ისეა, ბეური დაგტატეწყდა ჩტენ. მე ბიბიადან გაგონილი მაქტს ბეური, ახლა აღარ იტყუიან. შაფათი, ორშაფათი, სამშაფათი, ოთხშაფათი, ხუთშაფათი - აგი ბიბიადან ტიცოდი, ახლა მარტო პარასკეუ დეუწატლე.

ჩაილიჯა

80. ძველებური რაცხიები

ძტელად აქ, ძტელებიდან, იქიდან წამოსული, ქორწილი გელინ უნა მეიყუანონ-და, დედოფალის მაშინდა აქედან წამოტდოდენ, ახლა წასლა არა ალი აქ, ახლა სალონ ვარ, სალონში სალონიდან ფულს წეილებს. მაყარი მოტდოდა დედოფალთან ერთად, ღამედ დარჩებოდენ, გეითენებდენ, შუალამაზე მაშულ მოინდომებდენ, მასლული არი დემე თქვენში? ხეუსი, ღამის ხეუსი, ანნადმე. დილაზე გათენდებოდა, ყატალთი, დილის ხეუსი, ხეუს მემრე - საჭმელი. კეცი არი ასე, ჭად გამოაცხოზ, მიაშხოზენ ასე, გაფახლია, კეცზე იმას ზეიდანაც დაახურებენ, იმა ქტეიდანაც კეცი იქნებოდა. იშთე, დააყრიდენ ზედან ნაგუზლებს ცეცხლიდან, აცხოზდენ იშთე.

მეიღრუბლება ცაში, ნისლი მოტდოდა იმა წტიმას მეიყუანდა, ამინდი მოშლილიაო, ჩტენებურა ისე იტყოდენ დიდტუანები და ის გაგონილი გტაქ. პაწად წტიმა - ნამავს, ნამი, ნამავს. ნელა ნამატს, გაბეურდება პაწად ხანი და წტიმა დეიწყობსო, ის ნამტა იტყოდენ ასე პაწ-პაწა, ცოტ-ცოტას, მერე გაბეურდება ხოშრად წტიმსო, დიდტუან-დიდტუან იქნების ხოშრად წტიმს. ქარიშხალი თაბი, პაწად ქარი მოიქრის ჰემ, წტიმას ფრინატს ასე. გაღმიდან რომ შეტხედე იშთა ყანებია, აქედან უყურებ - წტიმა მოდის ეგერ ე, ხოშრად წტიმს, სუფთად წტიმს. გაყინული ჩამოცტეიტდება - ხოშკაკალაა.

ჩაილიჯა

ქალაქები: ინეგოლი და ბურსა

81. ესე რა სოი რამია?

- რა არის ეს, ესე რასოდ რამია?
- ტყემალი! თქვენთან არ არის ესენი?
- კი, კი... ცოტა სხვა ფერია,
- იქნება, თაბი... იქნება თაბი,ია ოდა გუზალ... პური მოვიტანო და, ყავე იაფაჯაზ, ყავე...
- კიდო მოვალთ ჩვენ!
- კიდო მოალთია და არ ვიქნებით... ხვალ არ ვარ მესელა ქვეით მივალ ყასაბაში. ხვალ იქ ვარ...
- თქვენ რა გქვიათ სახელი?
- ასიე
- რა გვარი ხართ, სოიადი?
- ბერქ
- გურჯული გვარი?
- გურჯული არაი...
- რა ოღლები ხართ თქვენ?
- ააა... მე ისინი იჩ არ ვისი, ანამ მოიდეს ის გეტყვის.... ანეე!
- დილაზე აგზე კავალტი ვჭამეთ, სადილი... კიბეზე რაჰალებზე ამოდის, მითხრა რომ ერთი კიდე არნა მოიდუ. მეთქი ამოხვალ, ამოხვალ...
- რა იცი შენ ვინები ხართო, რა გითხრეს?
- ჩვენ სარიოღლები, გურჯისტან...ჩვენი დედიები სულ იქიდან მოსული.
- ბენ ელიუჩ.
- ეს რამდენია?
- აა ავიცი....ათამდე დათლა ვიცი. ხუთი ერთი სამი...
- ეს როგორ გააკეთე?
- ეს ხაპით კეთდება. კვერცხი, ფქვილი იშთე... ბუთუნ ბაჰარათები. ნანე, ბაჰარათ, ხახვი. ერთი ხახვი, ერთი კარტოფი ჩავარაგდე ეგზე ქინძი მაქ, ეეე... ჭამეთ, მოწყვიტეთ. ასწიეთ ვალა...იგზეა.
- ახლა მასწავლე ამის გაკეთება:
- ერთი ხაპი დავრანდე, ონდან სონრა ერთი ხმელი ხახვი დავრანდე, ერთი ყარტოფი, პაწაი ყარტოფი არ ვურევდი ამა დღეს ვურიე... ონან სონრა სიმინდი ფქვილი, პური ფქვილი, სამი კვერცხი, ონდან სორა კარა ბიბერ, ქირმიზი ბიბერ... ესენი რა არი?რაფერ უნდა ვუთხრა არ ვიცი... აჯი ბიბერ, ფულ ბიბერ... იი გუურიონა კოვზით, ხელით... თავაში იაღს ჩავასხათ პაწას, კოვზით ჩავდობ ამათ. კოვზით ჩავდობ, გავასწორებ, კიზარიორსა ალიორუმ...

- ქიზარინჯა რა არის?
 - გაყირმიზდება. კოვზით ჩავდებ თავაში. პაწაი ჩაასხამ ჩვეირი გაყირმიზებ, ჭამ. ...ვერ ვხდომილობ ია. პურის ცომისავით არი. ცომისავით არი. სიმინდი ფქვილი, პური ფქვილი კვერცხი რომ ურევია ის ცომისავით ხდება. თამამ?!
მერე კოვზით დადებ, გაასწორებ, გადააბრუნებ მემრე ქიზარიო იშთე. ესე გაყირმიზდა, ასწიე, ჭამე. გაყირმიზდა, გაწითელდა... ჰო. შეიწვას უნდა... შეიწვა მემრე, პაწაი დემიწვა მემრე. პაწაი დაპრაწვა.
მეზობლები მყავდა დილაზე...
 - ეს რა არის?
 - ტყემალი. ტანი (მთლიანად).ფურცელი. ყურწი... შით რა არი? ბურკა. ბურკები არ შეჭამოთია ვიტყვითია. გარეთ- ტყავი... რა ვქნა, რასხა ვიცი, ვამბობ. თქვენ დაჯექით. ყავენა გიგიკეთოთნა...
ამჯამინ ქარისი ვარ იადა არა არა ა მინდა, შენ არ გინდა, მე მინდაო...
- ინეგოლი*

82. მაკასი და ხასანასი ხებრობად

- შენ გურჯებიდან ხარ თუ? სოფელიდან ხარ და გარეთ ხარ...
 - ახლა ინეგოლში ვცხოვრობ, ხანდახანდა სოფელში ვარ.
 - ჩვენ იქ - გურჯისტანში ბევრი გვაქვს აკრებალარი... მე მგონია ჩვენებურა არვისით... ჩვენი გვარი - სარი. სარიოლლები ვართ ჩუენ. სარიოლლები იქ ბევრი არიან., გურჯისტან, ბათომში. გამოდიან აქა... ჩვენი იშთე ორი ძმა მოსულა. ორი იქ დარჩენილა ზამანინდა.ჩვენ გვიძახიან სულ იქდა, არ მივალთ. წევდეთ ერთიო ამა მე დავბერდი. აქ ვართ, ზამთარში წევალთ ყესაბაში, ზაფხულში აქ ვართ. ბაღვები იქ არიან. იშთე ასეა. მოგწონდა აქაურობა, კაია? სუყველაფერი მოა აქ: ლობიაი, ფოთათესი, კიტრი, სუყველაი, ჰერშიე ვიჯებით. თურქჩესი ვურევთ. ყველამფერი მოდის. შიირ , შელოსვები... სუყველაფერი ვისოდი ამა ახლა ბირაზ ცოტა ავად ვარ, რათ გინდა?
 - კარი რატომ არ დუზარით?
 - რუია ვნახე წუხელი, მომკვდარები ვნახენი, აგზე მოედი და უთხარი აგზე მისაფირები უნდა მოიდნენ და ისე იცოდენ დედემ. თქვენ მოხვედით იშთე.
ღმერთმა დაგანახვია სიზმარში... ახლა, შენ ლაპარიკობ ძალიან ჩქარა და მე ვერ ვხდომილობ...
- ინეგოლი*

83. ქორწილი - დუგუნი და საჭმელები

მე ასქერში ვიყავი, მექთუფი დიმიწერეს რომ, ზათენ ვცნობილობდი, აქეურია, გითხოუთოთ უნაო, თუ მოგცეს ვითხოვოთ მეთქი. ანამ, ბაბომ თქვა, მეც მინდოდა, ამა არ მომცემენ-მეთქი, იმიზა კიდე არ ვამბობდი. ანამ, ბაბამ, ერთიც მოზოზელი იყო, მე ასქერში ვიყავი, მერე იზინზე მიუელი, მუუცემიან, ნიშანი იქნა, ბეჭედი წამუცემიან.

წავედი ასქერში. მერე ასქერიდან მეტელ, ოთხ თუეს, ხუთ თუეს უკან ქორწილი ვქენი. მაყარი იყო, ბევრი იყო ჩემი ქორწილი, მე ამ სახლის ერთი ბაღტი ვიყავ, ჩემი თავი უყვარდენ, ყველა კაი მოუდენ. ჩემ ქორწილზე მოზიკი არ იყო, დაულ-ზურნა იყო. სამობდენ, ღერობა არ იყო. ღერვა არ იყო, დუუკრენ, ისამებდენ.

რა საქმელები გააკეთებდენ-მა?

მაღახთო - მაღახთოს ეშვილ ლობიადანაც ვაკეთებთ, კაკალ ლობიადანაც ვაკეთებთ. ხმელი, გაახმობენ. ახლა ნედლი ლობიად არი-მა, იმა აასხმენ, გაახმობენ ეშვილა, მემრე ზამთარში გააკეთებენ. იქშიც კიდო ქინძი, კიდო ჟავე, კარჭალი, ზოგი კაკალი ჩვენ კარჭალი ვეტყვით. ნიგოზი ისიც კარჭალია, ჰაირიელები ნიგოზ იტყვიან. ეს გურჯი საქმელია. აქ იქმან.

ფხალობი: ბარბუნია ლობიას ასე პაწაღს მოუხარშავთ, იმას წვენ გუდუწულით. პილლანდელ წვენ გადავაქცევთ, მემრე თექრარ დავდაგმთ აიგაზზე, მეიხარშვის, მემრე ფხალ ჩავაყრიტ შიგან, ისაც მეიხარშვის, იმას უკან კაკალ ჩავჰყრიტ. რომ ჩამეველებთ მაშინაც ნიორ და ქინძ ჩავაჰყრიტ. პაწ-პაწას დანით ზედ ფიცარზე, წრილაღ დავშქრი, ჩავჰყრი. ისე მოთავდება. კიდე საზამთროთ იოხას გევლებთ, სირონ მოვშქრიტ, მაკარინას მოვშქრიტ, მაკარინას ვეტყვით ჩტენ და ერიშტას ეუბნებიან თურქა.

მაკარინა: ხამურ მოვზელთ, კვერცხიან ხამურ, იმა გევლებთ გავაშრობთ, მემრე დავშქრიტ ასე წრილაღ. იმა მემრე წყალში მოვხარშავთ. დავაყრიტ დეთერე იაღ კარჭალ, შჰამ.

სირონი: სირონსაც ასე დიდვან დავშქრიტ, ფურუნში გავახმობთ, მემრე ზედან მაწონ დავასხაჲ, დავალბობთ, ფურუნში შივაგდებთ, მაწონ დავასხამთ, მაწონის ზეიდან თერი იაღ დავასხამთ, ისაც ისე იჰმება.

მჭადი: საცერში გავსცრიტ ფქვილ, შიგან საცერში რჩება ზეიდან იმა გადავჰყრიტ, საქონელ დუუყრიტ ხოშორ. საქონელ ბზეს ვუყრიტმა, ბზეზე ზედან დუუყრიტ ხოშორ. ნარცხში ნარჩენა საქმელებით ვაკეთებთ, იქშიც ურევენ სიმინდი ფქვილ და...

სუფთას ჭად გავაკეთებთ. ჭად მოუზელთ, პილლაღ კეცები იყო, მიწადან კეცი იყო, ცეცხლს დავანთობდით იმას მივაყუდებდით ზედა, გაცხელდებოდა, მემრე ზედან წინწკალ დავაყრიდით, ისე გამოცხვებოდა. ახლა ჩავყრიტ, გობში წყალ დავასხამ, პაწას სოდას ჩავყრი, მარილი, ისე მოვზელთ, იაღი თუ გაქ, იაღ ჩააგდობ კაი იქნება, ყაიმაღი. ყაიმაღიანი ჭადი დაჰა გემრიელია. თეფში ჩავდობთ, ფურუნებში ვაცხობთ.

ძის რაცხიები: ძიდან ყველ ვაკეთებ, თუ ძემ ეიჭრა ფუნჩხას ვაკეთებ. ძე ეიჭრებადა ადულებიხან, იმა ჩავწურავთ ფუნჩხად გახდება. ყველი არ კეთება.

ძე დააყენებ, შიგან პაწას შრატ ჩაასხამ, მაღა(ღ)ზე მოდის. ცეცხლზე დადგამ ის მემრე თოკივით ასე გაგძელდება, გააგძელებ გააგძელებ მემრე დაახვევენ გაკეთდება გურჯული ყველი. შიგან შრატი რჩება. ზოგი კიდო თექრარ ადულებს, ჩოროთანი კეთდება, ზოგიც აქცევს.

ძეს ავადულებთ, მაიაღს მივცემთ, დავახურებთ, შედგება, გახდება მაწონი. ძენა აადულო, ისნდა გააგრილო, შიგან თექრარ მაწონი უნა ჩაასხა, ყაფალი დაახურო, ზეიდან უნა დაახურო სოფრაბეზი, სოფრაბეზში უნა შეახვიო, ალთი საათ იქ უნა იყოს, ექუს საათ. იმას უკან უნა ახადო, შედგება.

ჭინჭრიხას ფუნჩხადთ ვაკეთებთ, თერიდალ დსწუაჲ, იმ ფუნჩხასაც ჩაჰყრი შიგან, ცეცხლზე პაწას მუურუჲ, გახდება ჭინჭრიხა, ქაჭალთიზე, ჩაიდან იჭმება.

დაგრეხილი ყველი / გურჯული ყველი. ძე მოწველი-მა, ერთ დღეს დააყენებ, მემრე შრატ დაასხამ, მაია გელიორ, დადგამ ცეცხლზე, ჩაჯდება ძირში, იმის წვენ ამეილებ სხუა თენჯერეში, შიან ყველი რჩება, მემრე გააგძელებ, გააგძელებ თოკივით დაგრებ, დანწნი. ეს იქნება დანწნილი ყველი, რაფრაც რომ იგზე თქვენშია, აქაც იმფრად ვიქთ, ანნეებიდან, ანნეების ანნეებიდან, იმათ კიძო ანნეებიდან რაფრაც რომ დევსწავლეთ, იმფრად ვიქთა.

მეგნებია დუგუნზე საჭმელობა.

ინეგოლი

84. გარეთის საქმე

მიწას მოვჰთხრით პილლაჲ, ძერ გუუკეთებთ, ჩავჰყრით ლობიას, დავახურებთ ზედა. ამჲა, გაუბარაჲ, მემრე ხაშარ დუუსობთ, ხეს ხაშარი. მორწყონა, წყალი უნდა დუუსხა, რომ გეიზდეს. ხაშარზე ადის, ეხვევა. კაკალი თუნა ქნა, გაახმო ზედა, მემრე მოკრიფო, გამეილო ფუჩქიდან, ყაბული. ყაბულ გასხნი გამოჩიხდება. ერთ დღესაც ზეში გუუფენ, გაშრება ეყოფა. ნედლი თუ გინდა იეშილინა მოკრიფო.

პილლაჲ ხარებით მოხნებდენ, მემრე თრაქთორი გამეჲდა, თრაქთორით ხნენ. მოხნენ გაზაფხულზე, ნისაანზე, დავთესავთ, ეილულში სიმინდს ემოჲა, იმას მოჰკრეფენ მემრე ყანიდან. მემრე მეიტან მოფშნი, დეირმანში, წისქვილში დააფქვევიებ გახდება ფქვილი. ფურცლები აქ, სიმინდი კოტუმ ვეტყვით, კოტუმ მისცემს იმის ეშვილი იჭმება; ნედლი სიმინდი ვხარშავთ, ცეცხლზე ვხრაკაჲთ ვჰშჰამთ. ჰყინტლ ვეტყვით. კარქა ზედან მოჲდა, გახმა იმა მემრე მოვჰტებთ, ძირში დავჰყრით მემრე მოვჰკრეფთ შინ მევტანთ. იმა გარეთან ფუჩქი აქ, იმა გაჲარჩევთ, დავჰყრით, გახმება მემრე მოვფშნით ხელით. სიმინდი კაკალი, შიან კობერაჲ რჩება. ფქვილ ვაკეთებთ. ყანაში ჩალა დარჩა, საქონელი გყავს, ზეიდან მოსჭრი იეშილე, გაახმოზ ყანაში, მეიტან ზამთარში საქონელი ჰშჰამს. ცალკე საბძელში დავჰყრიდით საქონელისთვინ.

წისქვილი წყალით იყო, წყალი აბრუნებდა. წისქვილის ქვებ წყალი აბრუნებდა. ქვა ბრუნევდა სიმინდი იფშვნებოდა, ფქვილი ხდებოდა. დიდვანია წისქვილი ქტები. ზეიდან მოჰქედილი ფიცრიდან იელი აქ, იქში ჩაჰყრი (სიმინდს), იქიდან ნელ-ნელა ნელ-ნელა ქტებში ჩადიოდა. ნელ-ნელაჲ ჩიხდება. ფქვილ ჯტალში ჩაჰყრიდენ, წისქვილიდან შინ მეიტანდენ.

ინეგოლი

85. ქალამანი გააკეთო-ნა

გადაარჩეუ ტყაუ, გახმება, ამოშუპაუ იმასა. რაც გინდა ის იყო, ამა დომბასი სქელი იქნებოდა უფრო, სუ ყუელასი იქნება. ტყაუი რაც უნდა იმიდან იქნება. იმა დაალბოზენ, ამოხუპვენ ასე, მოხუპული ცხვირისა შეკერვენ კანაფის ძაფითა, იმ თოკსა სანთელში გუურევენ რომა არ დალპეს, წყალმა შინა არ შემევიდეს, სანთელი იმა დეიკავებს გახვრეტილ იარებზე ტყაუში წყალ არ გუუშვებსო, სანთელში ამოსვამდენ, დეეკიდებოდა, სანთელი გარედან მიეზმებოდა, იმითი ამოკერაუ იმისი, კანაფის ძაფით. მარტო ტყაუით, ამოშუპული, გუტბნები, ასე იმას ამოღობუენ, ცხვირი ასე ამოხუპვილი, ამოკერილი, ამოკერული.

ახლა, ძიაგ, აქ ყასაზაში ვჟდივარ, ჰადაა ქალამანი, რაისი ქალამანი? გევალ იგზე, იმ ემეში ვიყიდი ფოთინსა, რაფერიც რომ მომსურდება.

ინეგოლი

86. ქართული ახლა ვიცი

ესე ინეგოლის ქალაქია. აქა ქართველები ბევრი ვართ. ქალაქში არიან თურქები - თაბი, ბოშნალები, არნავუთები... ჩერქეზიც იქნება, აზაზაც ამა, ჩვენსაეფ ბევრი არაა და ბევრი - იმფო დიდი რაოდენობისა, ისნები... ისინი არ იქნებიან. ახლა, ჩვენ აგზე ერთი კი არა, ორი დერნელი გვაქვა: ერთი კაჭკას დერნელია და სხუაიც - შავშათ დერნელი ის შავშათლებიც ქართველებია - გურჯებია, ამა მუჰაჯირი არ არიან. იმათმა ომდა ათი წლის უკან მოვდეს, შავშათიდან მოვდეს და აქ დაჟდეს - მათი მაჰალლე გააკეთეს ქი, არიან ახლა აქა და საქმობენ. ლაპარიკი გურჯული აქვან, ამა სხუანაირია ისი - როცხა რომ დეილაპარიკვენ, ჩემ გონში არ მოდის, ვერ ვიგნეფ. ვეტყვი: ეს რა სიტყვაა? რატომ ამ სიტყვას არ იტყვიან? ჩვენ ამფრათ ვიცითო, ჯოღაზ მომცემენ.

მე ხასანაჲ მქვია. მამაი გურჯი იყო, დედაც გურჯია. გურჯი სულალე ჩემი იყო აქა - ხაილოლლი, იქა რა იყო, არ ვიცი. მამამ (ჩვენ ბაბოს ვეტყვით, ამა ახლა, კარგად რომ გაგაგნებო, იმსოი ვიტყვი) და ბექიმ, არ იცოდა, იშთე. ხაილოლლი ვართო, - იტყოდა. მემრენ აქ, სოჲადის იგი რომ გამოვდა, დავიწერეთ გაურსოჲ - ქართველის ჯინსივო. ისე მოკლე ვქენით. მამაჩემისა კუთხემ ის დაიწერა, დედაჩემისა კუთხემ დაიწერა ქი „ოზბულუთ“. რატომ დაიწერა ესა, აზა რა გითხრა? ასე მოწონდა იმათ, როცა რომ იგი გამოვდა და ასე იქნა.

ინეგოლში ქართული ენის სასწავლი კურსები რომ გეიხსნა, მე პირველი მიველი იქა. ჩემი დედაენა მინდოდა მესწავლა. ადრე მქონდა ერთი ძველი წიგნი, სტამბოლში გამოღებული (თუ რაფრა იტყვით თქვენ - ჰო, გამოცემული). იქ იყო ქართული ანბანი, ალჷაზე, დაწერილი. ვათვალღვრებდი იმასა, ბაღვობაში. ლათინჯე არ იყო - ესკი ძაზი იყო და გურჯუჯე, სხუაი რამ არ იყო. მამა იკითხვიდა ესკიჯე, მე ლათინჯეს იქით არ ვიცოდი. ვკითხავდი: იგირიქ რა წერია? გურჯი ალჷაზე წერიაო, ძავრუმ! - მეტყოდა, გეიცინებდა.

იმიდან გონში ჩამჩა გურჯუჯე და, გეიხსნა რომ ი კურსები, მიველი. მაშინ სინორი ღია არ იყო. რუსიედამ აქ ინსნი ჩამოსლა ძასალი იყო... გეიგნე? საქართველო მისთვინა არ იყო იმ ზამანზე, რუსისა იყო. იმიდან, აქ ვერ ჩამოვდოდა, თურქეთში ვერ მოვდოდა

იქაური კაცი. ე-და, ჩვენი მუჰაჯირი იყო, აჰმეთი, მელაშვილებისა - ის გვასწავლიდა, ის გვაკითხებდა. იმის მემრე ეჰეეი, ეფეიჯე სენელერ გითთი!

ქართული ხომ ვისწავლე, ახლა ვიცი.

ინეგოლი

87. რაც შენ რომ გინდა, გამკითხე

მე რესმიე მქვია, ყარახასანოღლი ვარ. ინეგოლ ვზივარ. აქა ჩემი კაცი იჟდა, მეც იგირიქ - ჰილმიეს ვიჯექი. იქ დაბადული ვარ - ბაბოი გურჯია, ბაბოის კუთხეც ჰეფთენ ისე გურჯია. ჩემი ნენეის ნენე გურჯია, ბაბოიც - ბოშნალია, ამა იგი ადრე მომკტარა და ჩემი ნენეი ჰილმიეს წამუყვანიან, იქ გუზუდიან. ბიჭი ყოფილიყოდეს - დაჰტიებდენ, არ გამუატანდენ. გოგო იყო ისა და გამუატანეს, წამეიყუანა დიდმა ნენემ. მერე იქავე, ჰილმიეს გეეთხუა და ისე დევზადევ იქა მეც.

მე ახლა, მასწავლებელი ვარ, ბაღვებსა ოხულში ინგილიზ დილის... ინგლისური ენას ვასწავლი. ანქარადა, ჰაჯეთთეფე უნივერსიტეტისიში ვისწავლე, კარგა ვისწავლე და დარჩივო, - მითხრენ. არ დავჩი - ანქარადა ვერ გავჩერდი, წამუელი. ჩემი კაცი იყო აქა, სოზი მიცემული ხქონდენ. ჩამოველი, დუგუნი ვქენით. მემრენ, დევწყევი საქმოზა ისე ოხულში, მასწავლებელი გავხთი.

ინეგოლში რომ ქართული ენის საკითხავი კურსები გახსნენ, იქ მეც მიველი და ე ჩემი კაციც მომჰყუა: ოქი ჩემი ცოლი გურჯია, მეც ვიცოდე უნდა გურჯულივო. მოვდა, ამა ვერ ისწავლა - ეგმატუნა, ეგმატუნა, გეეშუა. არაა მაღ დამსწავლელი, ყველას არ ეკითხვება იმფრათ დილი.

ახლა რაფერ ვართ? ორი გოგომ მყავან, ორიც - ბიჭი. გოგოი ერთი გათხოვილია იქ - ისტამბულ, ერთი გათხოვილია აქით - ბურსას. ბიჭსა ერთს ხყავა ქალი, მეორეს - არა. ქართული, რაც ვასწავლე, იმდონი იციან, ბევრი არ იციან. გელინი ჩემი - ქართუელია, ენიშთეებიც - ქართველებია. იმათ ღარჭები არ ხყავან. ეყოლებიან - დაასწავლონ უნდა ქართული, მე რაღა ვიცი? მე ქი ვასწავლე, ახლა და იმათ ასწავლონ.

სხუა, რაც შენ რომ გინდა, გამკითხე და გითხრა. ოო, ჰიდან მოვდა ჩემი დედემ აქა და, აქარადან, ქედადან. ეს ვიცი. მეტი დიდზე - არ ვიცი. ო, აქარელი ვარ. თურქული სოფადი ჩემი - დემირქან!

ინეგოლი

88. ძროხის შვილს ხობო ვეტყვი

ძროხის შვილს ხობო ვეტყვი. ორნივესას ხობო ეტყოდა ნენე, მე რა ვიცი... ძროხა გახდება დუგე, ოშოვს მაშინ ძროხაა. წველაჲ ის ძროხაა, მოზვერი, პაწოზაში ხობო. ხობო ეყოლება მაშინ, ნენემ ახალად იშოვდა მაშინ თიბილი ნაცხი უქდა, თიბილი. თიბილ-თიბილი სჟასოდა, სიმინდი ფქვილის ქეფელი, თიბილი ნაცხი მთართჟაჟდა. საჭმელი ხან, ბელქი სხჟაებმა ბირ ჰაფთალული ჰამვენ ამა მე კიიქი უთაველი ძროხის მე არ შეჟჟამ, ზე იოღურთი ზე მე. კიიქი უთაველი¹⁹, იანი ბირ აი, ბირ უჩ კაი არ შევჟამ.

¹⁹ 40 დღეო, გვიხსნიან იქაურები

სხენი ეტყვიან, ყვითელი იქნება, იმის უკან ნელ-ნელა ხუთ-ექსი დღე ხობოს მიცემენ, ახალი ხობო ჯანნილა იქნასტო, მასკან, თუთხმეტი დღეს უკან ისთედინ გიბი ჭამ, ო ხობომ შეჭამოსო.

ძროხამ იშოებს მაშინ ბუდე აგდებს, ის თუ ძროხამ ჭამა, ძროხამ ჭამს ის, მაშინ იმის მე არ იჭმება.

რადმ ჭამს იცი? მისი ხობოს იქიდან გამოსული აგდოსადა, ტყეში დაბანი დიელიმ ქი, ქოქუსუნდა არ მოუდეს, ხობო არ შემიჭამოსტო და იმისთინ კარქაუს. ძროხამ ხორცი არ ჭამს, ამა ის ჭამს. გელმა არ მოუდეს არ შემიჭამოს ხობოვო და კარქაუს.

ინეგოლი

89. ახალი წელიწადი

ახალი წელიწადი მოუდოდა მაშინ, მე ბევრი მილლეთთან არ წევდოდი, ემიჯეს ქალთან, ნენემ გოდა სიმინდი მომცემდა, დინემ, სიმინდი მომცემდენ, ხამ ფარა, ამა ბაღნებმა დედარდენ ახალი წელიწადიაო და ნენემ მიცემდა სიმინდი, ისთერ დააფქვიონ, ისთერ გაყიდონ. ახლა ჰიჩ ახალი წელიწადი ვინმემ არ იჯება, ახლა დუუსწავლიან ილ ბაში. სიღმერა არ იყო ქი მაშინ, ახალი წელიწადია და თამამ, ვიარებოდით, მე მეტი არ წევდოდი, შემცხვებოდა. ახალი წელიწადიადა, ემიჯეს ქალებთან დინესთან წევდოდი, ნენე მომცემდა: ახალი წელიწადი ვიკრეფთ ვეტყოდი მომცემდენ. იმათ ზნთენ მიხვალ მაშინ აგნებდენ, იცოდენ. ახლა ვინმემ არ იჯება. ახალი წელიწადი - ილ ბაშია.

ინეგოლი

90. ოჯალი და კეცი

დედამთილს ქონდა ოჯალი, ნენესაც ქონდა. ოჯალში ნენეს ის ექნებოდა, ჯაჭვი, დემირისა ასე კანჭალ, იქზე გუგუმი გამოკიდატდა, ქუმას კეცი წააყუდებდა. ბახირის გუგუმი, რაფერ გითხრა ახლა, გუგუმში ჭადი მოზელვისთინ დაკიდავდა, გუგუმში წყალი იყო. უწინ სობა იმდონი არ იყო რომენ ოჯალში გავთბებოდით. ილმაზას აქვა დიდი გუგუმი, ნენესი. კეცზე სიმინდი ჭადი, ენ წინ პური არ იყო რომენ. კეცი ვდგატდით, ნენემ დამაწავლა. იმითანა კეცი დადგატდა, თელი დუურიგებდა. მიწა, არ ალი ესე, წითელი აქზე კაფანზე ატწეუდით, ის ორი დღე ორი ღამე, თოხი იცი - მოთხრი, იმის ყუაჲ კუთხენ ნაყატდით. სამანი შააყრიდა ედთის ოჯალი ჭუარტლი ჩამოგვიდა, ჭუარტლი ჩააყრიდა, ის ორი დღე ორი ღამე იმტონი ნაყვაში ზნთენ მევღალებოდით. ის რომ ორი დღე ორი ღამე ნა დანაყო, ის კეცი თლად დატყდება. ასე კეცი, ასე დაუღსავენ გუალი იქდა ტალახი, მასკან ის შუაიდან ასე ამეიღებდა ტალახი. ედთკენ იქზე წყალი აქტა, ასე ედთი ყაფში, იქში ჩაყოფდა სტელი ხელით ქენარები მოაწურებდა, მოაწურებდა. ნენეიდან დუუსწავლე მე კეცი, ამა ჰიჩ არ დატდგი, ნენ მოკდა იმის უკან. მასკან ახლა კუზინაები გამოუტდა.

ლობიოს უწინ ქოთანში, ლობიას ქოთანი იყო ბაქირისა, დინეს ქონდა, მიწაიდანაც იყო ქოთანი, მიადგატდა. ედთი ოჯალზე ჰემ ჭადისთინ წყალი

დაკიდავდენ, ჰემ კეცი წყუდებდენ ქენარში ღიოროს, კეცის ქენარშიც ქოთანით ლობიო მიადგაუდენ. იმ ლობიამ იმ ქენარიდან იმფერი კაი იდულებდა ქი, იმ ქოთანის ლობია მეტი კაი იყო. დინეს აჩმაში წაუყვებოდით ლობიო და ჟავე ვჭამოთ დიე. ფხალი და მიწივამლად იყო უწინ, დინემ ჩადებდა, ნენემც ჩადებდა და. ნენემ ბოსტანში დარგაუდა მიწივამლად იმით ჟავე იჯებოდა. ფხალი გარეული ჟავე, ენ წინ ასე ბიბერები და ვაზარები არ იყო რომ; შენ თუ ქენი ბოსტანიდან გამეიყვამა რაცხა გამეიყვა ის ჭამ.

ქერემითის გაღმა თავამდი გაყვანილია ის, სახლი გაკეთებაში ოჯალი მიყავან. იქიდან ადის დუმანი. აქზე აანთობ ცეცხლი იმან მივა მაღლა. თუ თიბილია ღრომა, ჯერ არ დალენდება, გაცივდება მაშინ ნახშირია. კეცში ნენემ ის ჩადებდა, შქერის ფურცელი დააწყობდა, აქზე კაპანზე მუტუტეხავდი და ჩამუტუტანდი ნენეს, ცომი მოზილებდეს, სიმინდი ჭადი, იქში ჩადებდა ზეიდან საჯი დააბურებდა, ღორო დააყრიდა იმას. არ დაჭრიდა, დაჭრის კეციდან არ გამოუა მაშინ, ხელით მოაწურებდა, გამოცხებოდა. კეცი იქზე რომ წაყუდა შეშაზე, გაწითლდა კეცი, გადმეღებდა მაშად, ასე მაშა მექნებოდენ, მაშა გადმეღებდა, ახლა მაშა აქიდან წამოდვა კეც, უკანა სიანჩა დუუდებდა ქვეშ, კეცი დაბლა არ დაცესდიე. იქზე ქენარში კერა მექნებოდენ, კერა. კეცი დადებისთინ. იმ კერაზე კეცი დადებდა, ჩუენ შვიდი ბალანა ვიყავთ, იმ ჭადის ქნამდი დუუცდიდით ქაავალთის.

კოჭობი დინემ ქოთანს ეტყოდა. ქოთანი მაქ იდგა, დაბლა. მუუდებდენ და იმ ღოროზე კეცი რომ გადმოიღებდა ის დევამედერ, ლობია მწლე არ იხარშებდა. მასკან ისთერსენ საჯიალზე ქენარში ბითარაფთან საჯიალი დაადებდენ, საჭმელი დაადებდენ, ენ წინ ასე კუზინაები და აი გაზები არ მქონდენ რომ ჩვენ აი გაზი. ენ წინ არ იყო, ვინმეს არ ქონდა, თეელმა ოჯალში უაკეთებდით.

ინეგოლი

91. სამი ციცამ მყავს

სამი შვილი მყავს, სამნივე ციცამ არიან. რუა ბადიში მყავს. ბიჭი არ მყავს. ერთმა გეიქცა, არ მივეცით - გეიქცა. არ ვიცოდი, სხვა გინდა რო უნდოდენ იქნა მიგცე მეთქი, არაო მე იქით მინდაო, მეც რატო არ მითხარ მეთქი, ტყუილი რატო მითხარ მეთქი, არვინ არ მინდაო მითხრა პილლამ, ტყუილი მევზნება მესაც გავხელდი, მემრეც ადგა გეიქცა. გავხელდი, ხუთ თვეს იმას არ დევლაპარიკეთ, მემრე შევრიგდით. მე არნა შევრიგებულებიყავ და ის ბაბამ ვერ დადგა. ბადიშები ზოვლი გვიყვარს, ორი ყავს. მოდიან, ჩემი ჭუჭული მოვდა მეთქი, ჭირიმო სანაა ტუჩში! - მეთქი ვეტყვი. ტუჩი - პირი ძანე.

ჩემი ციცამ ორი სამი თვისა რომ იქნებოდა მაშინ ამფრა, ფეხებზე გავარწობდი, გავაქანებდი, მემრე დავაწვენდი და დაიძინებდა. ასე ვიყავი, ასე გავზარდე - პაწად იყო, ახლა დიდია - გათხოვებულია, შვილი ჰყავს.

ბურსა

92. ესე ქალაქი ბურსაა

ახლა მე შენ ბურსას ქალაქის ამბვეები გაგაგნებო: ესე ძველი ქალაქია ძალიან და აქ ადრე არ ყოფილან ჩვენებური ხალხი - გურჯები ჰიჩ არ ყოფილან. მემრე მოსულან, დოხსან ჟჷრ ჰარბისი ზამანზე. იმ იქიდან მოსულან მთელი, აჭარა-ქობულეთიდან და ნიგალადან. ო, აბა! ასე იყო მეგი. დედეჩემისი დედემც მურღულიდამ აქ მოსულა. ისე, ფუხარათ ყოფილა - ბრეველი რაცხიები არ ქონია, ერთი რაცხა იგი ხქონია - ხეგიბე, იმ ხეგიბეში ეწყო რაც მოქონდა, საჭმელი, მეგერემ. ამა, მარტო არ მოსულა, გურჯები... აი, ქართველები - რაფრაც რომ თქვენ იტყუით, მურღულელი გურჯების ერთათ, მისი ხალხის ერთათ ყოფილა.

დედეჩემისი დედე ამ ბურსა ქალაქში არ დარჩომილა - აგზე ვერ ვიზამო, მევო იქა ქოვისი კაცი რომ ვიყავო, აქაც ქოვში მინდავო, უთქმია. იშთე, ეიმ ზეით ისე - საიჭიე რომაა, იქ დამუდარა, იქ ემე უქნია. ჰელე, ჰუქუმათსა იქ მიწები მუუცემიან - მურღულ რაც რომ ხქონებთან, იმისი ბედელზე აქა მუუცემიან. დამუდარან ეს ჩვენი გურჯებიც იქ და დუუწყიან მათებურა საქმობა. ეს ჩემი დედეჩემი იტყოდა: ქოვში ჰეფთენ გურჯიჯა ვიცოდით, თურქჷა ჰიჩ არ ვილაპარიკავდით იშთე, ნე ოხული, ნე შეი არ იყო, არ ვიცი, ყველამფერი გურჯიჯა იყოვო. ახლა, კაცებსა თურქული ჩიქირთულჯე რაცხა კიდვენ, პაწა-პაწად რომ ცოდნიან, ქალებსა ჰიჩ არ ცოდნიან თურქული. დე-ვო, ისე იყო.

ჰა? ჩემ დროსა თუ? ჩემ დროს იმფრად აღარ იყო, ყარდაშუმ. ჩემ დროსა ოხულში - თურქული, სახლში - ქართული! მემრენ, მე ასკერში ვიყავ, ხოფას ვიყავ. იქ მინდოდა ვიყოდე, მარა აქედამ: ერთი ბიჭი მყავხართა, სად წახველ, აქ მოდივო - ბაბომ მითხრა, მითხრა, მითხრა - ჩამოველი. აქა დავკარდი, ქალი მეცყვანე ამა, ბოშნადის ქალი. ახლა, იგი უგუურჯელი გამოდგა (ფევზი: შვილი არ ეყოლებოდა?) დე-ვო, შვილი არ ხყავდა და გუუშვი, სხუაი მეცყვაი, გურჯი სოი აქვა იმასაც. ამა, გურჯიჯა არ იცის.

ახლა, არ მინდოდა-ქი ქოვში ჟდუმილი - შეჰერისი კაცი ვიყავ. ის ჩემი დედეჩემის დედემ თუ ქოვის კაცი იყო, მე შეჰერისი ვიყავ. იშთე, მოვხკიდე ხელი ჩემ ქალსა და ჰადდე - გადმოველ ბურსას. ქამიონისი ხმარება ვიცოდი ასკრიდან, აქაც ქამიონზედა დავჯექ, დევწყე საქმობა. წინ-წინ, დაალუქ, ამ თურქიეში დავდივოდი, მემრენდა კაი ქამიონჯიავო - რომ დემნახეს, წეველ გარე-გარე: ბულგარისტან, რომანა, უქრაინა - ასე ვიარე.

ბურსა

93. ქართველებთან შეხვედრება უქრაინაში

ჰალა შენ მე ერთი კაი ამბავი გითხრა-ნდა. მე ყამიონჯი ვარ და, იქით-აქით ხოში მივდივარ-მოვდივარ იმ ჩემი ყამიონითი. ერთი-სხუა კიდვენ, გურჯი ვარ - გურჯიჯაც ვიცი, ამა ფასაფორთი თურქისა მაქვა-ქი, თურქიეს ვათანდაში ვარ, ზათენ. იგზე ჰემენ, ადი, სოჰადიც თურქჷა წერვია - იტყვი-ქი, თურქია ეს კაცივო! მიხთი?

ხო-და, რაფერ ამბავი იყო, გითხრა ჰალა, დიმიყურე. ერ დღეს, ქი დაირესა მიველ, მითხრეს: დახაზირდი, მურათო, უქრაინაში-და წახვიდევო. რაფერ უქრაინაში-მეთქი? რაფერ-და ეშდებია წასაღები, კაცოვო, დახაზირდი - წეღლევიო. კაი, წევდეუნდა-მეთქინ დედიმ. არხატაში იყო ერთი - შევქეთაი, აქავრელი, ბურსელი ბიჭი, არნავუთი. იმის

ერთად წადიო. დავხაზირდით, თაბი. ასე, დიდი ქამიონი იყო, იმაში ჩავჯედით, ძუქი ზედვენ დუღდვს, წველით.

აწი, ჩვენ აქნიდამ მივალდით-ქი უქრაინასა, რაფერ წველით იცი? აქნიდამ იქით - წინ-წინ ბულგარისტანში, მემრენ - რომანდაში, რომანდადამაც - უქრაინაში.

რომანდადამ გედველით იშთე, ვოდესა... ვოდესა-ქალაქში, ისე თქვია. მივალ მე და რა ვიცი, მეგემ იმ ქალაქში ქართველები ბოვრია. თურქიელი გურჯები არა - იშთე, თქვენფერები. რა გამსხუაობაა აქ, ჩვენი ხოა იგიც და, მივალ და არ ვიცი. ვიარე, ვიარე, ეს ძუქი საცხა-ნა წემელო, წევლევი, მივეც და უკან-ნა წემევედე ზათენ. ახლა, მომემშია - რა ვქნა? ვუთხარ-ქი შევექეთასა: ძმავ, წამო სადმე შევდეთ, დავჟდეთ, ვჭამოთ-დედიმ. კაივო - იმან, ამა სად შევდეთ? უქრაინჯა არ ვიცი, რუსჩა არ ვიცი. ინგილიზჯა ქი ვიცი, იმით გავაგნებოთ აქავრელებსა-მეთქინ, დედიმ. წველით ერსალიკ, საცხა რომ ლოკონთაა იმათი. ლოკონთა კი არა, რესთურანი ყოფილა. ქართველებისა, ამა მე რა ვიცი, ჭოვ?

შეველით. გევხედევი რომ - კაბიანი კაცი ღარვია იქა, კედელზედ. ვიფიქრე, რომ ეს რესთურანი ჩერქეზებისაა. მოდი და, ჩეთლიბჟი დავასხმიოთ, ვჭამოთ-დედიმ. ისე, დუღმახევ მე გარსონი, იქ ვინც რომ იყო, ვუთხარ: ჩეთლიბჟი მომიტაი-დედიმ, ამფრა ვუთხარ ინგილიზჯა.

რაივო? - ვერ მიხთა. - აქა მაგისტანა რაცხა რამე არ გვაქ, ესე ქართველებისა არიო, რესთურანიო. აქა: საცივი, ღომი, ლობდაი, სულგუნი, ტურში, წვადი, ჭადი - ამფერები მაქვანო და ჰემ მენჯ დამაჩვენა. დავხედევ, ბიჭო?! ჩვენებურია ყველამფერი, ქართული, გურჯული! ესე ლობდაც ვიცი, ისი ბაჟეც ვიცი, ტურშიც ვიცი...

ედვახ, შენი ჭირიმოს-მეთქინ, დავმახე მაღალზე, გურჯიჯა და ახლა, ის გარსონი გედირია: შენო, ქართული საიდამ იცივო?

რაფრა თუ, საიდამ ვიცი-მეთქი, გურჯი ვარ!

ედვახ, მართლავო?!

მართლა-მეთქინ, თურქიედამ მოველ, გურჯი ვარ! - დედიმ. გეეხარდა: ბიჭო, შენ ვინ ყოფილხარო?! გეიქცა იგზე, დუღმახა დიდვანები, მეფევანა: ნახეთ, ვინაა აქავო. მე გავბეჩდი ამა, მემრე მივხთი-ქი, ესენიც გურჯები - ქართველები არაან-დედიმ. ხო-და, იმათაც მითხრენ: შენ ქართველი ხარ?

ქართველი ვარ! - ვუთხარ.

თურქეთიდან? - გამკითხეს.

დე-ვო! - ვუთხარ.

გეეხარდენ იმათაც: აბა ახლა ჩვენთან დაჯექ, მაგ შენი ძმაკაციც აგზე მოგვისვო და კაი პური ვჭამოთო. იმფერი სუფრა დადგენ, რომე რა გითხრა: კაი, ენ კაი მოსაწონი ქი იყო. დავჯექით, სეჭა ვქენით, ქეიჭი, ზევქი ვქენით, კაი ვიხარეთ, ვიღმერეთ, ასე კაი ვიყავით. ის დღე იგზე დიგვიტის მე და შევექეთაი, ოთელში მოგვასვენეს, იშთე. მემრე სხუა დღეს... მევერე დღეს გამოგვიშვენ თურქიეში.

ა, ამფრად იქნა ქართველებთან შეხვედრება უქრაინაში.

ბურსა

94. ბახმაროს თებზე

ბახმაროს თებზე გაუთოვნია-და
ჩემ შეყვარებულ, ჭირიმე, სხვა უშოვნია!
ჰა-რა-ლო, ჰარი-ჰარალოო და,
ჩემ შეყვარებულ, ჭირიმე, სხვა უშოვნია!
ნუ ტირი გულო, ნუ ტირი სულო,
იტირე ჩემო ლამაზო შეყვარებულო!
ჰა-რა-ლო, ჰარი-ჰარალოო და,
იტირე, ჩემო ლამაზო შეყვარებულო!

ასე იღმერება ეს სიღმერე აქა, ბურსა-ინეგოლ. თქვენ იქით რაფერ არი - არ ვიცი, ესე დედებიდამ აქით ასე გაგონილი მაქვს.

ბურსა

95. ხოჯა ნუსრადინაჲ ბურსას

ხოჯა ნუსრადინაჲ, გეცოდნებიან, რაფერი იმის ერთი იყო, იგი ბურსას წამოსულა: იმ იგზე ერთი, გურჯი მემედი არიო, დუნდა მოატყვილო, იმას ვერ მოატყვილებ-დედი, უთქმიან. მივდე ერთი, ნახო ვინ არიო?! - ხოჯას ფიქრი უქნია. წამოსულა ბურსას და გუუკითხვია გურჯი მემედი. დუუჩვენებიან: ამავეალ ჯამეს რომ ნახავ, იგზე იქნება და იცნოფ, ბაშლული აქვა თავზე მოხოვილიო.

წამევდა ის ხოჯა, მოვდა აჰა, ამ აგზე, ჰაცხა რომ აგერ ჯამია და ხედავს, რომ ერთი ვინცხა ასე, ჯამის კედელზე მიკრებულია - სანქის რაცხას უზამავს, დეჲკავეფს. ზრუგი აქ ასე, მიკნაჭული ზედ. მივდა ხოჯა:

- სელამ ალეიქუმ! გურჯი მემედი სენ მისუნ?

- ოო, ბენ! ნე ისთერსუნ?

- მევო, ხოჯა ნუსრადინაჲ მეტყვიან. გევგენ, რომ აქ შენ ხარ დიდვანი ვინცხა და მეველ ერთი, ჩატყვილო. წამო, თაბლა ავყაროთო!²⁰

- წამო, ავყაროთ და ჩამატყვილე, ჯანუმ, რაფრაც რომ გესურვოს, ამა, წინ-წინ მე ეგერ სახლში ევბინო-ნდა, თაბლა მევტანო-უნდაო. ჰელე, შენ, ჩემი მოსლამდი, იშთე ამ კედელ დუუდექი, არ ჩემეიმზღვლოს, დეჲკავე პაწავო.

კაივო! - უთხრა ხოჯამ. დუუდგა იქა კედელსა. წევდა გურჯი მემედი, გითთი ქი, გაქრა წინ-წინდელი თოვ[ლ]სავეფ. წევდა და აღარ მოდის, იშთე.

უდგას ხოჯა, უდგას კედელსა, იშთე, დასწუხდა. დასწუხდა ამა, ეს კაციც, რომ წევდა, აღარ მოდის. აჯაბ, ჰად არი ისივო? - ფიქრობს ხოჯამ.

მერე ქი მიხთა, რომ წევდა და მით ჩატყვილა მას.

ბურსა

96. ჩაიელინდენ ოთედე

²⁰ ნარდი ვითამაშოთო.

ჩაფელინდენ ოთედე
გიდელუმ ძალი-ძალი
სირტინდაკი სეპეტუნ
ბენ ოლაიმ ხამალი
სეპეტუნუნ იფლერი
კესედი ომუზუნი
აჩ ბედაზ ფეშტემალი
ბირ გდორეფუმ დუზუნი.

ესე დესთანია, ყარადენიზლი დესთანი. ბიჭი ეტყვის გოგოს-ქი: ჩაფელის იქითკენ მოვდოდი, ერთ თაზე შენ დიგინახვე, რომ იქ იყავ, კალათი ხელში გეჭირა, თეთრი-თეთრი ფეშტიმალის თავზედ გეხვია. ერთი, მეიხსენ-ქი მაი ფეშტიმალი, სახე რომ კაი დევნახოვო. ყარადენიზლიეზმა იღმერენ.

ბურსა

97. ქართულ-თურქული სიღმერე

ჩეტალ დელე-ღურნეში
ზედთინისი დალისთუნ
გოგოტ, ერთი მაკოცეტი
მამაშენის სულისთუნ

İndim dere-ırmağa ya
Zeytin dalı kırmağa ya
Geldim seni almağa ya
Niye başladın ağlamaya?

ბურსა

98. შამილი ცეკვავს

შამილი ცეკვავს, ქოქდება
ცერზე დადგება, სწორდება,
მის გოგოს თუ მოშორდება,
ვერ იცოცხლევს, მოკვდება!

შამილ დალაგად კ⁰აშარა
ჭ⁰გ-თეფჰაჩ⁰ა რგბჟარა...

Şamil dansa başladı,
İki yarını aradı,
Birisi ile dans etti,
Diğeri de terk etti!

ბურსა

99. შაგილოცავ თვალისასა

აღისასა, მალისასა, შაგილოცავ თვალისასა,
გათვალულისასა, გაჩხიბულისასა,
რაც რამ იყოს - იმას ეყოს, ვინც გაგთვალა,
ვინც გაქჩხიბა, ვინც ემე გიქნა, ვინც დაგწვა
მისი თვალი, მისი ჩხიბვა, მისი წუა
წასულიყოს, გასულიყოს, ამ ჩემ ღარქსა ვერ წვტომოდეს,
გასულიყოს - გასტომოდეს!
ჰაამინ!

ბურსა

100. მითხარ, რაფერაა მემლექეთი

მითხარ, რაფერაა [/რაფერ არი] მემლექეთი
ჩემი საყუარელი საქართოლო
რაცხა იმ წაირი გამაგონევ,
რომ გული გატეხილი - გევიმთელო.
ლუკმა არ მავლია, არც სხუა რამე -
ამა ჩემი კუთხით - ღარიბი ვარ...
ზათენ ქართოლი ვარ, ზათენ მიყვარს,
ჩემი საყუარელი საქართოლო.
მითხარ, რაფერაა მემლექეთი,
რომ გული გატეხილი - გევიმთელო.

ბურსა